

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	CORPORATE SCRUTINY COMMITTEE
DYDD MAWRTH, 19 MAWRTH 2019 am 3.00 y. p.	TUESDAY, 19 MARCH, 2019 at 3:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR 1, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI	COMMITTEE ROOM 1, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Lewis Davies, John Griffith, Dylan Rees (*Is-Gadeirydd/Vice-Chair*), Alun Roberts, Nicola Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Richard Griffiths, Richard O. Jones

PLAID LAFUR CYMRU/ WALES LABOUR PARTY

J. Arwel Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Aled Morris Jones (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru/Welsh Liberal Democrats)(*Cadeirydd/Chair*)
Bryan Owen

AELODAU CYFETHOLEDIG (Gyda hawl pleidleisio ar faterion Addysg) / CO-OPTED MEMBERS (With voting rights when dealing with Educational matters)

Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig / The Catholic Church)
Mrs Anest G. Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru / The Church in Wales)
Mr Dyfed Wyn Jones (Rhiant Llywodraethwr – Sector Ysgolion Cynradd/Parent Governor –
Primary Schools Sector)

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 **COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL** (Tudalennau 1 - 14)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 4 Chwefror, 2019.

3 **MONITRO PERFFORMIAD: CERDYN SGORIO CHWARTER 3 2018/19** (Tudalennau 15 - 34)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD a Thrawsnewid).

4 **POLISI CLUDIANT YSGOL DIWYGIEDIG** (Tudalennau 35 - 74)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Dysgu.

5 **MONITRO CYNNYDD: CYNLLUN GWELLA GWASANAETHAU PLANT/ PANEL GWELLA GWASANAETHAU PLANT** (Tudalennau 75 - 122)

- Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.
- Cyflwyno adroddiad y Panel Gwasanaethau Plant.

6 **GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD** (Tudalennau 123 - 124)

Ystyried mabwysiadu'r canlynol:-

“O dan Adran 100(A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 972, gwahardd y Wasg a'r Cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol oherwydd y tebygrwydd y gall olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A i'r Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd sydd wedi'i amgáu.

7 **RHAGLEN MODERNEIDDIO YSGOLION: ACHOS BUSINESS LLAWN ARDAL LLANGFNI (BODFFORDD/CORN HIR)** (Tudalennau 125 - 156)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Dysgu.

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 4 Chwefror, 2019 (Cyfarfod y Gyllideb)

PRESENNOL:

Y Cynghorydd Aled Morris Jones (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dylan Rees (Is-gadeirydd)

Y Cyngorwyr Lewis Davies, John Griffith, Richard Griffiths, Richard O. Jones, Bryan Owen, Alun Roberts, Nicola Roberts

Aelod Cyfetholedig: Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig)

Aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio ac Aelodau Eraill

Y Cyngorwyr G.O. Jones, Kenneth Hughes, R. Llewelyn Jones, Dafydd Roberts, Shaun Redmond.

Aelodau Portffolio

Y Cyngorwyr Llinos Medi Huws (Arweinydd ac Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid), R. Meirion Jones (Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid), RG Parry, OBE, FRAGS (Aelod Portffolio Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff), Richard Dew (Aelod Portffolio Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd), Carwyn Jones (Aelod Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygiad Economaidd), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol), Alun Mummery (Aelod Portffolio Tai a Chefnogi Cymunedau)

YN BRESENNOL:

Prif Weithredwr
Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaethau)
Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion
Pennaeth Dysgu
Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd
Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad (GM)
Rheolwr Sgriwtini(AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)

YMDDIHEURIADAU:

Mrs Anest Frazer (Aelod Cyfetholedig - Yr Eglwys yng Nghymru)

HEFYD YN BRESENNOL:

Mr Clive Thomas (Pennaeth Ysgol Gyfun Llangefnï), Mr Alan McDonald (Pennaeth Ysgol y Borth, Porthaethwy)

Croesawodd y Cadeirydd yr holl Aelodau a Swyddogion i'r cyfarfod ac ymestynnodd groeso arbennig i Mr Clive Thomas, Pennaeth Ysgol Gyfun Llangefni a Mr Alan McDonald, Pennaeth Ysgol y Borth, Porthaethwy a oedd yn bresennol i wneud sylwadau ar ran y sectorau addysg uwchradd a chynradd yn y drefn honno.

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2 COFNODION CYFARFODYDD BLAENOROL

Cadarnhawyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol fel rhai cywir -

23 Tachwedd, 2018

10 Rhagfyr, 2018 (arbennig)

17 Ionawr, 2019 (arbennig)

3 PROSES GOSOD Y GYLLIDEB 2018/19 - REFENIW A CHYFALAF

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini er ystyriaeth y Pwyllgor. Amlinellwyd yn yr adroddiad y cyd-destun strategol i'r broses o osod Cyllideb 2019/20 ynghyd â'r materion a'r cwestiynau allweddol ar gyfer Sgriwtini wrth werthuso'r cynigion terfynol ar gyfer y Gyllideb yng ngoleuni canlyniad yr ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynigion drafft cychwynnol ar ei chyfer. Roedd yr adroddiad hwn yn cynnwys y ddogfennaeth atodol fel a ganlyn -

3.1 Adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 yn amlinellu'r Cyllidebau Refeniw a Chyfalaf arfaethedig ar gyfer 2019/20 a'r ystyriaethau ariannol allweddol y mae'r cyllidebau hynny'n seiliedig arnynt, gan gynnwys datganiad sefyllfa ar gyfer pob un o'r canlynol: - y setliad terfynol ar gyfer Llywodraeth Leol; y sefyllfa gyllidebol ddiwygiedig; y Dreth Gyngor; cronfeydd wrth gefn a balansau'r Cyngor; cynigion ar gyfer arbedion a'r Aseidiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb sy'n cyd-fynd â'r cynigion hynny mewn meysydd gwasanaeth sy'n debygol o gael effaith uniongyrchol ar randdeiliaid, a phwysau a risgiau cyllidebol.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Cyllid y bydd yn rhaid i'r Cyngor wneud rhai penderfyniadau pwysig yn ystod yr wythnosau nesaf wrth iddo geisio darparu cyllideb gytbwys ar gyfer 2019/20 yng nghyd-destun pwysau cynyddol yn y Gwasanaethau Plant, Addysg a Gofal Cymdeithasol i Oedolion a llai o setliad grant. Mae'r Cyngor yn Ynys Môn fel rhai eraill yng Nghymru, hefyd yn wynebu pwysau eraill ar ffurf chwyddiant, dyfarniadau cyflog staff, gofynion deddfwriaeth newydd, cyfraniadau uwch gan gyflogwyr i'r Cynllun Pensiwn Athrawon a chynnydd yn ardoll y Gwasanaeth Tân. Mae'r rhain y tu hwnt i reolaeth y Cyngor ac ochr yn ochr â'r pwysau demograffig sy'n arwain at alw cynyddol am wasanaethau, maent yn cynrychioli storm berffaith o heriau sy'n rhoi'r Cyngor mewn sefyllfa anodd iawn. Roedd y Gyllideb Ddifyfnewid gychwynnol o £ 137.402m a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Tachwedd, 2018 yn seiliedig ar setliad dros dro o £ 95.159m gan Lywodraeth Cymru, a oedd yn gadael bwch ariannol o £ 7.156m cyn unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor. Er bod y setliad refeniw terfynol o £ 95.791m ar gyfer Ynys Môn a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr yn well na'r sefyllfa dros dro, mae'n setliad llai o'i gymharu â'r llynedd ac nid yw'n ddigonol i gwrdd ag ymrwymadau'r Cyngor. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod yn rhaid i'r Cyngor, yn ogystal â chysoni ei gyllideb yn

gyffredinol, bennu cyllidebau gwasanaeth sy'n realistig yn arbennig ar gyfer y meysydd hynny sydd wedi profi pwysau cynyddol; gellid dadlau bod y meysydd hynny wedi cael eu tan-ariannu yn hanesyddol.

Amlinellodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 y cerrig milltir a'r prif ystyriaethau allweddol mewn perthynas â phroses gosod Cyllideb 2019/20 fel a ganlyn -

- Nodwyd y cyd-destun ar gyfer cyllideb refeniw 2019/20 yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol (MTEP) ar gyfer 2019/20 i 2021/22 a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi, 2018 yn seiliedig ar ostyngiad rhagamcanol o 1% yn y Cyllid Allanol Cyfun (AEF – sef cyfanswm y cymorth y mae'r Cyngor yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru), cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor a'r angen i arbed oddeutu £ 5m. Cymeradwywyd y Gyllideb Ddifyfnewid gychwynnol (sef y swm sy'n ofynnol i ddarparu gwasanaethau ar eu lefelau presennol) o £ 137.402m gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Tachwedd, 2018 ac, yn seiliedig ar y setliad dros dro o £ 95.159m, roedd y bwlch cyllido yn £ 7.156m.
- Roedd y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb yn cynnwys arbedion o £ 3.747m (gan gynnwys gostyngiad o £ 1.739m yng nghyllidebau'r ysgolion) oedd yn golygu bod angen codi £ 3.409m drwy'r Dreth Gyngor. O ystyried y cynnydd arfaethedig ym Mhremiwm y Dreth Gyngor - o 25% i 35% ar gyfer ail gartrefi ac o 25% i 100% ar gyfer cartrefi gwag hirdymor - a fyddai'n creu £ 0.69m ychwanegol yn seiliedig ar gyfraddau 2018/19, byddai angen cynnydd o 7.55% yn y Dreth Gyngor i wneud i fyny'r £ 2.719m sy'n weddill.
- Cyhoeddwyd y setliad ariannol terfynol ar gyfer llywodraeth leol gan Lywodraeth Cymru ar 19 Rhagfyr, 2018. Gwelwyd cynnydd o £ 23.591m yn yr AEF ar gyfer Cymru'n gyffredinol ac mae wedi ei wneud i fyny o'r elfennau a amlinellir ym mharagraff 2.2 yr adroddiad. Yn achos Ynys Môn, roedd hyn yn golygu cynnydd o £ 95.159m i £ 95.791m yn yr AEF - cynnydd o £ 0.632m ac er bod y Cyngor wedi elwa o godi'r llawr ariannu o -1.0% i -0.3%, mae'n dal i olygu gostyngiad o 0.3% yn yr AEF ar sail tebyg i'w debyg.
- Yn seiliedig ar y gyllideb ddifyfnewid ddiwygiedig (ar ôl ystyried yr arbedion yn y gyllideb) o £ 133.921m ac AEF terfynol o £ 95.791m, byddai'n rhaid codi £ 38.130m o'r Dreth Gyngor i ariannu'r gyllideb hon ac ôl y cynnydd yn y premiwm a'r newid yn sail y dreth, byddai angen cynnydd o 6% yn y Dreth Gyngor.
- Wrth lunio'r gyllideb ddifyfnewid, mae cyllid ychwanegol wedi'i gynnwys i gwrdd â rhywfaint o'r gorwariant rhagamcanol o £ 2.3m ar gyfer 2018/19 (yn bennaf oherwydd y galw cynyddol am wasanaethau yn y Gwasanaethau Plant, Gwasanaethau Oedolion ac Addysg Ganolog). Fodd bynnag, ers drafftio'r gyllideb ddifyfnewid ym mis Medi / Hydref, 2018 mae'r sefyllfa wedi gwaethygu gyda'r gorwariant yn y Gwasanaethau Plant a'r Gwasanaethau Oedolion wedi cynyddu. Mae'r 3 gwasanaeth sy'n gorwario ar hyn o bryd yn gweithredu cynlluniau i reoli'r galw a lleihau costau fel y'u disgrifir ym mharagraff 3.3 yr adroddiad. Yn ychwanegol at hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi grantiau ychwanegol y tu allan i'r setliad ar gyfer Gofal Cymdeithasol; dyrannwyd £ 35 miliwn i Gymru gyda chyfran Ynys Môn yn £ 720k (i'w gadarnhau).
- Yng ngoleuni'r uchod, amcangyfrifwyd bod y 3 gwasanaeth wedi eu tan-ariannu gan £ 1m a hynny gan dybio y bydd y prosiectau sydd ar y gweill yn sicrhau'r arbedion a ragwelir ac nad oes unrhyw gynnydd pellach yn y galw. O gofio bod lefel cronfeydd wrth gefn y Cyngor wedi gostwng yn sylweddol, byddai gorwariant o'r maint hwn eto yn 2019/20 yn peri mwy o risg ariannol i'r Cyngor.
- Roedd y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb yn cynnwys £ 3.7m o arbedion. Er bod y rhain wedi cael eu craffu a'r perygl o beidio â chyflawni wedi cael ei asesu, mae perygl o hyd na fydd modd gwireddau rhai a chyflawni eraill ar amser. Er bod y risg yn fychan iawn, ystyrir bod risg uwch na fydd modd cyflawni gwerth £ 235k o arbedion.

- Mae'r cynigion cyllidebol yn cynnwys cynnig i ddyrannu llai o arian i ysgolion nag sy'n ofynnol i fodloni'r holl bwysau cyllidebol (cyflog, cyfraniadau pensiwn a chwyddiant prisiau cyffredinol). Amcangyfrifir bod cost yr holl bwysau sy'n wynebu ysgolion yn 7% ond trwy ostyngiad o £ 1.739m yn y gyllideb a ddatganolir i'r ysgolion, mae'r cynnydd gwirioneddol yn yr arian parod i ysgolion yn 1.95%.

Wrth dynnu sylw at y ffaith nad yw'r cynnig mewn gwirionedd yn cynrychioli toriad o 5% i gyllideb yr ysgolion ar yr un lefel â 2018/19, esboniodd y Swyddog Adran 151 bod y gyllideb a ddatganolwyd i'r ysgolion ar gyfer 2018/19 yn £ 34.8m. Mae'r Awdurdod yn gwneud darpariaeth ychwanegol ar gyfer costau talu i athrawon a staff cymorth a'r cynnydd yng nghyfraniad y cyflogwr i'r Cynllun Pensiwn Athrawon (£ 800k) yn ogystal â darpariaeth ar gyfer chwyddiant, trethi, ynni a chostau adeiladu ac ati (£ 700k). Fel bob blwyddyn, mae'r gyllideb wedi cael ei haddasu hefyd i adlewyrchu newidiadau yn niferoedd disgyblion gan arwain at ostyngiad o £ 136k ar gyfer y sector cynradd a chynnydd o £ 58k ar gyfer y sector uwchradd. Roedd cyllideb ychwanegol o £ 196k i Ganolfan Addysg y Bont hefyd wedi'i chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith i adlewyrchu'r cynnydd yn niferoedd disgyblion yn yr ysgol. Felly, mae'r Gyllideb a Ddatganolir i Ysgolion wedi cynyddu £ 2.6m o £ 34.8m yn 2018/19 i £ 37.2m yn 2019/20. Mae'r cynnig ar gyfer arbedion yn golygu cymryd 5% neu £ 1.739m allan o Gyllideb yr Ysgolion ar gyfer 2018/19 sy'n golygu y bydd cynnydd o £800k neu 2% yn y Gyllideb Ysgolion ar gyfer 2019/20 (1% ar gyfer y sector cynradd ac ychydig o dan 2% ar gyfer y sector uwchradd).

- Mae penaethiaid wedi mynegi pryder y bydd y cynnig hwn yn cael effaith sylweddol ar ysgolion gan arwain at ostyngiad yn nifer yr athrawon a dosbarthiadau gyda mwy o ddisgyblion. Mae balansau ysgolion ar gael i ddarparu cyllid ychwanegol yn y tymor byr, ond mae lefel y balansau wedi gostwng o £ 2.4 miliwn ym mis Mawrth, 2016 i ffigwr rhagamcanol o £ 0.8m ym mis Mawrth, 2019. Caiff effaith y cynnig ar y modd yr ariennir ysgolion o wahanol feintiau ei hamlinellu ym mharagraff 3.9 yr adroddiad.
- Ynys Môn ymhlith yr awdurdodau sydd â'r Dreth Gyngor isaf yng Nghymru gyda'r swm a godir am eiddo Band D yn 2018/19 y 4^{ydd} isaf yng Nghymru a'r ail isaf yng Ngogledd Cymru (paragraff 4.1 yr adroddiad). Dangosir effaith pob cynnydd o 0.5% o 6% i 10% ym mharagraff 4.2 yr adroddiad.
- Fel y dangosir ym mharagraff 2.4 yr adroddiad, mae angen cynnydd o 6% yn lefel y Dreth Gyngor i ariannu'r gyllideb ddigynfnewid ddiwygiedig yn ogystal â gweithredu gwerth £ 3.747m o arbedion. Fodd bynnag, mae elfen o dan-ariannu mewn 3 maes gwasanaeth nad yw'r gyllideb yn mynd i'r afael â hi yn ogystal â risg o ran y gallu i wireddu a / neu gyflawni rhai arbedion yn ar amser. Yn ogystal, mae angen ystyried effaith y gostyngiad yng nghyllidebau'r Ysgolion. Mae'r tabl ym mharagraff 5.3 yr adroddiad yn dangos effaith cyllido canran o'r gyllideb / risg arbedion nad ydynt efallai'n cael eu hariannu ynghyd ag effaith lleihau'r gostyngiad yn y gyllideb i ysgolion. Byddai costau ychwanegol yr arbedion hyn yn cael eu hariannu drwy osod y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn uwch na 6%.
- Ym mis Mawrth, 2018, roedd cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor yn £ 6.899m neu 5.3% o gyllideb refeniw net y Cyngor ar gyfer 2018/19, 7.4% os yw'r gyllideb a ddatganolir i ysgolion dirprwyedig yn cael ei gadael allan. (Mae'r lefel uchaf o arian wrth gefn a gedwir yn fater i bob Cyngor benderfynu arno yn seiliedig ar argymhelliad gan y Swyddog Adran 151 ond, fel rheol gyffredinol, ystyrir bod 5% o'r gyllideb refeniw net yn dderbyniol, gyda hynny, yn seiliedig ar y gyllideb ddigynfnewid ar gyfer 2019/20, yn £ 6.7 miliwn ar gyfer Ynys Môn). Yn ystod 2018/19, rhyddhawyd £ 0.59m o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol i ariannu costau unwaith ac am byth gan ddod â chyfanswm y cronfeydd wrth gefn i lawr i £ 6.309m. Bydd ariannu'r gorwariant o £ 2.35m a ragwelir ar gyllideb refeniw 2018/19 yn lleihau lefel y

balansau cyffredinol ymhellach i £ 4m erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2018/19 neu 3% o gyllideb sefydlog 2019/20.

- Ym marn y Swyddog Adran 151, mae lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol bellach wedi cyrraedd pwynt tyngedfennol ac ni ddylid caniatáu iddynt ostwng ymhellach. Mae cael cyn lleied â 3% o gronfeydd wrth gefn ariannol yn risg ariannol i'r Awdurdod sydd ond yn cynyddu po fwyaf y cyfnod y bydd y cronfeydd wrth gefn yn parhau ar y lefel isel hon ac yn cyfyngu ar allu'r Cyngor i ddelio ag unrhyw broblemau ariannol annisgwyl neu i gynnal cyllideb gytbwys.
- Mae amcangyfrif newidiadau yn y AEF yn y dyfodol yn anodd ac yn dibynnu ar nifer o ffactorau. Gan nad oes unrhyw arwydd wedi'i roi gan Lywodraeth Cymru ynghylch lefel yr arian yn y dyfodol, mae'r Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol yn parhau i dybio na fydd cynnydd yn lefel yr AEF dros y 3 blynedd nesaf; y bydd cynnydd blyneddol o 2% mewn dyfarniadau chwyddiant a thâl a chynnydd o 5% y flwyddyn yn y Dreth Gyngor. Yn seiliedig ar y rhagdybiaethau hyn, bydd yn rhaid i'r Cyngor barhau i ddod o hyd i arbedion o rhwng £ 1m a £ 1.5m ym mhob un o'r tair blynedd ganlynol, a hynny ar ben yr arbedion a wnaed eisoes dros blyneddau diwethaf, tasg sy'n gynyddol anodd.
- Nodir y Rhaglen Gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2019/20 yn y tabl ym mharagraff 8.2 yr adroddiad ac mae'n seiliedig ar y meini prawf a restrir ym mharagraff 8.1 gyda chyllid yn dod o'r ffononellau y cyfeirir atynt ym mharagraff 8.2. Y nod yw cyfyngu ar fenthycia allanol gymaint ag y bo modd er mwyn osgoi rhoi costau ychwanegol ar y gyllideb refeniw ac eithrio prosiect moderneiddio ysgolion y Cyngor o dan Raglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain sy'n gyfle rhy dda i'w gollu i fuddsoddi yn ysgolion yr Awdurdod. Yn dilyn cyhoeddiad Horizon i ohirio prosiect Wylfa Newydd, bydd y cynllun ar gyfer y Lôn Newydd i Wylfa a oedd i fod i gael ei ariannu gan Horizon, yn cael ei dynnu allan o'r rhaglen gyfalaf ar gyfer 2019/20. Yn y setliad terfynol i lywodraeth leol ar gyfer 2019/20, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru gynnydd o £ 738k yn y grant cyfalaf cyffredinol. Nid yw'r Pwyllgor Gwaith wedi dyrannu hyn i unrhyw brosiectau eto.

Cyflwynodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, aelod o'r Panel Sgriwtini Cyllid, adroddiad ar gyfraniad y Panel tuag at y broses o osod cyllideb 2019/20 gan dynnu sylw at y ffaith bod y Panel wedi cymryd ymagwedd yn seiliedig ar risg tuag at gynigion cyllidebol 2019/20, gan ganolbwyntio'n benodol ar y risg o beidio â gallu gwireddu'r arbedion a gynlluniwyd yn llawn sydd wedi cymryd arni mwy o arwyddocâd o ystyried fod y rhwyd diogelwch ariannol a ddarperir gan gronfeydd wrth gefn y Cyngor yn lleihau.

Rhoddyd cyfle i'r Penaethiaid Gwasanaeth ar gyfer Gwasanaethau Plant, Gwasanaethau Oedolion, Gwasanaethau Dysgu, a Phrifyrdd, Gwasanaethau Gwastraff ac Eiddo ynghyd ag Aelodau Portffolio ar gyfer y Gwasanaethau i ymhelaethu ar y pwysau penodol sy'n wynebu eu gwasanaethau a'r effeithau, os o gwbl, a gaiff y cynigion ar gyfer arbedion ar wasanaethau a darpariaeth. Clywodd y Pwyllgor -

- Er bod y **Gwasanaethau Plant** yn parhau i fod dan bwysau, a bod gwariant wedi cynyddu yn Chwarter 2, nid yw'r Gwasanaeth, yn wahanol i'r ysgolion, yn cael ei gyllido fesul pen ac nid yw cyllideb y Gwasanaeth wedi cadw i fyny â'r galw gyda nifer y plant sydd angen gofal wedi cynyddu'n sylweddol dros y blyneddau diwethaf.
- Mae'r Gwasanaethau Plant yn gweithredu mesurau i reoli'r galw trwy gynyddu opsiynau o ran lleoliadau a thrwy hynny leihau'r ddibyniaeth a'r gwariant ar leoliadau costus y tu allan i'r sir. Mae'r mesurau hyn yn cynnwys Pecyn Cymorth Gwell i Ofalwyr Maeth a chyflwyno Cartrefi Grwpiau Bach (Ein Tŷ Ni) trwy ddefnyddio anheddau addas o stoc dai'r Cyngor ei hun. Bu ffocws hefyd ar waith ataliol gyda'r Tîm Teuluoedd Gwydn yn gweithio i ddarparu

cefnogaeth briodol ac amserol i deuluoedd fel nad oes raid i blant gael eu cymryd i ofal yn y lle cyntaf.

- Mae rheoli'r galw yn y **Gwasanaethau Oedolion**, yn enwedig o ran lleoliadau arbenigol ar gyfer unigolion ag anableddau dysgu, yn dod yn fwy heriol. Mae ymdrechion i reoli'r galw yn ystod y blynyddoedd diwethaf wedi bod yn seiliedig ar wasanaethau ataliol wrth y drws ffrynt, h.y. pan fydd yr unigolyn yn dod atom am y tro cyntaf i gael cymorth, ar ailalluogi ac ar ddarparu cefnogaeth trwy weithgareddau canolfannau cymunedol. Fodd bynnag, mae'r Gwasanaeth wedi gweld cynnydd yn y galw am leoliadau arbenigol drud ar gyfer anableddau dysgu ac iechyd meddwl a all fod yn anoddach i'w rheoli oherwydd eu bod hefyd yn gysylltiedig â heneiddio a / neu ddwysáu anghenion. Er bod y Gwasanaeth yn gweithio'n galed i reoli'r galw ac er bod ganddo ystod o gynlluniau i'w chefnogi gyda'r dasg hon, mae delio â phwysau demograffig yn ogystal â chynnydd yn nifer yr unigolion sydd ar y Gofrestr Anableddau Dysgu yn parhau i fod yn her. Mae'r Gwasanaeth yn hyderus y gellir cyflawni'r arbedion ond ni all fod yn sicr na fydd yn wynebu galw ychwanegol gan unigolyn(ion) a all fod angen lleoliad arbenigol oherwydd cymhlethdod eu hanghenion.
- Mae'r pwysau bellach yn dwysáu o ran **Addysg**. Bydd y gostyngiad arfaethedig yng nghyllideb yr ysgolion yn taro ysgolion yn hynod o galed a gallai arwain at golli swyddi, dosbarthiadau mwy ac, o ganlyniad, ddirywiad mewn safonau a chanlyniadau ar gyfer dysgwyr. Mae'r sgôp ar gyfer defnyddio balansau i lenwi'r bwloch hefyd yn lleihau wrth i fwy o ysgolion ddefnyddio eu cronfeydd wrth gefn i gydbwysu eu cyllidebau gyda rhai ysgolion â chronfeydd wrth gefn negyddol.

Pwysleisiodd Mr Alan McDonald, Pennaeth Ysgol Gynradd Porthaethwy, Porthaethwy a Mr Clive Thomas, Pennaeth Ysgol Gyfun Llangefni yn eu sylwadau i'r Pwyllgor, ddifrifoldeb yr effaith a gaiff torri Cyllideb yr Ysgolion ar y lefel a gynigir ar y sector ysgolion yn Ynys Môn a goblygiadau hynny o ran yr addysgu, ar gyfer dysgu disgyblion ac yn y pen draw ar gyfer safonau addysg ar yr Ynys. Er yn cydnabod bod y dyraniad i ysgolion yn gynnydd mewn termau arian parod, mae'n disgyn yn sylweddol fyr o ran bodloni'r holl bwysau sydd ar ysgolion o ran costau ac mae, i bob pwrpas, yn doriad mewn cyllid. Cyfeiriodd Mr Alan McDonald at lythyr yr oedd Ffederasiwn Penaethiaid Cynradd Ynys Môn wedi'i ddsbarthu i Aelodau Etholedig yn nodi'r effeithiau posib y gallai cyllideb negyddol eu cael ar y ddarpariaeth addysg. Dangosodd arolwg o Benaethiaid Cynradd ar Ynys Môn a gynhaliwyd ym mis Ionawr, 2019 y byddai gan 74% o ysgolion cynradd ddsbarthiadau o 30+ o ddisgyblion ym Medi, 2019; disgwylir y bydd 61% o ysgolion yn torri nifer y staff addysgu; disgwylir i 58% o ysgolion dorri staff cymorth; mae 71% o ysgolion yn ystyried strategaethau sydd yn eu barn nhw, yn "eithafol" er mwyn cydbwysu'u cyllidebau ac nid oes gan 58% o ysgolion unrhyw gronfeydd wrth gefn y gallant dynnu ohonynt yn 2019.

Serch y ffaith bod y ddau Bennaeth yn cydnabod y sefyllfa ariannol anodd y mae'r Cyngor ynddi ac yn gorfod canfod arbedion er mwyn cydbwysu'i gyllideb, roeddynt yn annog Aelodau i beidio â mynd i lawr y lôn o dorri'r gyllideb i Ysgolion a fyddai'n peryglu ansawdd addysg y plant ac yn ei gwneud hi'n anodd i ysgolion gynnal a gwella safonau a chwrdd â rhwymedigaethau newydd yn y dyfodol.

- Mae cyllideb y gwasanaeth **Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo** wedi gostwng 42% dros yr 8 mlynedd diwethaf. Mae'r Gwasanaeth wedi ceisio nodi arbedion gwerth £ 630k ar draws yr holl wasanaethau a ddarperir ar gyfer 2019/20. Mae £ 133k ohonynt yn canolbwyntio ar wasanaethau bws yn seiliedig ar lwybrau penodol a nodwyd fel rhai sydd â nifer isel o deithwyr a chymhorthdal uchel. Yng ngoleuni'r ddeiseb yn erbyn rhoi'r gorau i bob siwrnai dan Contract 43a sy'n gwasanaethu ystadau tai ac ardaloedd preswyl ym Mhorthaethwy a

Llanfairpwll, mae'r Gwasanaeth yn edrych ar y posibilrwydd o ddiwygio Gwasanaeth Bws 42 er mwyn darparu gwasanaeth bws priodol o Lanfairpwll i Borthaethwy trwy lwybr arall yn amodol ar drafodaethau gyda'r darparwr a'r Aelodau Lleol y mae eu hardaloedd yn cael eu heffeithio. Mae'r gwaith hwn yn dal i ganiatáu i'r Gwasanaeth wireddu'r rhan fwyaf o'r arbedion a ragwelir tra'n cynnal gwasanaeth sy'n dderbyniol yng nghyd-destun yr arbedion y mae'r Gwasanaeth yn ceisio eu gwneud.

Wrth ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd iddo, gan gynnwys y sylwadau llafar a wnaed, gwnaeth y Pwyllgor y pwyntiau a ganlyn -

- Nododd y Pwyllgor fod gwasanaethau'r Cyngor yn wynebu pwysau cynyddol o ran costau a galw am wasanaethau a bod rheoli'r pwysau hyn yn mynd yn fwy anodd o flwyddyn i flwyddyn. Mae rhaglen llymder Llywodraeth Ganolog a'r ffaith bod Llywodraeth Cymru yn rhoi blaenoriaeth i feysydd eraill yn hytrach na llywodraeth leol wedi arwain at setliadau gwael un ar ôl y llall i Ynys Môn, sy'n golygu bod rhaid i'r Cyngor ddod o hyd i arbedion a gwneud dewisiadau anodd sydd bellach yn cael effaith ar ysgolion ac ar wasanaethau ar gyfer pobl sy'n fwy bregus. Nododd y Pwyllgor, o ystyried y cyfnod hir y mae'r cyngor hwn a chyngorau eraill wedi bod gwneud arbedion, bod yr amser wedi dod efallai i wneud safiad am gyfran decach o adnoddau i awdurdodau lleol os yw am fedru cynnal gwasanaethau i yn y dyfodol.
- Nododd y Pwyllgor, ac roedd yn arbennig o bryderus am yr effaith ar ysgolion, ac ar addysg plant o ganlyniad, y gostyngiad arfaethedig o £ 1.739m yn y Gyllideb a Ddatganolir i Ysgolion fel y tystir i hynny yn y sylwadau a wnaed gan y ddau Bennaeth. Nododd y Pwyllgor ymhellach, y gallai'r cynnig i dorri Cyllidebau'r Ysgolion, yn ogystal â chael effaith ar unwaith ar lefel yr ystafell ddosbarth, gael effaith hirdymor ar ffyniant yr Ynys oherwydd mae addysg dda yn helpu unigolion i gyflawni eu potensial i'w galluogi i gyfrannu at greu cymunedau ffyniannus.

Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch a fyddai'n ymarferol tynnu arian o'r cronfeydd wrth gefn sydd wedi'u clustnodi ond na chawsant eu defnyddio er mwyn lleihau'r gostyngiad yn y Gyllideb i Ysgolion neu a ellid diwygio'r fformiwla dyrannu cyllid ar gyfer y dyfodol fel bod yr effaith yn cael ei lleadaenu'n fwy cyfartal ar draws ysgolion gan roi mwy o amddiffyniad i'r ysgolion hynny sy'n llai abl i gymryd y toriadau.

Dyweddodd y Swyddog Swyddogaeth (Adnoddau) / Adran 152 y bydd adroddiad ar y defnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith. Ar ôl adolygu'r cronfeydd wrth gefn a'r dibenion y maent wedi'u neilltuo ar eu cyfer, mae'n amlwg bod unrhyw gronfeydd wrth gefn sydd heb eu defnyddio yn annigonol i gwrdd â'r toriad arfaethedig o £ 1.739m yn y Gyllideb Ysgolion. O ran y fformiwla, mae'n rhaid dirprwyo 85% o'r Cyllidebau Ysgolion i'r ysgolion gyda'r gweddill yn cael ei gadw'n ganolog. Yna, caiff Cyllidebau'r Ysgolion Unigol eu dyrannu i ysgolion yn ôl fformiwla a bennir gan yr Awdurdod Addysg Lleol a'r nod yw sicrhau bod pob ysgol yn cael ei thrin yn gyfartal. Ni ellir defnyddio'r fformiwla i dargedu adnoddau i un ysgol ar draul un arall. Mae newid y fformiwla yn broses gymhleth ac efallai na fydd yn briodol ar hyn o bryd gan fod yr Awdurdod yn adolygu ei fodel o ddarpariaeth addysg i gynnwys ysgolion pob oed i blant rhwng 5 a 18 oed a fyddai angen eu fformiwla ariannu eu hunain. Dywedodd y Swyddog mai'r broblem go iawn yw maint y gacen yn hytrach na'r fformiwla a ddefnyddir i'w rhannu.

- Nododd y Pwyllgor y bwriedir cynyddu Premiwm y Dreth Gyngor ar gyfer ail gartrefi a chartrefi gwag hirdymor i 35% a 100% yn y drefn honno. Er y gwnaed cynnig gan aelod o'r Pwyllgor bod y premiwm ar gyfer ail gartrefi'n cael ei osod ar gyfradd uwch o 50% a fyddai'n

creu incwm ychwanegol i'r Cyngor, ni chafodd hyn ei gefnogi gan weddill y Pwyllgor wedi cymryd i ystyriaeth y risgiau perthnasol a amlinellwyd gan y Swyddog Adran 151 a oedd ynghlwm wrth bennu'r premiwm ar lefel rhy uchel, gan gynnwys y risg y gall perchenogion ail gartrefi gofrestru'r eiddo ar gyfer cyfraddau busnes a gwneud cais am ryddhad trethi Busnesau Bach a fyddai wedyn gwneud i ffwrdd â'r tâl yn llwyr.

- Nododd y Pwyllgor fod y cynigion ar gyfer arbedion yn cynnwys gwneud i ffwrdd â'r gwasanaeth annibynnol ar gyfer casglu clytiau plant fel rhan o'r gwasanaeth bin du h.y. casglu clytiau plant o'r bin du safonol unwaith bob tair wythnos. Nododd y Pwyllgor hefyd yr effaith a gâi'r cynnig hwn ar randdeiliaid, gan gynnwys yr angen i storio clytiau budr am gyfnod hwy gan arwain o bosib at ormodedd o glytiau gyda'r problemau iechyd y gallai hynny ei achosi ynghyd â'r posibilrwydd y câi clytiau eu tipio'n anghyfreithlon. Awgrymodd y Pwyllgor y byddai'n well effallai gohirio'r cynnig hwn hyd nes bydd canlyniad yr adolygiad o'r contract Casglu Gwastraff yn ei gyfanrwydd yn hysbys.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo y byddai'r Gwasanaeth yn barod i adolygu'r cynnig hwn ac i edrych ar ffyrdd eraill o ddod o hyd i'r arbediad. Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo Dros Dro mai'r bwriad yw na ddylai fod unrhyw arbedion mewn perthynas â Gwasanaethau Gwastraff yn ystod y ddwy flynedd gyntaf hyd oni fydd y contract newydd yn mynd allan i dendr, gyda chyfle bryd hynny i edrych ar ba mor aml y caiff y biniau gwyrdd a du eu gwagio ac i adolygu'r gwasanaeth casglu clytiau. Fodd bynnag, bydd cymryd yr arbedion allan yn gadael bwlch o £ 30k.

- Nododd y Pwyllgor fod y cynigion ar gyfer arbedion yn cynnwys £20 o godiad yng nghost y drwydded barcio flynyddol er mwyn creu mwy o incwm. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch a oedd ystyriaeth wedi cael ei rhoddi i gyflwyno cynllun trwyddedau parcio ar gyfer staff y Cyngor (roedd codi ar staff am barcio wedi cael ei awgrymu yn yr ymgynghoriad cyhoeddus) oherwydd gallai hynny annog dulliau teithio mwy gwyrdd e.e. rhannu ceir, cerdded a beicio i'r gwaith, sef rhywbeth y mae'r Cyngor wedi ymrwymo i hyrwyddo.

Hysbyswyd y Pwyllgor bod codi tâl ar staff am barcio yn mynd y tu draw i gylch gorchwyl y Gwasanaeth Priffyrdd ac mai mater i Adnoddau Dynol ydyw oherwydd ei fod yn ymwneud ag amodau cyflogaeth staff. Mae yna hefyd broblem ynghlwm wrth codi ffi wahanol ar staff a'r cyhoedd oherwydd byddai hyn yn cael ei ystyried fel buddiant o ryw fath a gallai ei weithredu arwain at gost ychwanegol i'r Cyngor. Yn ogystal, os yw'r taliad yn llai na'r pris llawn, byddai'n cael ei ystyried fel budd trethadwy sy'n golygu y bydd angen anfon ffurflen P11D i'r holl staff perthnasol ar adeg pan fo'r Cyngor yn ceisio lleihau nifer y P11D a gynhychir.

- Wrth nodi'r Gyllideb a'r Rhaglen Gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2019/20, nid oedd y Pwyllgor yn argymhell unrhyw newidiadau i'r amserlen.
- Nododd y Pwyllgor yr opsiynau ar gyfer defnyddio'r arian ychwanegol pe bai cynnydd o fwy na 6% yn y Dreth Gyngor - yn benodol effaith cyllido canran o'r risgiau cyllidebol / arbedion posibl nad ydynt wedi eu hariannu ynghyd ag effaith lleihau'r gostyngiad yn y gyllideb i ysgolion. (*Tabl 6 yr adroddiad*)

Ar y pwynt hwn gohiriwyd y Pwyllgor am gyfnod byr ac yn dilyn y toriad cytunwyd, gan fod y Pwyllgor bellach wedi bod yn mynd ymlaen am dair awr, [eitem 3.2 isod wedi cael ei dwyn ymlaen ar y rhaglen], dan ddarpariaethau paragraff 4.1.10 o Gyfansoddiad y Cyngor, bod angen

penderfyniad gan fwyafrif Aelodau'r Pwyllgor a oedd yn bresennol i gytuno i barhau â'r cyfarfod.
Penderfynwyd y dylid parhau â'r cyfarfod.

3.2 Mae adroddiad y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad a oedd yn rhoi dadansoddiad o'r negeseuon o'r ymarfer Ymgynghoriad Cyhoeddus ar y cynigion cychwynnol ar gyfer Cyllideb 2019/20 a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ac a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod rhwng 16^{eg} Tachwedd a 31^{ain} Rhagfyr, 2018 (Atodiad 2)

Dywedodd yr Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol bod yr ymarfer ymgynghori eleni wedi dilyn patrwm tebyg i ddigwyddiadau ymgynghori blaenorol a gynhaliwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf ond gyda mwy o bwyslais ar hyrwyddo ymateb electronig trwy ddefnydd helaeth o'r Cyfryngau Cymdeithasol yn ogystal â mwy o ymgysylltiad gyda phobl ifanc yr Ynys, Ffermwyr Ifanc a'r Urdd. Dywedodd yr Aelod Portffolio y gwelwyd cynnydd sylweddol eleni yn nifer yr ymatebion a gafwyd ac mai'r dull mwyaf llwyddiannus o gasglu safbwyntiau oedd yr arolwg ar-lein a oedd yn cyfrif am fwy na 95% o'r ymatebion a gafwyd. Fel yn y blynyddoedd blaenorol, bydd y Cyngor yn cynnal gwerthusiad llawn o broses ymgynghori eleni er mwyn dysgu gwersi ohoni ac i ddarparu sylfaen gadarn i wella ymhellach ar gyfer y flwyddyn nesaf.

Dywedodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad fod y cynigion a gyflwynwyd ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus dros gyfnod o 7 wythnos rhwng 16 Tachwedd a 31 Rhagfyr, 2018 wedi'u rhannu yn themâu dan y pennawd Dysgu; Gwasanaethau Cymdeithasol, Lleihau Cyllidebau; Bysus, Parcio ac Adfywio, Y Dreth Gyngor, Premiymau'r Dreth a Syniadau ar gyfer Arbedion / Mesurau Effeithlonrwydd eraill (paragraff 1.3 yr adroddiad). Rhoddwyd cyhoeddusrwydd i'r cynigion mewn amryw o ffyrdd - y wasg leol, tudalen gartref gwefan y Cyngor, cyfryngau cymdeithasol, negeseuon e-bost a radio gyda'r nod o roi cymaint o gyhoeddusrwydd â phosib a chreu digon o frwdfrydedd ymhlith dinasyddion a staff i'w hannog i fynd ati'n weithredol i ymgysylltu ac ymateb i'r cynigion cychwynnol. Cynhaliwyd ymarferion ymgysylltu hefyd â grwpiau penodol yn cynnwys disgyblion ysgol uwchradd, Ffermwyr Ifanc a'r Urdd, Cynghorau Tref a Chymuned a Phenaethiaid ac Uwch Reolwyr Ysgolion. Derbyniwyd oddeutu 5,400 o ymatebion yn erbyn cyfanswm o 17 o gynigion, sef cyfartaledd o tua 317 o ymatebion i bob cynnig. Mae hyn yn sylweddol uwch nag yn y blynyddoedd blaenorol ac er bod ymatebwyr wedi defnyddio'r holl sianeli a oedd ar gael iddynt i gyfleu eu barn, y dull ymateb mwyaf poblogaidd o bell ffordd oedd yr arolwg ar-lein. Fel ag yn y blynyddoedd blaenorol, mae'r Cyngor wedi gallu cyrraedd ag ymgysylltu â phobl drwy'r cyfryngau cymdeithasol; trwy hyrwyddo'r ymgynghoriad gan ddefnyddio'r dulliau hyn, cyrhaeddodd y Cyngor oddeutu 62,000 o bobl.

O ran sylwedd yr ymatebion a dderbyniwyd, dywedodd y Swyddog fod y canlyniadau'n debyg i'r llynedd gyda safbwyntiau o blaid ac yn erbyn nifer o'r cynigion. Darperir dadansoddiad o'r ymatebion a dderbyniwyd i bob un o'r cynigion arbedion o dan y 7 thema a restrir ym mharagraff 1.3 ynghyd â sylwadau ychwanegol a wnaed yn yr adroddiad; y meysydd mwyaf dadleuol (cyfradd ymateb o dros 70%) lle roedd anghytundeb amlwg gyda'r cynigion oedd y canlynol -

- Cynyddu Premiwm y Dreth Gyngor ar Ail Gartrefi o 25% i 35% (83% yn anghytuno / 17% yn cytuno)
- Torri cyllidebau ysgolion trwy roi setliad ariannol iddynt sy'n is na chost lawn eu pwysau cyllidebol rhagamcanol yn 2019/20 (85% yn anghytuno / 15% yn cytuno)
- Gwneud arbedion trwy leihau'r galw am wasanaethau gofal cartref a chymorth byw â chymorth (78% yn anghytuno / 22% yn cytuno)

Tynnodd y Swyddog sylw at Atodiad A yr adroddiad a oedd yn rhoi crynodeb o'r awgrymiadau a'r syniadau ychwanegol ar gyfer arbedion a gyflwynwyd gan ymatebwyr; awgrymir bod y Panel Cyllid Sgriwtini yn edrych ar y rhain fel rhan gyntaf y broses ar gyfer gosod cyllideb 2020/21 ar y sail y gallant fod yn ffynhonnell arbedion posibl a allai gyfrannu at fynd i'r afael â'r bwch cyllidebol yn 2020/21 a thu hwnt.

Wrth ystyried yr adroddiad a chanfyddiadau'r ymarfer ymgynghori cyhoeddus, gwnaeth y Pwyllgor y pwyntiau canlynol -

- Nododd y Pwyllgor fod cynnydd sylweddol wedi bod yn nifer yr ymatebion i ymgynghoriad eleni, a chroesawyd hynny gan ei fod yn adlewyrchu lefel uwch o ddiddordeb ac ymgysylltiad â dulliau'r Cyngor o ddod o hyd i arbedion.
- Fodd bynnag, nododd y Pwyllgor y byddai'r canfyddiadau wedi cario mwy o bwysau, ac y byddent o ganlyniad yn fwy dilys, petai modd cael proffil demograffig yr ymatebwyr, ee oedran, rhyw, defnyddiwr gwasanaeth ai peidio. Fel yr oedd, teimlai'r Pwyllgor nad oedd yn gallu gwahaniaethu rhwng ymatebwyr sydd â diddordeb mewn cynigion penodol e.e. rhieni plant ysgol sy'n talu am brydau ysgol (y cynnig i godi pris prydau ysgol) neu perchenogion ail gartrefi (y cynnig i gynyddu Premiwm y Dreth Gyngor ar ail gartrefi) ac ymatebwyr a oedd yn gwbl ddiuedd. Awgrymodd y Pwyllgor hefyd y byddai'n ddefnyddiol - ac yn ddefnyddiol i'r cyhoedd - petai gwahanol lefelau'r cynnydd yn y Dreth Gyngor yn cynnwys darlun yn dangos yr hyn y mae pob cynnydd canrannol yn ei olygu o ran enillion mewn perthynas â gwasanaethau ac i'r gwrthwyneb, yr hyn y byddai peidio â chynyddu'r Dreth Gyngor yn ei olygu o ran toriadau i wasanaethau.
- Ymhellach, gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad a oedd yr ymgynghoriad ac yn arbennig felly'r arolwg ar-lein yn cynnwys cyfleuster i atal yr un person rhag ymateb lawer gwaith oherwydd y gallai hynny danseilio casgliadau'r ymgynghoriad. Mewn perthynas â'r cynnig i gynyddu premiymau'r Dreth Gyngor, nododd y Pwyllgor hefyd bod dibynadwyedd yr ymatebion yn gyfyngedig oherwydd nad yw rhai ymatebwyr wedi yn deall y cwestiwn o ran y gwahaniaeth rhwng ail gartrefi a chartrefi gwag hirdymor sy'n golygu bod dadansoddi'r data'n fwy anodd.

Dywedodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad, er bod yr ymateb i ymgynghoriad eleni yn cynrychioli newid sylweddol o ran nifer yr ymatebion a'r lefel o ddiddordeb y mae hyn yn ei adlewyrchu, mae lle i wella eto. Gan fod y broses ymgynghori wedi ymgysylltu â phobl ifanc, pobl hŷn ac ystod o grwpiau eraill ar draws yr Ynys, dywedodd y Swyddog, mae'n sicr y bydd yr ymatebion a dderbyniwyd wedi dod o bob ystod oedran. O ran y posibilrwydd y gallai unigolion fod wedi ymateb sawl gwaith, bydd creu'r cyfleuster i atal hyn yn golygu trafodaethau manylach gyda'r Gwasanaeth TG. Fodd bynnag, roedd mwyafrif yr ymatebion a dderbyniwyd drwy'r arolwg o ran y sylwadau a wnaed yn gwbl wahanol.

Wrth ystyried ei argymhellion mewn perthynas â chynigion a phrosesau'r Gyllideb ar gyfer 2019/20, roedd y Pwyllgor yn glir y dylid gwarchod gwasanaethau rhag toriadau pellach ac na ddylai ysgolion orfod wynebu gostyngiad o £ 1.79m yn y Gyllideb a Ddatganolir i Ysgolion Dirprwyedig gan fod hyn yn cael effaith ar ysgolion ac ar addysg plant ac roedd y Pwyllgor yn teimlo fod hynny'n annerbyniol. Er yn cydnabod y byddai codiad o ragor na 6% yn y Dreth Gyngor, yn anffodus, yn effeithio ar drigolion Ynys Môn, nid oedd mwyafrif y Pwyllgor yn gweld bod unrhyw opsiwn arall ar gael. Gwnaed cynnig ac fe'i eiliwyd, y dylid argymhell i'r Pwyllgor Gwaith, er mwyn cynnal gwasanaethau a lleihau'r gostyngiad yn y Gyllideb a Ddatganolir i Ysgolion, ei fod yn ystyried cynnydd o leiaf 10% yn y Dreth Gyngor a fyddai'n creu incwm ychwanegol o £ 1.4m.

Cynigiwyd gwelliant i godi Treth y Cyngor gan 6% (y codiad canrannol a nodwyd yn yr adroddiad fel y codiad angenrheidiol i ariannu'r gyllideb ddigymffwrdd ddiwygiedig). Ni chafodd y gwelliant ei secondio.

Yn y bleidlais a ddilynodd, cafodd y cynnig bod y Pwyllgor Gwaith yn ystyried codi'r Dreth Gyngor gan o leiaf 10% ei gario gan bleidlais fwyafrifol.

Ar ôl ystyried a thrafod y wybodaeth a gyflwynwyd yn ysgrifenedig ac ar lafar yn y cyfarfod, gan gynnwys sylwadau a wnaed gan gynrychiolwyr Prifathrawon y sector cynradd ac uwchradd a chan ystyried y negeseuon allweddol o'r ymgynghoriad cyhoeddus ar gynigion Cyllidebol 2019/20 a'u heffaith ar ddinasyddion, PENDERFYNODD y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol fel a ganlyn -

- Mae'r Pwyllgor yn cydnabod y pwysau ar Gyllideb y Cyngor ac ar wasanaethau ac yn nodi'r effeithiau y mae'r cynigion ar gyfer arbedion yn debygol o'u cael ar wasanaethau. Mae'r Pwyllgor yn nodi yn arbennig yr effaith ddifrifol y gallai gweithredu'r gostyngiad arfaethedig yn y Cyllidebau Ysgol ei chael ar ysgolion a'u staff ac, o bosib, ar eu gallu i ddarparu addysg o'r ansawdd uchaf.
- Yng ngoleuni'r uchod, mae'r Pwyllgor yn argymhell i'r Pwyllgor Gwaith ei fod yn ystyried cynyddu'r Dreth Gyngor ar gyfer 2019/20 o leiaf 10% er mwyn cynnal gwasanaethau a lleihau'r gostyngiad yn y Gyllideb a Ddatganolir i Ysgolion.
- Mae'r Pwyllgor yn nodi'r Gyllideb Gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2019/20 heb unrhyw ddiwygiadau.
- Mae'r Pwyllgor yn nodi'r negeseuon allweddol o'r ymarfer Ymgynghori Cyhoeddus ac yn nodi hefyd y bydd yr awgrymiadau a'r syniadau ychwanegol a gyflwynwyd gan ymatebwyr yn cael eu craffu ymhellach gan y Panel Sgriwtini Cyllid fel sail ar gyfer arbedion posibl yn 2020/21 a thu hwnt.
- Mae'r Pwyllgor yn argymhell i'r Pwyllgor Gwaith, er mwyn gwella'r broses ymgynghori ymhellach yn y dyfodol, y dylai'r broses adlewyrchu a / neu fynd i'r afael â'r canlynol -
  - Proffil demograffig yr ymatebwyr
  - Gwahaniaethu rhwng defnyddwyr gwasanaeth / rhai nad ydynt yn ddefnyddwyr
  - Atal ymatebwyr rhag ymateb fwy nag unwaith / dyblygu ymatebion
  - Sut mae gwahanol ganrannau o gynnydd yn y Dreth Gyngor yn cyfateb i doriadau / enillion yn y gwasanaethau.

4 BLAENRAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini yn ymgorffori Rhaglen Waith y Pwyllgor i Ebrill, 2019 i'w ystyried ac fe'i nodwyd gan y Pwyllgor heb unrhyw sylwadau.

**Y Cynghorydd Aled M. Jones
Cadeirydd**

DRAFT

DRAFT

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgrwtini</u>	
Pwyllgor:	Sgrwtini Corfforaethol
Dyddiad:	FJĀ æ c@20FJ
Pwnc:	ADRODDIAD MONITRO'R CERDYN SGORIO – CHWARTER H (2018/19)
Pwrpas yr Adroddiad:	Herio Perfformiad
Cadeirydd Sgrwtini:	CYNG ALED M JONES
Aelod(au) Portfolio:	CYNG DAFYDD RHYS THOMAS
Pennaeth Gwasanaeth:	CARYS EDWARDS
Awdur yr Adroddiad:	GETHIN MORGAN
Rhif Ffôn:	01248 752111
E-bost:	GethinMorgan@anglesey.gov.uk
Aelodau lleol:	Amherthnasol

1. – Argymhelliad/ion

1.1 Hwn yw'r trydydd cerdyn sgorio ar gyfer blwyddyn ariannol 2018/19.

1.2 Mae'n dangos safle'r Cyngor yn erbyn ei amcanion gweithredol fel yr amlinellwyd hwy ac fel y cytunwyd arnynt ddechrau'r flwyddyn. Mae'n cydnabod perfformiad da iawn gan ein gwasanaethau, y perfformiad gorau yn erbyn ein dangosyddion perfformiad ar ddiwedd chwarter 3 ers inni ddechrau ar y ffurf yma o ddilyn a tracio perfformiad yn gyfredol fel Cyngor.

1.3 Gofynnir i'r Pwyllgor graffu ar y cerdyn sgorio a nodi'r meysydd y mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu rheoli er mwyn sicrhau gwelliannau i'r dyfodol. Gellir crynhoi'r rhain fel a ganlyn –

1.3.1 Cydnabod a rheoli tanberfformiad a chymryd camau lliniaru er mwyn cynorthwyo i wella perfformiad yn ystod Chwarter 4. Rhoddir pwyslais penodol ar y dangosyddion hynny sydd wedi dirywio o chwarter i chwarter er mwyn sicrhau nad yw perfformiad yn dirywio ymhellach yn ystod Ch4.

1.3.2 Parhau i ganolbwyntio ar gynnal/gwella presenoldeb yn y gwaith gyda chefnogaeth y Cydlynnydd Absenoldeb Salwch Corfforaethol. Mae angen rhoi blaenoriaeth i wella'r lefelau salwch yn y:

- Gwasanaethau Oedolion,
- Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo; a'r
- Gwasanaeth Dysgu, sydd wedi mireinio'i gynllun gwella salwch ar gyfer ysgolion cynradd fydd yn cael ei wireddu yn ystod chwarter 4 ac 1 o'r flwyddyn newydd.

1.3.3 Dylai'r Bwrdd Trawsnewid Prosesau Busnes sydd newydd ei sefydlu ystyried sut y dylid monitro'r Dangosyddion Gwasanaeth Cwsmer fel rhan o'u gwaith

sy'n datblygu ar y Strategaeth Gofal Cwsmer er mwyn sicrhau bod ymagwedd ragweithiol tuag at wella gwasanaeth i gwsmeriaid.

1.3.4 Gweithredu'r weithdrefn newydd yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ar gyfer ymateb i gwynion er mwyn lleihau nifer y cwynion a gwella cyfradd yr ymatebion ysgrifenedig i gwynion a wneir o fewn y terfynau amser.

1.3.5 Parhau i graffu'n rheolaidd ar reolaeth ariannol gorfforaethol a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn cymryd camau adferol i reoli'r cyllidebau hynny y gallant eu rheoli

1.4 Gofynnir i'r Pwyllgor argymhell y mesurau lliniaru a amlinellir uchod.

2 – Cyswilt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Yn cael ei ddefnyddio fel rhan o broses monitro Cynllun y Cyngor

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. Adroddir dirywiad yn yr agweddau ar berfformiad yn y gwasanaeth cynllunio yn ystod chwarter 3. Pa fesurau lliniaru ychwanegol ystyriwyd er mwyn cael effaith gadarnhaol ar berfformiad erbyn diwedd y flwyddyn?
2. Pa fesurau a gyflwynir i liniaru lefelau salwch yn y gwasanaethau Oedolion, Dysgu a Phrifyrdd, Gwastraff ac Eiddo?
3. Adroddir bod ymateb prydlon i gwynion gan y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd yn broblem yn Chwarter 3. Pa rôl ychwanegol ddylai'r Panel Gwella Gwasanaethau Plant ei chwarae mewn gwaith craffu adeiladol a monitor gwelliannau?
4. Mae'r adroddiad yn trafod y pwysau ariannol parhaus ar Wasanaethau Plant a Theuluoedd, Oedolion a Dysgu. Pa gyfraniad pellach y gall y Panel Craffu Cyllid

ei wneud mewn her adeiladol a monitro perfformiad ariannol a mesurau lliniaru roddwyd ar waith gan y Gwasanaethau i liniaru'r pwysau cyllidebol?

5 – Cefndir / Cyd-destun

- 1.1 Un o amcanion y Cyngor o dan Raglen Cymru ar gyfer Gwella yw sicrhau'r modd y gellir tystiolaethu a chyflwyno gwelliannau parhaus yn gyffredinol. I'r perwyl hwn, mae adroddiad perfformiad yn cael ei ddrafftio bob blwyddyn i'w gyhoeddi erbyn diwedd mis Hydref sy'n dangos cynnydd neu ddiffyg cynnydd (fel y bo'n berthnasol).
- 1.2 Datblygwyd y system hon o adrodd yn chwarterol ar y cerdyn sgorio ochr yn ochr â'r ffrwd waith sy'n nodi ac yn rhoi gwybod i arweinwyr y Cyngor am gynnydd a wneir yn erbyn y dangosyddion sy'n dangos yn benodol weithrediad llwyddiannus gwaith dydd i ddydd y Cyngor ac sydd o gymorth i ddarparu'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer drafftio'r adroddiad perfformiad.
- 1.3 Cafodd y dangosyddion sydd wedi eu cynnwys yn y cerdyn sgorio ar gyfer eleni eu penderfynu gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol yn dilyn arweiniad gan Benaethiaid Gwasanaeth ac mae'r cerdyn sgorio yn dangos y sefyllfa bresennol ar ddiwedd Ch3 a bydd (ynghyd â'r adroddiad hwn) yn cael ei ystyried ymhellach gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith yn ystod mis Mawrth 2019.

6 – Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Amherthnasol

7 – Oblygiadau Ariannol

Amherthnasol

8 – Atodiadau

Atodiad A - Adroddiad Monitro'r Cerdyn Sgorio – Chwarter 3, 2018/19 a'r Cerdyn Sgorio
 Atodiad B – Dangosfwrdd Perfformiad Rhaglenni a Phrosiectau – Chwarter 3
 Atodiad C - Yr Alldro Refeniw a Ragamcendir ar gyfer y Flwyddyn Ariannol a ddaw i ben ar 31 Mawrth 2019 – Chwarter 3

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Adroddiad Monitro Cerdyn Sgorio 2018/19 – Chwarter 2 (fel y cyflwynwyd ef i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Tachwedd 2018 ac a dderbyniwyd ganddo.)

ADRODDIAD MONITRO'R CERDYN SGORIO – CHWARTER 3 (2018/19)

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Datblygwyd y system hon o adrodd yn chwarterol ar y cerdyn sgorio ochr yn ochr â ffrwd waith flynyddol yr adroddiad perfformio i adnabod ac i roi gwybod i arweinwyr y Cyngor am gynnydd a wneir yn erbyn y dangosyddion sy'n dangos yn glir weithrediad llwyddiannus gwaith dydd i ddydd y Cyngor ac sydd o gymorth i ddarparu'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer drafftio'r adroddiad perfformiad.
- 1.2 Cafodd y dangosyddion sydd wedi eu cynnwys yn y cerdyn sgorio ar gyfer eleni eu penderfynu gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol yn dilyn arweiniad gan Benaethiaid Gwasanaeth ac mae'r cerdyn sgorio (Atodiad 1) yn dangos y sefyllfa bresennol ar ddiwedd Ch3, a bydd yn cael ei ystyried ymhellach gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith yn ystod mis Mawrth 2019.

2. CYD-DESTUN

- 2.1 Hon yw'r chweched flwyddyn o gasglu ac adrodd ar ddangosyddion perfformiad mewn modd cydlynol. Mae'r Cyngor yn gweld tueddiadau yn dod i'r amlwg mewn perthynas â nifer o'r dangosyddion hynny ac mae sylwadau'r UDA / y Pwyllgor Sgriwtini a'r Pwyllgor Gwaith yn cael effaith ar ddarpariaeth weithredol.
- 2.2 Adlewyrchir yr effaith honno yn y modd y mae perfformiad y Cyngor yn cymharu'n ffafriol ar lefel genedlaethol yn erbyn nifer o ddangosyddion a gesglir yn flynyddol.
- 2.3 Ceir dadansoddiad pellach o'r perfformiad cyffredinol drwy'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol a gellir gweld copi ohono drwy fynd i'r wefan ganlynol: <http://www.anglesey.gov.uk/councilplan>

2.4 RHEOLI PERFFORMIAD

- 2.4.1 Ar ddiwedd Ch2, mae'n galonogol nodi fod mwyafrif y dangosyddion perfformiad yn parhau i berfformio'n dda fel yr oeddent yn adroddiad Ch2. Mae hyn yn llawer gwell na'r sefyllfa yr oeddem ynddi ar ddiwedd Ch3 yn 2017/18. Y flaenoriaeth yn awr yw cynnal y perfformiad da hwn ar draws ein gwasanaethau yn Ch4.
- 2.4.2 Er bod yr adroddiad hwn yn cyfleu stori bositif, nodir bod 3 o'r 30 dangosydd yr adroddir arnynt yn chwarterol yn tanberfformio yn erbyn eu targed blynyddol am y flwyddyn. Mae'r rhain wedi eu hamlygu'n Goch neu'n Ambr ar y cerdyn sgorio ei hun a chânt eu trafod isod.
- 2.4.3 Y ddau ddangosydd yn y Gwasanaethau Oedolion wnaeth danberfformio yn ystod Ch3 oedd –

- (i) 11) PM20a – COCH – Canran yr oedolion a oedd wedi cwblhau cyfnod o ail-alluogi, oedd yn derbyn pecyn gofal a chymorth ar lefel is 6 mis yn ddiweddarach. Roedd y perfformiad yn yr achos hwn yn 33% ar ddiwedd Ch3 yn erbyn targed o 50%.

Mae'r dangosydd hwn yn delio gyda nifer fechan o achosion (3) ac o'r herwydd, gall perfformiad amrywio'n sylweddol o chwarter i chwarter. Yn Ch3, o ganlyniad i'r ymyrraeth ail-alluogi mae'r gwasanaeth wedi'i ddarparu,

bu cynnydd yn y pecyn gofal ar gyfer unigolyn ychwanegol sy'n cael ei gefnogi yn hytrach na phecyn gofal is. Mae hyn yn adlewyrchiad o natur y salwch sydd ganddynt.

Wrth i ni fynd i Ch4, byddwn yn adolygu'r gwasanaeth ail-alluogi cyfredol ac yn ystyried dulliau o gasglu data sy'n darparu canlyniadau a rhesymeg mwy manwl ar gyfer ymyraethau sy'n parhau.

- (ii) 07) PAM/025 (PM19) – COCH – Cyfradd y bobl a gedwir yn yr ysbyty tra'n aros am ofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth 75+ oed. Roedd perfformiad y dangosydd hwn yn 5.61 ar ddiwedd Ch3 yn erbyn targed blynyddol o 3.

Cydnabyddir y bu cyfraddau uchel o oedi wrth drosglwyddo gofal (DTC) yn ystod dau chwarter cyntaf y flwyddyn yn arbennig. Yn adroddiad Cerdyn Sgorio Ch2, rhagwelwyd y byddai'r cytundeb Gofal Cartref sy'n seiliedig ar ardaloedd (a gomisiynwyd o'r newydd yn ddiweddar) yn cael effaith gadarnhaol ar y ffigyrau. Gellir gweld hyn yn y perfformiad yn Ch3 (1.53) lle gwelwyd gwelliant ar y perfformiad yn Ch2 (1.79) a Ch1 (2.30). Mae hyn yn welliant sylweddol o 0.77 diwrnod ar gyfradd Ch1 ac mae'n cydnabod bod y cytundeb gofal cartref newydd yn cael effaith ffafriol ar berfformiad y dangosydd yma.

Rydym ar hyn o bryd yn gweithio tuag at sicrhau bod gennym ddigon o gapasiti ail-alluogi i gwrdd â galw sy'n cynyddu i oroesi unrhyw bryder mewn perfformiad yn ystod Ch4. Gallai ffigurau DTC sy'n cynyddu hefyd fod o ganlyniad i godio cleientiaid yn anghywir, ac rydym yn gweithio gyda'n cydweithwyr yn y Bwrdd Iechyd i sicrhau proses fwy cadarn ar gyfer codio data.

2.4.4 Mae un dangosydd yn y Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd wedi tanberfformio yn ystod Ch3 –

21) PAM/018 – AMBR – Canran yr holl geisiadau cynllunio sy'n cael eu penderfynu mewn pryd. Roedd y perfformiad cronus hyd at ddiwedd Ch3 yn 82% yn erbyn targed o 90%. Roedd y perfformiad yn Ch3 yn unig yn 74% a dyma yw'r prif reswm pam ei fod nawr o dan y targed.

Y prif resymau am y tanberfformiad oedd oherwydd absenoldeb Uwch Swyddog Cynllunio yn ystod cyfran helaeth o'r chwarter, a llwyth gwaith trwm wrth siapio'r system gynllunio newydd tra'n ymdopi â gofynion GDPR hefyd.

Er mwyn gwella'r perfformiad yn Ch4, byddwn yn sicrhau bod systemau mewn lle i gytuno ar amserlen bendant ar gyfer unrhyw estyniad mewn amser lle bod modd gwneud penderfyniad cynnar ar geisiadau tra bydd ceisiadau diffygiol yn cael eu penderfynu trwy eu gwrthod.

2.4.5 Mae gweddill y dangosyddion yr adroddir arnynt yn yr adran rheoli perfformiad ar gyfer Ch3 i gyd yn **WYRDD** neu'n **FELYN** ac maent wedi perfformio'n dda o gymharu â'u targedau. Mae nifer o dueddiadau at i lawr yn parhau er gwaethaf gwelliant yn Ch3 o gymharu â Ch2. Bydd rhaid i Wasanaethau fonitro'r tueddiadau hyn wrth fynd i Ch4 er mwyn sicrhau bod y perfformiad da hyd yma yn cael ei gynnal.

2.4.6 Cafodd y data cymharydd cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol ei gyhoeddi gan Lywodraeth Cymru yn ystod Ch3, fodd bynnag, unwaith eto eleni nid oedd y cyhoeddiad yn ystadegol ddibynadwy ac mae'r ffigyrau a ryddhawyd yn rhai arbrofol. Mae'r adroddiad yn datgan "*mae'r ystadegau hyn yn cael eu cyhoeddi fel ystadegau arbrofol yn adlewyrchu graddfa'r newid sy'n dal i ddigwydd mewn gwasanaeth cymdeithasol a newidiadau system sy'n parhau*". O ganlyniad, nid oeddem yn gallu adolygu'r targedau oherwydd hyn, fodd bynnag mae'r targedau cyfredol yn parhau i fod yn rhai heriol am y flwyddyn.

2.4.7 *Er mwyn cynnal a gwella ein perfformiad a'n statws cenedlaethol fel cyngor sy'n cyflawni, mae'r UDA yn argymhell –*

2.4.7.1 Cydnabod a rheoli tanberfformiad a chymryd camau lliniaru er mwyn cynorthwyo i wella perfformiad yn ystod Chwarter 4. Rhoddir pwyslais penodol ar y dangosyddion hynny sydd wedi dirywio o chwarter i chwarter er mwyn sicrhau nad yw perfformiad yn dirywio ymhellach yn ystod Ch4.

2.4.8 Mae Atodiad B yn dangos yr holl raglen waith y mae'r ddau Fwrdd Trawsnewid Corfforaethol yn ei goruchwyllo. Mae'r materion a amlygwyd yn cael eu rheoli a'u tracio'n briodol drwy'r Byrddau sy'n cyfarfod yn chwarterol.

2.5 RHEOLI POBL

2.5.1 Mae rheoli ein pobl yn agwedd hollbwysig o reolaeth gorfforaethol y Cyngor sydd (os caiff ei rheoli'n ddigonol) yn ein galluogi ni i barhau gyda'n nod o wella ein gwasanaethau ar gyfer pobl Ynys Môn. Mae gweithlu da ac iach yn golygu y gallwn ddarparu gwasanaethau da sy'n gwella.

2.5.2 Mae presenoldeb yn y gwaith yn faes sy'n cael ei adrodd yn fisol a'i ddadansoddi er mwyn sicrhau gwelliant. Roedd Chwarter 3 yn dangos sgôr o 2.69 Diwrnod Gwaith wedi'u Colli (WDL) fesul aelod staff ALIC sydd bron union yr un fath â'r sgôr yn Chwarter 3 2017/18. Y sgôr gronnus o Ch1 i Ch3 yw 7.44 Diwrnod Gwaith wedi'u Colli fesul aelod staff ALIC (dangosydd 3 ar y cerdyn sgorio o dan rheoli pobl).

2.5.3 Mae sicrwydd o hyd fod Gwasanaethau yn dilyn gweithdrefnau yn unol â'u polisi rheoli absenoldeb. Gellir gweld hyn yn y canlyniadau Ch3 ar gyfer Cyfweiliadau Dychwelyd i'r Gwaith a Chyfarfodydd Adolygu Presenoldeb (eitemau 6-8 ar y cerdyn sgorio o dan rheoli pobl).

2.5.4 Mae'r UDA felly'n argymhell –

2.5.4.1 Parhau i ganolbwyntio ar gynnal/gwella presenoldeb yn y gwaith gyda chefnogaeth y Cydlynnydd Absenoldeb Salwch Corfforaethol. Mae angen rhoi blaenoriaeth i wella'r lefelau salwch yn y:

- Gwasanaethau Oedolion,
- Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a'r
- Gwasanaeth Dysgu, sydd wedi mireinio'i gynllun gwella salwch ar gyfer ysgolion cynradd fydd yn cael ei wireddu yn ystod chwarter 4 ac 1 o'r flwyddyn newydd

2.6 GWASANAETH CWSMER

- 2.6.1** Hyd at ddiwedd Ch3, fe wnaeth defnyddwyr ddefnyddio technoleg AppMôn i gyflwyno 3k o adroddiadau (ar faterion yn cynnwys tipio anghyfreithlon, goleuadau stryd diffygiol, canmoliaeth neu gwynion, palmentydd wedi torri, ffurflenni bas data clybiau chwaraeon ac archebu biniau ailgylchu). Mae hyn wedi cynyddu o'r 1.5k o adroddiadau ar gyfer Ch3 17/18. Daeth 84% o'r adroddiadau hyn drwy'r wefan sydd yn y broses o gael ei diweddarau a'i hadnewyddu.
- 2.6.2** Dangosydd newydd ar gyfer eleni yw nifer y defnyddwyr cofrestredig sydd gennym ar AppMôn a Gwefan y Cyngor sydd wedi cynyddu o dros 1700 ar ddiwedd Ch2 i 6607 ar ddiwedd Ch3. Mae hyn yn beth positif gan fod y cynnydd hwn wedi digwydd er gwaethaf oedi yng nghyflwyniad gwefan newydd y Cyngor oherwydd anawsterau technegol. Rhagwelir unwaith y bydd y wefan newydd yn ei lle y bydd hyn yn annog mwy o ddefnydd o ffurflenni ar-lein a chyswllt ar-lein. Disgwylir hefyd y bydd y niferoedd sy'n talu dros y we yn cynyddu.
- 2.6.3** Fe gynyddodd nifer ein dilynwyr ar y cyfryngau cymdeithasol unwaith eto yn ystod Ch3 i 29k. Mae hyn wedi'i rannu rhwng Facebook (13k o ddilynwyr), Twitter (15k o ddilynwyr) ac Instagram (1k). Mae'r dulliau hyn o gyfathrebu yn parhau i gynyddu a rhagdybir y bydd y llif gwybodaeth a gylchredir ac a dderbynnir trwy'r sianelau hyn yn parhau i gynyddu ymhellach, gan olygu newid felly yn y modd y mae trigolion ac eraill yn cyfathrebu gyda ni fel Cyngor. Gwelwyd enghraifft dda o pa mor bellgyrhaeddol yw Cyfryngau Cymdeithasol yn ystod yr Ymgynghoriad ar Gynigion Cychwynnol y Gyllideb a wnaed ar ddiwedd 2018 lle derbyniwyd dros 5000 o ymatebion i'r cynigion, nifer sylweddol uwch nag mewn unrhyw flwyddyn flaenorol.
- 2.6.4** O ran Rheoli Cwynion gan Gwsmeriaid, oherwydd salwch tymor hir o fewn y tîm sy'n casglu'r ystadegau ar ran y Cyngor, nid ydym yn gallu adrodd ar Gwynion gan Gwsmeriaid nac ar geisiadau Rhyddid Gwybodaeth ar gyfer y chwarter (ac eithrio Gwasanaethau Cymdeithasol sy'n adrodd yn wahanol). Er nad oes gennym yr ystadegau ar gael o'r gwasanaethau a gesglir ar ran y Cyngor, mae'r Gwasanaethau yn parhau i fonitro'r Cwynion a'r ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth yn yr un modd ag y maent wedi'i wneud yn y gorffennol. Bydd y ffigyrau diwedd blwyddyn yn cael eu cyflwyno yn yr adroddiad Ch4 a fydd yn cynnwys yr ystadegau coll ar gyfer Ch3.
- 2.6.5** Yn y Gwasanaethau Cymdeithasol, roedd 5 cwyn Cam 2 (Gwasanaethau Oedolion [4], Gwasanaethau Plant a Theuluoedd [1]) a 38 o Gwynion Cam 1 (Gwasanaethau Plant [27], Gwasanaethau Oedolion [11]) wedi'u derbyn hyd at ddiwedd Ch3. O'r cwynion hyn, mae cyfanswm o 50% (Coch ar y cerdyn sgorio) wedi derbyn ymateb o fewn yr amserlen gyda 19 o ymatebion hwyr (Gwasanaethau Plant a Theuluoedd [13] a Gwasanaethau Oedolion [6]). Er bod y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd wedi methu ag anfon ymatebion ysgrifenedig o fewn yr amserlen ar gyfer 13 o'r 27 cwyn Cam 1, yn achos 22 o'r 27 (81%) cynhaliwyd trafodaeth gyda'r achwynydd o fewn yr amserlenni.

2.6.6 Mae'r UDA felly'n argymhell –

- 2.6.6.1** *Dylai'r Bwrdd Trawsnewid Prosesau Busnes sydd newydd ei sefydlu ystyried sut y dylid monitro'r Dangosyddion Gwasanaeth Cwsmer fel rhan o'u gwaith sy'n datblygu ar y Strategaeth Gofal Cwsmer er mwyn sicrhau bod ymagwedd ragweithiol at wella gwasanaeth i gwsmeriaid.*

2.6.6.2 *Gweithredu'r weithdrefn newydd yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ar gyfer ymateb i gwynion er mwyn lleihau nifer y cwynion a gwella cyfradd yr ymatebion ysgrifenedig i gwynion a wneir o fewn y terfynau amser.*

2.7 RHEOLAETH ARIANNOL

2.7.1 Rhagwelir cyfanswm o £1.589m o orwariant ar gyfer y flwyddyn a ddaw i ben ar 31 Mawrth 2019, gwelliant sylweddol ar y gorwariant o £2.660m a ragwelwyd yn Chwarter 2. Mae £2.972m o'r gorwariant a ragwelir ar gyfer 2018/19 ar gyllidebau gwasanaeth, sydd wedi eu gwneud i fyny o nifer o orwariannau a thanwariannau. Mae'r Gwasanaethau sy'n parhau i wynebu pwysau sylweddol ar eu cyllidebau'n debyg i 2017/18 (y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a Dysgu). Mae cyllidebau'r Gwasanaethau Oedolion hefyd dan bwysau oherwydd galw sy'n cynyddu. Mae'r Penaethiaid Gwasanaeth yn ymwybodol o'r materion ac maent yn gweithio i leihau lefel y gorwariant sydd o fewn eu rheolaeth erbyn diwedd y flwyddyn. Disgwylir i Cyllid Corfforaethol danwario £1.210m a disgwylir i'r Dreth Gyngor, sy'n cynnwys y Premiwm Dreth Gyngor, gasglu gwarged o £0.173m. Felly daw hynny â'r gwariant cyffredinol i lawr i £1.589m. Mae lefel ragamcanedig y gorwariant yn 1.21% o gyllideb net y Cyngor. Mae pryder ynghylch effaith y lefel hon o orwariant ar y balansau cyffredinol petai'n digwydd mewn gwirionedd.

2.7.2 Mae'r gorwariant rhagamcanedig yn welliant o gymharu â chwarter 2 ond ni ddylid anghofio'r gorwariant o £3.5m a ragwelir ar 3 prif wasanaeth y Cyngor (Addysg, Gwasanaethau Plant a Gwasanaethau Oedolion) ac mae angen cymryd camau i roi sylw i'r diffyg ariannol, y gost o ddarparu'r gwasanaeth a rheoli'r galw am wasanaethau. Mae rheolwyr yn ymwybodol o'r materion hyn ac yn gweithio i gau'r bwlch rhwng y gyllideb a gwariant drwy gynyddu'r gyllideb a ddyrennir yn 2019/20, cynyddu capasiti drwy ddarparu gwasanaethau mewn ffyrdd eraill, llai costus a cheisio lleihau'r galw am wasanaethau.

2.7.3 Er y gellir cyllido'r lefel hon o orwariant o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol yn 2018/19, bydd yn erydu'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol i lefel sydd ymhell islaw'r isafswm derbyniol. Yn ystod y broses o osod y gyllideb am 2019/20 neu 2020/21, bydd angen cyllido'r gorwariant a chychwyn y broses o geisio rhoi arian yn ôl yn y balansau cyffredinol. Dyma ymagwedd ddarvoudus sy'n angenrheidiol i warchod hyfywedd ariannol y Cyngor yn y tymor hir.

2.7.4 Gall rhagolygon newid wrth i wybodaeth newydd ddod i'r fei. Fodd bynnag, bydd craffu rheolaidd gan yr UDA a chamau lliniaru gan Benaethiaid Gwasanaeth o gymorth i'r gwasanaethau reoli'r cyllidebau y mae ganddynt reolaeth drostynt.

2.7.5 O'r herwydd, mae'r UDA yn argymhell –

2.7.5.1 Bod rheolaeth ariannol gorfforaethol yn parhau i gael ei graffu'n rheolaidd a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn cymryd camau adferol i gynorthwyo'r gwasanaethau i reoli'r cyllidebau hynny y gallant eu rheoli.

3. ARGYMHELLION

3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor graffu ar y cerdyn sgorio a nodi'r meysydd y mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu rheoli er mwyn sicrhau gwelliannau i'r dyfodol. Gellir crynhoi'r rhain fel a ganlyn –

- 3.1.1** Cydnabod a rheoli tanberfformiad a chymryd camau lliniaru er mwyn cynorthwyo i wella perfformiad yn ystod Chwarter 4. Rhoddir pwyslais penodol ar y dangosyddion hynny sydd wedi dirywio o chwarter i chwarter er mwyn sicrhau nad yw perfformiad yn dirywio ymhellach yn ystod Ch4.
- 3.1.2** Parhau i gynnal/gwella presenoldeb yn y gwaith gyda chefnogaeth y Cydlynnydd Absenoldeb Salwch Corfforaethol. Rhoddir blaenoriaeth i wella lefelau salwch yn yr isod:
- Gwasanaethau Oedolion
  - Gwasanaethau Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo; a'r
  - Gwasanaeth Dysgu, sydd wedi mireinio'i gynllun gwella salwch ar gyfer ysgolion cynradd fydd yn cael ei wireddu yn ystod chwarter 4 ac 1 o'r flwyddyn newydd
- 3.1.3** Dylai'r Bwrdd Trawsnewid Prosesau Busnes sydd newydd ei sefydlu ystyried y modd y dylid monitro'r Dangosyddion ar gyfer Gwasanaeth cwsmer fel rhan o'u gwaith sy'n datblygu ar y Strategaeth Gofal Cwsmer er mwyn sicrhau ymagwedd ragweithiol tuag at wella gwasanaeth cwsmer.
- 3.1.4** Bod y weithdrefn newydd yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ar gyfer ymateb i gwynion yn cael ei gweithredu er mwyn lleihau nifer y cwynion a gwella cyfradd yr ymatebion ysgrifenedig i gwynion sy'n cael eu darparu o fewn yr amserlen ofynnol.
- 3.1.5** Parhau i graffu'n rheolaidd ar reolaeth ariannol gorfforaethol a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn cymryd camau adferol i i reoli'r cyllidebau hynny y gallant eu rheoli.
- 3.2** Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn y mesurau lliniaru a amlinellir uchod.

Atodiad A - Cerdyn Sgorio Corfforaethol - Corporate Scorecard Ch-Q3 2018/19

Rheoli Perfformiad / Performance Management	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Canlyniad / Actual	Targed / Target	Targed BI / Yr Target	Canlyniad 17/18 Result	Canlyniad 16/17 Result	Chwarter 17/18 Quartile
01) PAM/029 (PM33) - Canran y plant mewn gofal y bu'n rhaid iddynt symud 3 gwaith neu fwy	Gwyrdd / Green	↑	5.66%	8.25%	11%	9%	5%	-
02) PAM/028 (PM24) - Canran yr asesiadau plant a gwblhawyd o fewn amser	Melyn / Yellow	↓	89%	90%	90%	67.57%	89.17%	-
03) SCC/025 - Canran yr ymweliadau statudol â phlant mewn gofal oedd i fod i ddiwydd yn ystod y flwyddyn, a gynhaliwyd yn unol â'r rheoliadau	Melyn / Yellow	↑	80%	83%	83%	63.32%	79.35%	-
04) PM28 - Cyfanswm yr amseroedd (mewn diwrnodau) a dreuliodd pob plentyn ar y CPR os cafodd ei dynnu oddi ar y CPR yn ystod y flwyddyn	Gwyrdd / Green	↑	229	320	320	326.5	266	-
05) SCC/010 - Canran y cyfeiriadau sy'n cael eu hail-gyfeirio o fewn 12 mis	Melyn / Yellow	↓	17%	15%	15%	-	-	-
06) SCC/006 - Canran y cyfeiriadau yn ystod y flwyddyn lle caiff penderfyniad ei wneud o fewn 1 diwrnod gwaith	Gwyrdd / Green	↑	97%	94%	94%	-	-	-
07) PAM/25 (PM19) - Cyfradd y bobl a gedwir yn yr ystyby wrth aros am ofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth 75+ oed	Coch / Red	↓	5.61	3	3	6.58	6.05	-
08) SCA/018b - Canran y rhai sy'n ofalwyr i oedolion a ofynnodd am asesiad neu adolygiad ac a gafodd asesiad neu adolygiad iddyn nhw eu hunain yn ystod y flwyddyn	Gwyrdd / Green	↑	94.70%	93%	93%	96%	94.40%	-
09) SCA/002b - Cyfradd y bobl hŷn (65 mlwydd oed neu hŷn) y mae'r awdurdod yn eu cefnogi mewn cartrefi gofal fesul 1,000 o'r boblogaeth 65 oed neu hŷn ar 31 Mawrth	Gwyrdd / Green	↓	16.45	19	19	17.44%	20.51%	-
10) PM18 - Canran yr ymholiadau ynghylch amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn terfynau amser statudol	Gwyrdd / Green	↑	92.43%	90%	90%	93.25%	90.48%	-
11) PM20a - Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod ailalluogi ac sydd â pheycyn gofal a chymorth llai o faint chwe mis yn ddiweddarach	Coch / Red	→	33.33%	50%	50%	59.26%	62.60%	-
12) PM20b - Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod ail-alluogi ac nad oes ganddynt becyn gofal a chymorth 6 mis yn ddiweddarach	Melyn / Yellow	↓	61.01%	62%	62%	62.65%	33.30%	-
13) PAM/007 - Canran presenoldeb disgyblion mewn ysgolion cynradd	Melyn / Yellow		93.14%	93.30%	93.30%	93.30%	94.80%	Uchaf / Upper
14) PAM/008 - Canran presenoldeb disgyblion mewn ysgolion uwchradd	Gwyrdd / Green		95.12%	93.90%	93.90%	93.90%	94.60%	Uchaf / Upper
15) PAM/010 (STS/005b) - Canran y strydoedd sy'n lân	Gwyrdd / Green	↑	95.63%	94%	94%	93%	93%	Canolrif Isaf / Lower Median
16) PAM/030 (WMT/009b) - Canran y gwastraff wedi'u aildefnyddio, ailgylchu a chompostio	Melyn / Yellow	↓	70.53%	74%	72%	72.2%	65.8%	Uchaf / Upper
17) PAM/035 - Nifer cyfartalog y dyddiau gwaith a gymerwyd i glirio diwyddiadau tipio anghyfreithlon	Gwyrdd / Green	↑	0.16	1	1	-	-	-
18) PAM/043 - Cilogramau y gwastraff gweddilliol a eneradir fesul person	-	→	180kg	-	210kg	-	-	-
19) PAM/017 (LCS/002b) - Nifer yr ymweliadau â chyfleusterau chwaraeon a hamdden fesul 1,000 y boblogaeth	Gwyrdd / Green	↑	404k	369k	515k	508k	464k	Canolrif Isaf / Lower Median
20) PAM/023 (PPN/009) - Canran y sefydliadau bwyd sy'n cyrraedd safonau hylendid bwyd	Gwyrdd / Green	→	98%	95%	95%	98%	98%	Uchaf / Upper
21) PAM/018 - Canran yr holl geisiadau cynllunio a benderfynwyd mewn pryd	Ambr / Amber	↓	82%	90%	90%	86%	-	Isaf / Lower
22) PAM/019 - Canran yr apeladau cynllunio a wrthodwyd	Gwyrdd / Green	↓	73%	65%	65%	47%	-	Isaf / Lower
23) PAM/041 - Canran cleientiaid NERS a gwblhaodd y rhaglen ymarfer corff	Gwyrdd / Green	↑	70%	50%	50%	-	-	-
24) PAM/042 - Canran cleientiaid NERS yr oedd eu hiechyd wedi gwella wrth gwblhau'r rhaglen ymarfer corff	Gwyrdd / Green	↑	83%	80%	80%	-	-	-
25) PAM/012 - Canran y teuluoedd a ataliwyd yn llwyddiannus rhag mynd yn ddiqartref	Gwyrdd / Green	↑	57.08%	55%	55%	-	-	Canolrif Uchaf / Upper Median
26) PAM/013 - Nifer o eiddo preifat gwag wedi'u adfer i ddefnydd	Gwyrdd / Green	↓	61	56	75	75	-	Uchaf / Upper
27) PAM/014 - Nifer y cartrefi newydd a grewyd o ganlyniad i ddechrau aildefnyddio eiddo gwag	Gwyrdd / Green	↑	8	3	4	4	-	-
28) PAM/015 (PSR/002) - Nifer y dyddiau calendr ar gyfartaledd a gymerwyd i ddarparu Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl	Gwyrdd / Green	↓	172.7	175	175	177	238.8	Uchaf / Upper
29) PAM/037 - Gwasanaethau landlordiaid: Nifer y diwrnodau ar gyfartaledd i cwblhau atgweiriadau	Gwyrdd / Green	↑	9.95	12	12	-	-	-
30) PAM/038 - Gwasanaethau landlordiaid: Canran y cartrefi sy'n bodloni'r Safon Ansawdd Tai Cymru (WHQS)	Gwyrdd / Green	→	100%	100%	100%	-	-	-
31) PAM/009 - Canran gadawyr Blwyddyn 11 nad ydynt mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth (NEET) [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	Isaf / Lower
32) PAM/032 - Sgôr 'Cap 9' cyfartalog ar gyfer disgyblion blwyddyn 11 [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	-
33) PAM/033 - Canran y disgyblion a aseswyd yn y Gymraeg ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	-
34) PAM/034 - Canran y disgyblion blwyddyn 11 sy'n astudio'r Gymraeg (iaith qyntaf) [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	-
35) PAM/040 - Canran y Dangosyddion Ansawdd (â thargedau) a gyflawnwyd gan y gwasanaeth lllyfrgelloedd [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	-
36) PAM/024 (PM13a) - Canran yr oedolion sy'n fodlon a'u gofal a'r cymorth [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	TBC Hydref / October
37) PAM/026 (PM15) - Canran y gofalwyr sy'n teimlo eu bod yn cael eu cefnogi [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	TBC Hydref / October
38) PAM/027 (PM13c) - Canran y plant sy'n fodlon a'u gofal a'r cymorth [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	TBC Hydref / October
39) PAM/020 (THS/012a) - Canran y prif ffyrdd A sydd mewn cyflwr gwael [Blynnyddol]	-	-	-	-	3%	3.20%	2.30%	Canolrif Uchaf / Upper Median
40) PAM/021 (THS/012b) - Canran y prif ffyrdd B sydd mewn cyflwr gwael [Blynnyddol]	-	-	-	-	5%	4.40%	3.20%	Canolrif Uchaf / Upper Median
41) PAM/020 (THS/012c) - Canran y prif ffyrdd C sydd mewn cyflwr gwael [Blynnyddol]	-	-	-	-	10%	8.90%	10.10%	Canolrif Isaf / Lower Median
42) PAM/039 - Gwasanaethau landlordiaid: Canran y rhent wedi'i goli o ganlyniad i eiddo fod yn wag [Blynnyddol]	-	-	-	-	-	-	-	-

Atodiad A - Cerdyn Sgorio Corfforaethol - Corporate Scorecard Ch-Q3 2018/19

Gofal Cwsmer / Customer Service	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Canlyniad / Actual	Targed / Target	Canlyniad 17/18 Result	Canlyniad 16/17 Result
Siarter Gofal Cwsmer / Customer Service Charter						
01) Nifer y cwynion a dderbyniwyd (ac eithrio Gwasanaethau Cymdeithasol)	-	-	-	53	71	71
02) Nifer y cwynion Cam 2 a dderbyniwyd ar gyfer Gwasanaethau	-	-	5	-	9	8
03) Nifer y Cwynion a gadarnhawyd / gadarnhawyd yn rhannol	-	-	-	-	28	25
04a) % o ymatebion ysgrifenedig o fewn 20 diwrnod (Corfforaethol)	-	-	-	80%	92%	93%
04a) % o ymatebion ysgrifenedig o fewn 20 diwrnod (Gwasanaethau Cymdeithasol)	Coch / Red	➔	50%	80%	-	-
05) Nifer y cwynion Cam 1 ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol	-	-	38	-	51	54
06) Nifer o bryderon (ac eithrio Gwasanaethau Cymdeithasol)	-	-	-	-	112	191
07) Nifer o ganmoliaethau	-	-	-	-	753	566
08) % o Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth a Ymatebwyd o fewn yr Amserlen	-	-	-	80%	78%	77%
09) Nifer o Geisiadau Rhyddid Gwybodaeth a dderbyniwyd	-	-	-	-	919	1037
Newid Cyfrwng Digidol / Digital Service Shift						
10) Nifer o ddefnyddwyr AppMôn (blynyddol)	-	↑	6607			
11) Nifer o adroddiadau a dderbyniwyd gan AppMôn	-	↑	3026		2k	1k
12) Nifer o daliadau dros y we	-	↓	8.6k		11k	
13) Nifer o daliadau dros y ffôn	-	↓	4.1k		5k	
14) Nifer o 'ddilynwyr' CSYM ar Cyfryngau Cymdeithasol	-	↑	29k	25k	25k	21k
15) Nifer o ymwelwyr i wefan y Cyngor	-	↓	607k		820k	715k

Rheoli Pobl / People Management	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Canlyniad / Actual	Targed / Target	Canlyniad 17/18 Result	Canlyniad 16/17 Result
01) Nifer y staff yr awdurdod cyfan, gan gynnwys athrawon a staff mewn ysgolion (FTE)	-	-	2255	-	2252	2258
02) Nifer y staff yr awdurdod cyfan, ac eithrio athrawon a staff mewn ysgolion (FTE)	-	-	1260	-	1244	1303
03a) Absenoldeb Salwch - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	Ambr / Amber	↓	7.44	6.98	9.96	11.68
03b) Salwch Tymor Byr - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	3.27	-	4.63	4.89
03c) Salwch Tymor Hir - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	4.17	-	5.32	6.79
04a) Ysgolion Cynradd - Absenoldeb Salwch - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	Coch / Red	↓	8.75	6.76	10.39	-
04b) Ysgolion Cynradd - Salwch Tymor Byr - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	3.61	-	4.85	-
04c) Ysgolion Cynradd - Salwch Tymor Hir - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	5.14	-	5.55	-
05a) Ysgolion Uwchradd - Absenoldeb Salwch - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	Gwyrdd / Green	↓	6.39	6.76	9.67	-
05b) Ysgolion Uwchradd - Salwch Tymor Byr - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	3.37	-	5.32	-
05c) Ysgolion Uwchradd - Salwch Tymor Hir - dyddiau / shifftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	3.02	-	4.35	-
06) % o Cyfweiliadau DIG a gynhalwyd o fewn yr amserlen	Melyn / Yellow	↓	79%	80%	73%	84%
07) % o Cyfweiliadau DIG a gynhalwyd	Ambr / Amber	↓	88%	95%	85%	-
08) % o Gyfarfodydd Adolygu Phresenoldeb (CAP) a gynhaliwyd	Ambr / Amber	↑	71%	80%	69%	-
09) Gweithwyr yr Awdurdod Lleol yn gadael (%) (Trosiant) (Blynyddol)	-	-	-	-	11%	-
10) % o ADP a'i cwblhawyd o fewn yr amserlen (Ch4)	-	-	-	80%	90.50%	-
11) % y staff sydd a Thystysgrif DBS (os oes angen o fewn eu rôl)	-	-	-	-	-	98%
12) Nifer o staff Asiantaeth	-	-	12	-	12	26

Rheolaeth Ariannol / Financial Management	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Cyllideb / Budget	Canlyniad / Actual	Amrywiad / Variance (%)	Rhagolygon o'r Gwariant / Forecasted Actual	Amrywiad a Ragwelir / Forecasted Variance (%)
01) Y gyllideb o gymharu â Ffigyrau Gwirioneddol	Coch / Red	↑	£99,185,657	£102,306,176	3.15%		
02) Alldro diwedd blwyddyn a ragwelir (Refeniw)	Coch / Red	↑	£130,900,250			£132,490,051	1.21%
03) Alldro diwedd blwyddyn a ragwelir (Cyfalaf)			£45,560,000			£23,472,000	-48.48%
04) Cyflawniad yn erbyn targedau effeithlonrwydd	Ambr / Amber	↑	£2,521,500			£2,261,500	-10.31%
05) Incwm o gymharu â Thargedau (ac eithrio grantiau)	Gwyrdd / Green		£14,797,787	£17,642,382	19.22%		
06) Swm a fenthycwyd			£11,063,000			£7,194,000	-34.97%
07) Chost benthyca		↓	£4,494,993			£4,030,882	-10.33%
08) % o'r anfondebau a dalwyd o fewn 30 diwrnod		↓			91.67%	-	-
09) % of y Dreth Gyngor a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Gwyrdd / Green	↑			99.00%	-	-
10) % y Trethi Busnes a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Gwyrdd / Green	➔			98.70%	-	-
11) % yr Amrywiol Ddyledion a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Melyn / Yellow	↑			97.30%	-	-
12) % y Rhent Tai a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	-	↑			100.65%	-	-
13) % y Rhent Tai a gasglwyd heb gynnwys taliadau budd-dal (am y 3 blynedd	-	↑			101.47%	-	-

Atodiad B

Mae'r ddogfen yma wedi'i gynnwys yn adroddiad chwarterol y cerdyn sgorio sy'n cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith bob chwarter i ddarparu diweddariad lefel uchel byr ynghylch statws y gwaith sydd yn berthnasol ac yn adrodd i'r -

- **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Gwasanaeth, a'r**
- **Bwrdd Rhaglen Llywodraethiant Corfforaethol**

Yr allwedd CAG ar gyfer y ddogfen uchod yw fel a ganlyn –

CAG:

Wedi ei gwblhau

Ar y trywydd iawn

Ar ei hôl hi

Hwyr

Gwyn

Prosiect wedi ei gwblhau

Prosiect yn datblygu yn ôl y disgwyl ac mae ar y trywydd iawn

Mae prosiect angen penderfyniadau / cymorth allweddol

Mae'r prosiect yn hwyr a thu ôl i'r amserlen ddisgwyliedig

Nid yw'r prosiect wedi dechrau

Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Gwasanaeth		
Rhaglenni	Prosiectau Unigol	RAYG a Diweddariad
Moderneiddio Ysgolion	Bro Rhosyr a Bro Aberffraw	Mae'r amserlen ar gyfer adeiladu Ysgol Santes Dwynwen yn Niwbwrch ar drywydd iawn ac fe'i bwriadir agor ar ddiwedd mis Ebrill 2019.
	Llangefni	Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir ac Ysgol Henblas Cyhoeddwyd rhybudd statudol a derbyniwyd yr Achos Busnes Amlinellol gan Lywodraeth Cymru . Ysgol y Graig a Ysgol Talwrn Mae dyluniad a chost yn cael eu datblygu. Cyhoeddwyd rhybudd statudol.
	Seiriol De Ddwyrain	Datblygwyd y dyluniad a'r gost i ymestyn Ysgol Llandegfan ac Ysgol Llangoed . Cyhoeddwyd rhybudd statudol.
	Ysgol Syr Thomas Jones ac ysgolion Cynradd ardal Amlwch	Cynhaliwyd cyfarfodydd ymgysylltu rhwng 05/11/18 – 14/12/18. Gweithio ar ddadansoddi'r canlyniadau.
	Ōl-16	Cynhaliwyd cyfarfodydd ymgysylltu rhwng 19/11/18 – 16/12/18. Gweithio ar ddadansoddi'r canlyniadau.
Gofal Cymdeithasol Oedolion Hŷn – Prosiect Opsiyau Gwella Llety	Gofal Ychwanegol Llangefni	Panel i barhau i asesu unigolion amfod yn gymwys ar gyfer Hafan Cefni yn unol a'r meini prawf.
	Gofal Ychwanegol De'r Ynys	Penderfynwyd yn y Pwyllgor Gwaith bod Safle Ysgol Biwmares yn cael ei ddefnyddio er mwyn datblygu Cynllun Tai Gofal Ychwanegol yn ardal Seiriol. Nawr bod penderfyniad wedi'i gytuno mewn perthynas â dyfodol Ysgol Biwmares, bydd datblygiad y safle yn cael ei ystyried.
	Tai a chefnogaeth mewnol	Bwriad newydd y prosiect ydi i gadw'r gwasanaeth yn fewnol i'r Cyngor ond i ailfodelu er mwyn sicrhau arbedion ariannol.
	Tai a Chefnogaeth Allanol	Bwriad y prosiect fydd i ailfodelu ac ail ddylunio'r gwasanaethau mewn ymgynghoriad agos gyda gofynion y Rhaglen Cefnogi Pobl
	Tendro Gwasanaeth Gofal Cartref	Cwblhau'r rhaglen o drosglwyddo defnyddwyr gwasanaeth o'r hen ddarparwr i'r un newydd (66 o ddefnyddwyr). Cychwyn trefniadau monitro newydd mewn partneriaeth a iechyd.
	Gofal Dydd Mewnol	Datblygu'r weledigaeth ar gyfer cyfleoedd dydd a'r amserlen weithredu. Cytunwyd i flaenoriaethu'r camau gweithredu ar godi tynged cleientiaid Adnoddau Dynol sy'n rhan o'r rhaglen arbedion ar gyfer 2019.

Trawsnewid llyfrgelloedd, gwasanaeth ieuencid, amgueddfeydd, diwylliant a Market Hall	Trawsnewid Amgueddfeydd a Diwylliant	Melin Llynonn a'r Tai Crynion– Hysbysebiad yn y cylchgrawn arbenigol yn Mehefin 2018 i geisio denu diddordeb masnachol. Carchar a Llys Biwmares – Gweithio mewn partneriaeth gyda Cyngor Tref Biwmares ar amserlen i drosglwyddo'r asedau i Cyngor Tref Biwmares
	Ailfodelu'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd	Gweithio ar y broses ail strwythuro staff i fod mewn lle erbyn Ch2 Gweithio ar y broses o drosglwyddo'r llyfrgelloedd cymunedol yn Biwmares a Rhosneigr Mae llyfrgelloedd Moelfre ac Niwbwrch nawr wedi cau. Bydd Cemaes yn parhau ar agor am y flwyddyn ar ôl i'r gymuned leol gytuno ar gyllid i barhau â'r ddarpariaeth llyfrgell dros y tymor byr
	Market Hall	Mi fydd y prosiect wedi'i gwblhau erbyn Mai 2019. Mae problemau gyda gwaith Cam 2 wedi gohirio'r prosiect.
Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr		Safle Star – tendr yn dechrau Chwefror 2019 ac i fod ar y safle erbyn Mai 2019.
Cynyddu lefelau ailgylchu		Gweler y Dangosyddion Perfformiad 16 + 17 ar y Cerdyn Sgorio i weld cyrhaeddiad
Gwaith lliniaru llifogydd		Mae gwaith adeiladu wedi cychwyn ym Miwmares. Gwaith Nant y Felin a Pentraeth wedi cael ei ohirio i ddechrau ym mis Mawrth 2019.
Strategaeth Moderneiddio Hamdden		Mae Ymgynghoriad Cyhoeddus wedi'i gwblhau ac mae'r ymatebion yn cael eu dadansoddi ar hyn o bryd

Bwrdd Rhaglen Llywodraethiant Corfforaethol		
Rhaglen / Prosiect	Prosiectau Cysylltiedig	RAYG a Diweddariad byr
Cyswllt Adnoddau - Northgate (AD)		MyView Dashboard – Ystyried sesiynau hyfforddi agoriadol yn y flwyddyn newydd i gefnogi staff sydd eto i fewngofnodi. Nid oes hygyrchedd yn llyfrgell Llangedfni, mae cyfrifiaduron newydd yn cael eu gosod ym mis Chwefror 2019.

Atodiad B

		<p>Payslips – Os mae staff wedi ceisio argraffu slipiau cyflog yn y llyfrgell, mae Bwrdd Prosiect wedi cytuno i'w argraffu.</p> <p>Web Recruitment – yn fyw ar y 09/11/18. Wedi trefnu adolygiad 3 mis yn Ionawr 2019 i weld y cynnydd</p> <p>Mileage and Expenses – cyflwyno ceisiadau hawlio teithio electronig yn llawn ym mis Ionawr 2019 (eithrio gofalwyr cartref)..</p>
<p>Rhagoriaeth Gwasanaethau Cwsmeriaid</p>	<p>Rhaglen Ehangu Cyswllt Môn / Cyswllt Wyneb Yn Wyneb</p>	<p>Prosiect ar y trywydd iawn yn dilyn uwchraddio holl gyfrifiaduron yn y llyfrgelloedd.</p> <p>Peilot i gychwyn Ionawr 2019 yn Amlwch a Phorthaethwy am 4 mis ac yna adolygiad o'r data a fydd yn cael ei gyflwyno i'r Bwrdd gyda argymhellion ar gyfer y dyfodol.</p>
	<p>Cyswllt Dros Y Ffôn + Newid Sianel</p>	<p>(ON HOLD) Mae pob canolfan cyswllt wedi llwyddo mynd yn fyw heb unrhyw anhawster i'r cyhoedd</p> <p>Mae yna welliant o'r niferoedd o alwadau sydd yn cael ei methu yn cael ei dystiolaethu yn y gwasanaethau hynny sydd wedi mynd yn fyw (hyd at 80% llai o alwadau yn cael ei methu).</p>
	<p>CRM</p>	<p>Telephony Integration – Mae uwchraddio ShoreTel yn newid yn sylweddol profiad y defnyddiwr</p> <p>Waste Management – Datblygwyd y fanyldeb. Disgwyl pris.</p> <p>Blue Badge Integration – Cynnydd da. Fflurflenni wedi'u hadeiladu a'u hintegreiddio.</p>
<p>Modelau Cyflawni Amgen</p>		<p>Mae gwaith ar MCA dal i barhau ac yn dal i archwilio opsiynau newydd .</p> <p>Cytundeb Tacsî Ysgol – wedi mynd yn fyw Ionawr 2019, prosiect ar amser ac wedi'i gwblhau.</p> <p>Torri Gwair Ysgol – wedi mynd yn fyw Ionawr 19, prosiect ar amser ac wedi ei gwblhau,.</p> <p>Ail-dendro Caffi Oriol Mon – allan i dendr a bidiau yn cau wythnos yn dechrau 14/01/19.</p>
<p>Effeithlonrwydd Ynni</p>		<p>Cyflwynwyd cynllun 2018/19 i'r Bwrdd Trawsnewid a mae'r cynllun yn gweithredu.</p> <p>Gwaith datblygu adfer pellach yn mynd rhagddo i nodi cyfleoedd ar gyfer y blynyddoedd i ddod.</p>

Atodiad B

		Rhaglen Refit Cymru wedi dechrau yn dilyn penodi Larkfleet fel partner i Refit.
Strategaeth TGCh		Strategaeth TG Digidol – 'Ynys Ddigidol' wedi cael ei chymeradwyo ac yn berthnasol i 2016-2020. Problemau gyda'r wefan – gweithio gyda'r cyflenwr i ddatrys y problemau.
Cynllun Gwella Sgrwtini		Ar y trywydd iawn
Strategaeth Cyfathrebu		Datblygwyd Strategaeth Gyfathrebu Ddiwygiedig – addasu'r drafft presennol ac aros am adborth pellach.

Alldro Refeniw Rhagamcanol ar gyfer y Flwyddyn Ariannol yn dod i ben 31 Mawrth 2019 – Chwarter 3

Gwasanaeth/ Swyddogaeth	2018/19 Cyllideb Flynyddol	Ch3 2018/19 Blwyddyn Gyllidol hyd yma	Ch3 Gwariant Gwirioneddol ac wedi'i ymrwymo	Ch3 2018/19 Amrywiant	Ch3 Gwariant Gwirioneddol ac wedi'i ymrwymo	Ch3 Amcan- gyfrif Gwariant i 31 Mawrth 2019	Alldro Amcan gyfrifedig 31 Mawrth 2019 Gor /(Tan) wariant yn Ch3	Rhagamcanion Gor / (tan)wariant fel % o Gyllideb Gyfan 2018/19 yn Ch2	Alldro Rhagamcanedi g 31 Mawrth 2019 – gor/tanwariant yn Ch1	2018/19 Gor/Tanwariant Rhagamcanedig ac fel % o'r Gyllideb Gyfan	Gor/ Tanwariant Drafft y Flwyddyn Ddiethaf 2017/18
	£'000	£'000	£'000	£'000	%	£'000	£'000	£'000	£'000	%	£'000
<u>Dysqu Gydol Oes</u>											
Cyllideb Ddatganoledig Ysgolion	43,129	32,845	32,845	(0)	0.00%	43,129	0	0	0	0.00%	0
Addysg Ganolog	4,285	4,347	4,887	540	12.42%	4,874	589	627	540	13.74%	893
Diwylliant	1,321	1,131	1,078	(53)	-4.70%	1,221	(100)	(113)	(70)	-7.57%	(147)
<u>Gwasanaethau Oedolion</u>	24,599	18,068	19,407	1,339	7.41%	25,634	1,035	866	112	4.21%	215
<u>Gwasanaethau Plant</u>	8,318	6,802	8,696	1,893	27.83%	10,327	2,009	2,032	1,283	24.15%	1,778
<u>Tafel C</u>	1,052	1,538	1,410	(128)	-8.33%	1,007	(45)	(15)	25	-4.28%	7
<u>Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo</u>											
Prifffyrdd	6,340	5,891	6,206	315	5.35%	6,233	(107)	(84)	5	-1.69%	(100)
Eiddo	978	869	906	37	4.27%	1,014	36	70	142	3.68%	55
Gwastraff	7,490	5,727	5,305	(422)	-7.37%	7,233	(257)	3	20	-3.43%	(63)
<u>Rheoleiddio a Datblygu Economaidd</u>											
Datblygu Economaidd	1,733	1,700	1,563	(137)	-8.04%	1,614	(119)	(50)	0	-6.87%	(10)
Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd	1,950	1,534	1,358	(176)	-11.46%	1,900	(50)	45	46	-2.56%	9
<u>Trawsnewid</u>											
Adnoddau Dynol	1,251	959	943	(16)	-1.64%	1,236	(15)	(8)	0	-1.20%	(61)
TGCh	2,354	1,751	1,872	121	6.91%	2,466	112	247	327	4.76%	45

Gwasanaeth/ Swyddogaeth	2018/19 Cyllideb Flynyddol	Ch3 2018/19 Blwyddyn Gyllidol hyd yma	Ch3 Gwariant Gwirioneddol ac wedi'i ymrwymo	Ch3 2018/19 Amrywiant	Ch3 Gwariant Gwirioneddol ac wedi'i ymrwymo	Ch3 Amcan- gyrif Gwariant i 31 Mawrth 2019	Alldro Amcan gyfrifedig 31 Mawrth 2019 Gor/(Tan) wariant yn Ch3	Rhagamcanion Gor / (tan)wariant fel % o Gyllideb Gyfan 2018/19 yn Ch2	Alldro Rhagamcanedi g 31 Mawrth 2019 – gor/tanwariant yn Ch1	2018/19 Gor/Tanwariant Rhagamcanedig ac fel % o'r Gyllideb Gyfan	Gor/ Tanwariant Drafft y Flwyddyn Ddiethaf 2017/18
	£'000	£'000	£'000	£'000	%	£'000	£'000	£'000	£'000	%	£'000
Trawsnewid Corfforaethol	826	487	417	(70)	-14.36%	671	(155)	(111)	(89)	-18.76%	(158)
Adnoddau	2,840	2,380	2,244	(136)	-5.71%	2,806	(34)	(19)	29	-1.20%	(3)
Busnes y Cyngor	1,528	1,091	1,052	(39)	-3.54%	1,524	(4)	(6)	28	-0.26%	181
Costau Corfforaethol a Democrataidd	3,430	3,152	3,304	152	4.82%	3,292	(138)	(137)	(144)	-4.02%	(103)
Rheolaeth Gorfforaethol	657	492	503	11	2.19%	672	15	14	0	2.28%	(81)
Erith Rhagamcanedig y Costau na fedrir eu rholi							200	200	200		159
Cyfanswm Cyllidebau'r Gwasanaethau	114,082	90,764	93,996	3,232	3.56%	117,054	2,972	3,561	2,454	2.61%	2,616
Ardollau	3,361	3,361	3,361	0	0.00%	3,361	0	0	0	0.00%	(2)
Gostyngiadau Dewisol yn y Dreth	60	0	0	0	0.00%	62	2	3	3	4.16%	0
Cyllido Cyfalaf	7,541	3,359	2,981	(378)	0.00%	6,485	(1,056)	(461)	(331)	-14.00%	(449)
Cronfeydd wrth Gefn Cyffredinol ac Eraill	1,004	1,004	1,203	199	19.80%	911	(93)	0	0	-9.26%	106
Cyfraniad y Gwasanaethau Cefnogaeth i'r CRT	(693)	0	0	0	0.00%	(693)	0	0	0	0.00%	(82)
Budd-daliadau a Roddwyd	5,546	698	765	68	9.68%	5,482	(63)	(95)	(84)	-1.14%	(849)
Cyfanswm Cyllid Corfforaethol	16,819	8,421	8,310	(111)	-1.32%	15,609	(1,210)	(553)	(412)	-7.19%	(1,276)
Cyfanswm 2018/19	130,900	99,186	102,306	3,120	3.15%	132,662	1,762	3,008	2,042	1.35%	1,340

Gwasanaeth/ Swyddogaeth	2018/19 Cyllideb Flynyddol	Ch3 2018/19 Blwyddyn Gyllidol hyd yma	Ch3 Gwariant Gwirioneddol ac wedi'i ymrwymo	Ch3 2018/19 Amrywiant	Ch3 Gwariant Gwirioneddol ac wedi'i ymrwymo	Ch3 Amcan- gyrif Gwariant i 31 Mawrth 2019	Alldro Amcan gyfrifedig 31 Mawrth 2019 Gor/(Tan) wariant yn Ch3	Rhagamcanion Gor / (tan)wariant fel % o Gyllideb Gyfan 2018/19 yn Ch2	Alldro Rhagamcanedi g 31 Mawrth 2019 – gor/tanwariant yn Ch1	2018/19 Gor/Tanwariant Rhagamcanedig ac fel % o'r Gyllideb Gyfan	Gor/ Tanwariant Drafft y Flwyddyn Ddiethaf 2017/18
	£'000	£'000	£'000	£'000	%	£'000	£'000	£'000	£'000	%	£'000
Cyllido											
Trethi Annomestig	(22,574)	(17,365)	(17,365)	(0)	0.00%	(22,574)	0	0	0	0.00%	0
Y Dreth Gyngor	(34,440)	0	0	0	0.00%	(34,395)	45	(101)	(55)	-0.13%	116
Premiwm y Dreth Gyngor	(648)	0	0	0	0.00%	(866)	(218)	(247)	(243)	33.54%	0
Grant Cymorth Refeniw	(73,238)	(56,337)	(56,337)	(0)	0.00%	(73,238)	0	0	0	0.00%	0
Cyfanswm Cyllid 2018/19	(130,900)	(73,701)	(73,701)	(0)	0.00%	(131,073)	(173)	(348)	(298)	0.00%	116
Cyfanswm yr Alldro gan gynnwys effaith cyllido	0	25,484	28,605	3,120	12.24%	1,590	1,589	2,660	1,744	1.21%	1,456

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Adroddiad Sgrwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
Dyddiad:	19 ^{eg} Mawrth, 2019
Testun:	Polisi Cludiant Ysgol Diwygiedig
Pwrpas yr Adroddiad:	Ystyried y polisi cludiant ysgol diwygiedig arfaethedig
Cadeirydd Sgrwtini:	Cyng. Aled Morris Jones
Deilydd Portffolio:	Cyng. R Meirion Jones
Pennaeth Adran:	Arwyn Williams
Awdur yr Adroddiad:	Arwyn Williams
Tel:	01248 752916
E-bost:	ArwynWilliams2@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Ddim yn berthnasol

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol:-

- A1** Argymhell i'r Pwyllgor Gwaith fabwysiadu'r polisi cludiant ysgol diwygiedig
- A2** Nodi sylwadau'r Panel Sgrwtini Cyllid

2 – Cyswllt â Chynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun y Cyngor / blaenoriaethau trawsnewid:
Bydd sicrhau polisi diwygiedig cadarn ar gyfer cludiant ysgol yn gosod y fframwaith i ni gynllunio a dosbarthu gwasanaethau yn unol â pholisi'r Awdurdod ac i siapio ein gwariant ar dacsis a bysiau. Bydd y fframwaith yn cefnogi'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion.

3 – Egwyddorion Canllaw i Aelodau Sgrwtini

I gynorthwyo Aelodau wrth iddynt graffu'r topig:-

- 3.1** Yr effaith a gaiff y mater ar yr unigolion a'r cymunedau [**canolbwyntio ar gwsmer/dinesydd**]
- 3.2** Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn gyllidol ac o ran ansawdd [**canolbwyntio ar werth**]
- 3.3** Edrych ar unrhyw risgiau [**canolbwyntio ar risgiau**]
- 3.4** Sgrwtini yn ymgymryd â rôl monitro perfformiad neu sicrwydd ansawdd [**canolbwyntio ar berfformiad ac ansawdd**]
- 3.5** Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
  - Hirdymor
  - Atal
  - Integreiddio
  - Cydweithio
  - Ymglymiad

[**canolbwyntio ar lesiant**]

4 – Cwestiynau Sgrwtini Allweddol

1. Pwy rydych wedi eu cynnwys wrth ddatblygu'r polisi newydd? Sut rydych wedi cynnwys eraill?

2. Pryd fydd y polisi arfaethedig newydd yn llawn weithredol?
3. Pa effeithiau hirdymor fydd i'r polisi newydd?
4. Sut rydych wedi defnyddio'r 5 ffordd o weithio i ystyried sut mae'r polisi yn cyfrannu at y 7 nod llesiant cenedlaethol?
5. Pa effeithiau ariannol sydd i'r polisi?
6. Ydy'r Pwyllgor Sgriwtini'n cefnogi cyflwyno'r polisi cludiant ysgol diwygiedig?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Cyhoeddwyd adroddiad archwiliad ar Gludiant Ysgol ym Medi 2017 yn amlygu meysydd gwella. Roedd un o'r meysydd hyn yn cynnwys adolygiad o'r Polisi Cludiant Ysgol.

Nid oes unrhyw newidiadau sylfaenol wedi bod i'r meini prawf cymhwysra ar gyfer cludiant ysgol. Mae'r polisi diwygiedig yn darparu eglurhad manwl ynglŷn ag :-

- Ysgolion Cymwys
- Meini Prawf Pellter
- Ysgolion Bwydo
- Dewis Ysgol Rhieni / Gofalwyr
- Llwybrau Peryglus
- Anghenion Dysgu Ychwanegol
- Plant Mewn Gofal (PMG)

Bydd yr Awdurdod Lleol yn darparu cludiant am ddim i ddysgwyr sy'n cwrdd â'r meini prawf cymhwysra. Mae'r meini prawf yn cynnwys :-

- 1) Meini Prawf Pellter – yn amlinellu sut mae'r awdurdod lleol yn cydymffurfio â Theithio gan Ddysgwyr (Cymru) wrth ddarparu cludiant am ddim ond ar gyfer dysgwyr o oedran ysgol gorfodol os yw'r pellter o'r cartref i'w hysgol addas agosaf o leiaf:
  - a) 2 filltir i ddisgyblion Ysgol Gynradd
  - b) 3 milltir i ddisgyblion Ysgol Uwchradd

Mesuriad o Bellter –

I ddysgwyr sy'n gymwys dan y meini prawf uchod, bydd y daith i'r ysgol yn cael ei mesur o ffin y cartref i'r giât ysgol agosaf, ac fe all gynnwys llwybrau troed cyhoeddus a llwybrau eraill yn ogystal â ffyrdd sydd wedi eu mabwysiadu. Nid yw o angenrheidrwydd y pellter byrraf ar hyd y ffordd.

I ddysgwyr nad ydynt yn gymwys dan y meini prawf pellter a nodir uchod, mesurir y pellter o'r cartref i'r ysgol addas agosaf ar hyd y daith ffordd fyrraf sydd ar gael, h.y. o ffin y cartref i'r giât ysgol agosaf drwy ddefnyddio pecyn meddalwedd dewisedig yr Awdurdod.

Llwybrau Peryglus –

Ar gyfer dysgwyr sydd yn byw islaw y pellter cymhwyster statudol ddangosir uchod, bydd yr Awdurdod lleol yn darparu cludiant i'r ysgol os tybir bod y llwybr yn beryglus. Asesir llwybrau peryglus gan swyddog priodol Cyngor Sir Ynys Môn gan ddilyn arweiniad a ddarperir yn Teithio gan Ddysgwyr: Darpariaeth Statudol ac Arweiniad Gweithredol Mehefin 2014.

Anghenion Dysgu Ychwanegol –

Bydd yr Awdurdod Lleol yn cynnig darpariaeth addysgol addas a pherthnasol ar gyfer pob plentyn sydd ag anghenion dysgu ychwanegol er mwyn sicrhau eu bod yn gallu datblygu i'w llawn botensial. Er hynny, efallai na ddarperir cludiant os yw rhieni / gofalwyr wedi ymarfer eu hawl i ddewis ysgol sydd ddim yr ysgol addas agosaf.

Plant Mewn Gofal –

Mae gan blant mewn gofal (yn ôl diffiniad Deddf Plant 1989) yr un hawl i gymorth gyda chludiant ag unrhyw blentyn arall. Pan wneir cais am gludiant gan y Gwasanaethau Plant, darperir cludiant os nad yw Gwasanaethau Plant yn dewis cadw'r plentyn yn yr ysgol flaenorol er bod darpariaeth addas i'w gael mewn ysgol agosach o fewn y dalgylch. Mewn achosion o'r fath, y Gwasanaethau Plant fydd yn gyfrifol am y costau cludiant.

Dewis Ysgol Rhieni / Gofalwr

Mae gan rieni / gofalwyr yr hawl i ddewis unrhyw ysgol ar gyfer mynediad i'w plentyn, yn amodol ar argaeledd llefydd. Os derbynnir y cais, bydd y rhiant / gofalwr yn colli eu hawl i gludiant am ddim os nad honno yw'r ysgol addas agosaf iddynt neu os nad honno yw'r ysgol uwchradd ddynodedig ar gyfer yr ysgol gynradd fwydo yr oeddent wedi ei mynychu.

Cludiant Ôl-16

Nid oes unrhyw newid wedi bod ym mholisi'r Awdurdod Lleol ar ddarpariaeth cludiant ôl-16. Mae'r polisi diwygiedig felly'n nodi nad yw cludiant am ddim ar gael i ddysgwyr 16 i 19 oed.

Rhodddwyd ystyriaeth fanwl i effaith ariannol y polisi cludiant diwygiedig arfaethedig gan y Panel Sgriwtini Cyllid yn ei gyfarfod ar 14 Chwefror, 2019 a nodwyd y pwyntiau canlynol:

- Digwyddodd llawer o waith cysoni llwybrau tacsis dros y cyfnod diwethaf er mwyn cadarnhau mai ond plant cymwys yn unol â'r polisi oedd yn derbyn y gwasanaeth
- Nifer y plant yn derbyn gwasanaeth wedi gostwng o 347 i 297 yn sgil y gwaith cysoni. Mae gan y Gwasanaeth bellach ddarlun clir o'r gwir angen am wasanaethau cludiant
- Gwir yw dweud fod y gyllideb hanesyddol yn annigonol i gwrdd â chostau'r galw am wasanaethau
- Gwaith partneriaethol sylweddol bellach mewn lle rhwng y Gwasanaethau Dysgu, Priffyrdd ac Adnoddau

Bu i'r Panel hefyd edrych ar unrhyw sgôp y Sytem One i greu rhagor o arbedion i'r gyllideb cludiant ysgol i'r dyfodol.

6 – Asesiad Effaith Cydraddoldeb [gan gynnwys effaith ar yr iaith Gymraeg]

Gweler ynghlwm

7 – Goblygiadau Cyllidol

Bydd gweithrediad y polisi cludiant ysgol diwygiedig o fewn dyraniad cyllidebol presennol y Gwasanaeth. Rhagwelir y bydd gweithrediad cyflawn y polisi dros amser yn cael effaith gadarnhaol ar bwysau cyllidebol presennol.

8 – Atodiadau

1. Polisi Cludiant Ysgol Diwygiedig
2. Aseiad Effaith Cydraddoldeb

9 – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach)

Arwyn Williams, Pennaeth Dysgu, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni LL77 7TW

Adran Dysgu

Polisi Cludiant Ysgol

Chwefror 2019

CYNNWYS

1.0 CYFLWYNIAD

2.0 CLUDIANT O'R CARTREF I'R YSGOL

- 2.1 Ysgolion Cymwys
- 2.2 Meini Prawf Pellter
- 2.3 Yr Ysgol Addas Agosaf
- 2.4 Ysgolion Bwydo
- 2.5 Mesuriad o Bellter
- 2.6 Cludiant Ysgolion Cynradd ac Uwchradd
- 2.7 Dewis Ysgol Rhieni / Gofalwyr
- 2.8 Mynediadau i Ysgolion
- 2.9 Mannau Casglu
- 2.10 Llwybrau Peryglus
- 2.11 Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)
- 2.12 Plant Mewn Gofal (PMG)
- 2.13 Preswyliaeth Ddeuol

3.0 CLUDIANT YSGOL DEWISOL

- 3.1 Trefniadau Dewisol
- 3.2 Ysgolion Ffydd
- 3.3 Trefniadau Ysgolion Bwydo
- 3.4 Cludiant Wedi 16 Oed
- 3.5 Aildrefnu Ysgolion
- 3.6 Symud Cartref
- 3.7 Trosglwyddiadau Ysgol Sydd Wedi'u Rheoli
- 3.8 Dilead Cludiant Dewisol
- 3.9 Darpariaethau Dewisol Eraill

4.0 GWNEUD CAIS AM GLUDIANT

5.0 GWYBODAETH ARALL

- 5.1 Addysg Feithrin
- 5.2 Clybiau y Tu Allan i'r Ysgol
- 5.3 Hyd y Daith
- 5.4 Newidiadau Polisi
- 5.5 Effaith Cludiant
- 5.6 Dulliau Teithio Cynaliadwy

6.0 DARPARIAETH CLUDIANT

- 6.1 Darpariaeth Cludiant y Cyngor
- 6.2 Cludiant Consesiynol
- 6.3 Taliadau Cludiant
- 6.4 Yr Hawl i Ddileu Cludiant
- 6.5 Ymddygiad ar y Cludiant
- 6.6 Amodau Defnydd Tocynnau Teithio
- 6.7 Monitro'r Gwasanaethau
- 6.8 Gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG / 'DBS')
- 6.9 Amodau Tywydd Anffafriol

7.0 APELIADAU

8.0 MANYLION CYSWLLT

9.0 CYSYLLTIADAU I DDOGFENNAETH BERTHNASOL

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae dyletswydd ar Gyngor Sir Ynys Môn i ddarparu cludiant ysgol yn unol â Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 a Teithio gan Ddysgwyr: Darpariaeth Statudol ac Arweiniad Gweithredol 2014. Mae'r Polisi Teithio gan Ddysgwyr hwn yn amlinellu sut mae'r Awdurdod yn darparu cludiant ar gyfer disgyblion ysgol a disgyblion coleg Cyngor Sir Ynys Môn, a'r meini prawf cymhwyster.
- 1.2 Er mwyn cwrdd â'r gofyniad hwn, bydd yr Awdurdod yn ystyried y canlynol wrth wneud trefniadau ar gyfer dysgwyr sydd fel arfer yn preswyllo yn Ynys Môn:
  - Oed y dysgwr;
  - Y pellter o'r cartref i'r ysgol;
  - Natur y daith o'r cartref i'r ysgol;
  - Ceisiadau am addysg ar sail ffydd;
  - Anghenion dysgwyr gydag anabledau neu ag anghenion dysgu ychwanegol;
  - Anghenion dysgwyr sydd yn cael eu 'hedrych ar eu hôl' gan yr Awdurdod Lleol;
  - Anghenion dysgwyr sydd â phreswyliaeth ddeuol.
- 1.3 Nid yw'r rhestr yma'n gynhwysfawr ac mae'n rhaid i'r Awdurdod ystyried amgylchiadau unigol pob dysgwr, gan ystyried unrhyw gynrychiolaethau gan rieni / gofalwyr ac arbenigwyr perthnasol. Mae'r Mesur yn caniatáu, mewn rhai amgylchiadau, i'r Awdurdod Lleol ddefnyddio disgresiwn mewn perthynas â'r gwasanaeth â ddarperir. Amlinellir yr elfennau dewisol hyn yn adran 3 o'r polisi hwn.
- 1.4 Darperir cludiant i Golegau Addysg Bellach (A.B.) ar gyfer myfyrwyr dros 16 oed fel trefniant **dewisol** o dan y polisi.
- 1.5 Mae'n rhaid i'r Awdurdod ddarparu cludiant o'r cartref i'r ysgol mewn rhai amgylchiadau. Amlinellir yr amgylchiadau hyn yn adran 2. Ni fydd y ddyletswydd i ddarparu cludiant o'r fath yn berthnasol oni bai bod y plentyn, fel arfer, yn breswylwr o fewn ardal yr Awdurdod.
- 1.6 Bydd yr Awdurdod Lleol yn ymdrechu bob amser i ddarparu cludiant diogel, effeithlon a chost effeithiol ar gyfer y dysgwyr hynny sy'n gymwys dan y polisi hwn.
- 1.7 Efallai y bydd amgylchiadau ble bydd trefniadau cludiant ychwanegol neu amgen yn profi i fod yn fwy cost effeithlon na'r ddarpariaeth nodir yn y polisi. **Mae'r Awdurdod Lleol felly â'r hawl i ddefnyddio**

disgresiwn, ble mae hynny'n addas, os gellir dangos bod y dewis arall yn fwy cost effeithiol ac effeithlon.

- 1.8 Darperir cludiant o'r cartref i'r ysgol ar gyfer dysgwyr cymwys rhwng eu **cyfeiriad cartref neu'r man casglu dynodedig**, a'r ysgol gymwys ble maent wedi eu cofrestru. **Ni ddarperir cludiant am ddim o neu i gyfeiriadau aelodau eraill o'r teulu neu ffrindiau, gyfeiriadau gweithle'r rhiant neu gyfleusterau gofal plant o unrhyw fath.**
- 1.9 Mae'r Polisi hwn yn weithredol o **Awst 2019**. Bydd trefniadau cludiant sydd wedi eu hasesu a'u darparu o dan bolisi blaenorol Cyngor Sir Ynys Môn yn parhau oni bai bod newid materol mewn amgylchiadau fyddai'n golygu bod angen gwneud cais newydd, e.e. symud cartref neu ysgol / coleg addysg bellach. Amlinellir fanylion ar sut i wneud cais o'r fath yn adran 4.

2.0 CLUDIANT O'R CARTREF I'R YSGOL

2.1 Ysgolion Cymwys

Bydd Cyngor Sir Ynys Môn yn darparu cludiant am ddim i ddysgwyr sydd yn cwrdd â'r meini prawf hawl sydd wedi eu gosod allan yn y polisi hwn. Mae'r polisi'n cyfeirio at gludiant i ac o ysgolion cymwys yn y categorïau canlynol:

- ysgol gymunedol, ysgol dan reolaeth neu ysgol wirfoddol a gynorthwyir;
- ysgol arbennig nas cynhelir;
- ysgol annibynnol sydd wedi ei henwi mewn datganiad o anghenion addysgu arbennig;
- ysgol ymddiriedolaeth a gynorthwyir yn wirfoddol.

2.2 Meini Prawf Pellter

Mae Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn mynnu bod cludiant am ddim ond i gael ei ddarparu ar gyfer dysgwyr o oedran ysgol gorfodol os yw'r pellter o'r cartref i'w hysgol addas agosaf o leiaf:

- (a) 2 filltir ar gyfer disgyblion Ysgol Gynradd;
- (b) 3 milltir ar gyfer disgyblion Ysgolion Uwchradd.

2.3 Yr Ysgol Addas Agosaf

Yr ysgol addas agosaf yw ysgol sy'n darparu addysg sy'n addas i oedran a gallu'r dysgwr ac unrhyw anghenion dysgu sydd ganddynt.

Bydd, fel arfer, yn ysgol yn yr ardal ble mae'r dysgwyr yn preswyllo, neu ysgol arall, os yw hon yn agosach i'r cartref. Gall preswylwyr Ynys Môn ddod o hyd i'w hysgol leol agosaf drwy ymweld â https://mapiau.ynysmon.gov.uk/anglesey_cy.aspx

2.4 Ysgolion Bwydo

Mae'r Awdurdod yn adnabod bod rhai Ysgolion Cynradd yn ysgolion bwydo naturiol ar gyfer rhai Ysgolion Uwchradd. Dangosir y cydberthynasau rhwng yr ysgolion hyn yn Atodiad 1.

2.5 Mesuriad o Bellter

Ar gyfer asesiadau o dan y meini prawf pellter yn adran 2.2, bydd y cyfrifiad o'r cartref i'r ysgol yn glynu i'r arweiniad sydd wedi ei ddarparu yn Teithio gan Ddysgwyr: Darpariaeth Statudol ac Arweiniad Gweithredol 2014. Bydd y daith i'r ysgol yn cael ei mesur o ffin y cartref i'r giât ysgol agosaf, ac fe all gynnwys llwybrau troed cyhoeddus a llwybrau eraill yn ogystal â ffyrdd sydd wedi eu mabwysiadu. Nid yw o angenrheidrwydd y pellter byrraf ar hyd y ffordd.

Ble mae'n rhesymol i ddisgwyl i ddysgwyr gerdded i'r ysgol, mesurir y pellter ar y daith fyrraf sydd ar gael y gallai plentyn, yng nghwmni oedolyn yn ôl yr angen, gerdded yn rhesymol o ddiogel, tra hefyd yn ystyried oed ac anghenion y plentyn. Os yw'r eiddo ar ffordd sydd heb ei mabwysiadu bydd yn cael ei fesur o'r man ble mae'r eiddo'n cyfarfod priffordd sydd wedi ei mabwysiadu neu lwybr sydd wedi ei fabwysiadu. Gwneir yr holl gyfrifiadau o bellter drwy ddefnyddio pecyn meddalwedd dewisedig yr Awdurdod.

Ar gyfer asesiadau sydd dros y meini prawf pellter nodwyd yn adran 2.2, mesurir y pellter o'r cartref i'r ysgol addas agosaf ar hyd y daith ffordd fyrraf sydd ar gael, h.y. o ffin y cartref i'r giât ysgol agosaf drwy ddefnyddio pecyn meddalwedd dewisedig yr Awdurdod. Ond, os yw'r eiddo ar ffordd sydd heb ei mabwysiadu bydd yn cael ei fesur o'r man ble mae'r ffordd sydd heb ei mabwysiadu yn cyfarfod y briffordd sydd wedi ei mabwysiadu.

Ar gyfer yr holl gyfrifiadau, bydd y mesuriad o bellter i'r 0.1 o filltir agosaf, fel y'i mesurir gan becyn meddalwedd dewisedig yr Awdurdod.

Noder: Dylai rhieni / gofalwyr hefyd gyfeirio at adran 5.6 ar gyfer gwybodaeth am ddulliau cludiant cynaliadwy i'r ysgol.

2.6 Cludiant Ysgolion Cynradd ac Uwchradd

Ar gyfer Ysgolion Cynradd ac Uwchradd, bydd yr Awdurdod yn darparu cludiant am ddim i'r ysgol addas agosaf yn unol â meini prawf y polisi hwn. Gallai darpariaeth dewisol hefyd fod yn weithredol, yn unol â'r meini prawf ddangosir yn adran 3.

2.7 Dewis Ysgol Rhieni / Gofalwyr

Mae gan rieni / gofalwyr yr hawl i ddewis unrhyw ysgol ar gyfer mynediad i'w plentyn, yn amodol ar argaeledd llefydd. Os derbynnir y cais, bydd y rhiant / gofalwr yn colli eu hawl i gludiant am ddim os mai nid honno yw'r ysgol addas agosaf iddynt neu os nad honno yw'r ysgol uwchradd ddynodedig ar gyfer yr ysgol gynradd fwydo yr oeddent wedi ei mynychu.

Mae hyn yn gyson â chwrdd â'r gofynion amlinellwyd yn Teithio gan Ddysgwyr: Darpariaeth Statudol ac Arweiniad Gweithredol Mehefin 2014.

PWYSIG – Cynghorir rhieni / gofalwyr i ystyried goblygiadau cludiant ysgol cyn datgan eu dewis ar gyfer lle mewn ysgol. Gweler adran 2.3 ar gyfer yr ysgol addas agosaf ac adran 5.5 ar effaith cludiant.

2.8 Mynediadau i Ysgolion

Os nad yw rhieni / gofalwyr wedi gallu sicrhau lle ar gyfer eu plentyn yn eu hysgol addas agosaf, neu bod eu hysgol uwchradd ddynodedig (i'r ysgol gynradd fwydo briodol) yn llawn, yna bydd cludiant am ddim yn cael ei ddarparu i'r ysgol addas agosaf nesaf, cyn belled â bod hyn yn cwrdd â'r meini prawf pellter yn adran 2.2.

2.9 Mannau Casglu

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ystyried, yn gyffredinol, y gall darpariaeth manau casglu wedi'u rhannu fod yn rhan o drefniant cludiant addas o fewn ystyr adran 3 o'r Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008.

Ar gyfer dysgwyr sydd yn gymwys ar gyfer cludiant, bydd disgwyliad eu bod yn cychwyn o fan casglu sydd wedi ei benderfynu o flaen llaw, oni bai ei fod wedi ei ddatgan fel arall pan mae'r cais yn cael ei brosesu. Bydd yr Awdurdod yn ymdrechu i leoli manau casglu sydd yn rhesymol agos i gartrefi dysgwyr, a ddim mwy na'r pellteroedd statudol sydd wedi eu dangos yn adran 2.2. Mae hyn oherwydd y

disgwyliad y gall rhieni / gofalwyr wneud defnydd o'u man casglu dynodedig er mwyn sicrhau taith ddiogel ac amserol i ac o'r ysgol ar gyfer eu plentyn. Bydd unrhyw fesuriad o bellter yn dilyn yr egwyddorion amlinellir yn adran 2.5. Bydd yr asesiad hefyd yn cymryd llwybrau peryglus i ystyriaeth, yn dilyn yr egwyddorion osodwyd allan yn adran 2.10.

Cyfrifoldeb y rhiant / gofalwr yw i sicrhau bod eu plentyn yn cyrraedd y man casglu mewn modd amserol a'u bod yn mynd ar y cerbyd yn ddiogel. Mae angen hefyd iddynt sicrhau bod oedolyn cyfrifol yno i gyfarfod y plentyn ar y siwrnai yn ôl, os yw oedran neu anghenion y plentyn yn galw am ddarpariaeth Cymhorthydd Teithiwr.

Os na fydd oedolyn cyfrifol yno i gyfarfod plentyn, sydd o oedran neu ag anghenion sydd yn galw am ddarpariaeth Cymhorthydd Teithiwr, yna bydd costau ychwanegol yn daladwy, oherwydd y posibilrwydd y bydd angen i Swyddogion geisio arweiniad gan y Gwasanaethau Plant ac, os bydd angen, trefnu i fynd a'r plentyn i le diogel yr Awdurdod Lleol.

Noder: Nid oes unrhywbeth yn y Polisi hwn yn creu y disgwyliad y dylai pob plentyn allu cerdded i'r manau casglu, gan y bydd hyn yn anaddas mewn rhai achosion. Mae'r Awdurdod yn cadw rhestr o'r llwybrau peryglus hysbys, ac mae'r rhestr hon yn ffurfio rhan o'r ystyriaeth roddir wrth asesu ceisiadau cludiant. Er hynny, os yw rhiant / gofalwr yn credu nad yw'r defnydd o fan casglu yn addas ar gyfer eu plentyn, dylent ddod a'u pryderon i sylw'r Awdurdod, fydd wedyn yn archwilio'r amgylchiadau er mwyn penderfynu os oes angen trefniadau ychwanegol neu amgen ar gyfer y plentyn dan sylw, er mwyn sicrhau cwrdd â gofynion Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008.

Mae'r Awdurdod Lleol â'r hawl i adolygu'r manau casglu i sicrhau bod llwybr diogel yn cael ei gynnal bob amser ac i sicrhau fod y ddarpariaeth mwyaf cost effeithiol yn ei le.

Unwaith mae cymhwyster ar gyfer cludiant ysgol wedi ei gadarnhau, bydd yr Adran Trafnidiaeth yn hysbysu'r ysgol gyda chais i'r ysgol rannu'r wybodaeth berthnasol gyda'r rhieni / gofalwyr.

Ble defnyddir gwasanaethau bwydo i gludo dysgwyr i'r manau casglu, mae'n rhaid i ddysgwyr aros gyda'r tacsî nes bod y cerbyd i'w cludo ymlaen wedi cyrraedd. Mae disgwyl i yrrwyr adrodd i'r Adran Trafnidiaeth ar unrhyw ddysgwyr sydd yn gwrthod gwneud hyn.

Mae contractwyr sy'n darparu'r gwasanaethau hyn wedi'u cyfarwyddo i aros gyda dysgwyr er mwyn sicrhau eu mynediad i'r cerbyd sydd yn eu cludo ymlaen. Anogir rhieni / gofalmwr hefyd i adrodd i'r Adran Trafnidiaeth ynghylch unrhyw achosion ble nad yw gyrrwyr yn gwneud hyn.

2.10 Llwybrau Peryglus

Ar gyfer dysgwyr sydd yn byw islaw y pellter cymhwyster statudol ddangosir yn adran 2.2, bydd yr Awdurdod Lleol yn darparu cludiant i'r ysgol os tybir bod y llwybr yn beryglus. Asesir llwybrau peryglus gan swyddog priodol Cyngor Sir Ynys Môn gan ddilyn arweiniad ddarperir yn Teithio gan Ddysgwyr: Darpariaeth Statudol ac Arweiniad Gweithredol Mehefin 2014.

Ble defnyddir manau casglu, bydd yr Awdurdod Lleol yn ystyried os oes llybrau peryglus allai, yn rhesymol, rwystro dysgwyr rhag cerdded i'r lleoliadau hyn, yng nghwmni oedolyn cyfrifol yn ôl yr angen. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd yr Awdurdod Lleol, yn dilyn asesiad, yn darparu cludiant o'r cartref i'r man casglu, neu i'r ysgol yn uniongyrchol (pa bynnag un yw'r mwyaf effeithlon).

Mae wedi ei nodi, ble mae rhieni / gofalmwr wedi ymarfer eu hawl i ysgol drwy ddewis rhiant / gofalmwr (gweler adran 2.7), mai cyfrifoldeb y rhiant / gofalmwr yw trefnu cludiant o'r cartref i'r ysgol.

Bydd yr Awdurdod Lleol yn cadw cofrestr o holl lwybrau Ynys Môn sydd wedi eu hasesu, ac wrth asesu llwybrau newydd bydd y rhain hefyd yn cael eu hychwanegu i'r gofrestr. Bydd yr Awdurdod yn adolygu'r gofrestr gyflawn bob 5 mlynedd er mwyn sicrhau bod yr holl lwybrau yn parhau i fod wedi eu categorio'n gywir.

Os yw rhiant / gofalmwr yn credu bod llwybr penodol yn beryglus, dylent ddod a'u pryderon i sylw'r Awdurdod fydd wedyn yn archwilio i benderfynu os oes angen trefniadau cludiant ychwanegol neu amgen.

2.11 Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)

Bydd yr Awdurdod Lleol yn cynnig darpariaeth addysgol addas a pherthnasol ar gyfer pob plentyn sydd ag anghenion dysgu ychwanegol er mwyn sicrhau eu bod yn gallu datblygu i'w llawn botensial.

Asesir lefel yr angen gan weithwyr proffesiynol perthnasol yn Adran Dysgu Cyngor Sir Ynys Môn, gyda hyn yn hysbysu'r math o gludiant a

ddarperir. Darperir cludiant wedyn, yn unol â'r cyngor roddwyd ac **fe'i adolygir yn rheolaidd.**

Os oes gan blentyn Ddatganiad o Anghenion Addysgol Arbennig (AAA), Cynllun Datblygu Unigol (CDU) neu Cynllun Gofal Iechyd Unigol (CGIU), **efallai** y bydd cludiant ysgol yn cael ei gynnwys fel rhan o'r darpariaethau tu allan i addysg a wneir ar gyfer y plentyn fel rhan o'u Datganiad / Cynllun CDU / CGIU. Os ydyw, yna bydd cludiant yn cael ei ddarparu.

Er hynny, efallai na ddarperir cludiant os yw rhieni / gofalwyr wedi ymarfer eu hawl i ddewis ysgol sydd ddim yr ysgol addas agosaf (gweler adran 2.7).

Os nad yw cludiant ysgol yn gynnwysedig yn Natganiad / CGIU / CDU y plentyn, yna, efallai, y byddent yn parhau i fod â'r hawl i gludiant o'r cartref i'r ysgol o dan y polisi os ydynt yn mynychu'r ysgol addas agosaf sydd â lle, neu os ydynt wedi mynychu ysgol gynradd fwydo ddynodedig ar gyfer ysgol uwchradd benodol; yn amodol ar gwrdd â'r meini prawf cymhwyster.

2.12 Plant Mewn Gofal (PMG)

Plentyn Mewn Gofal yw'r term ddefnyddir o fewn Deddf Plant 1989 i ddisgrifio plant sydd o dan 18 oed ac sydd yn derbyn darpariaeth gofal a llety gan adran Gwasanaethau Plant yr Awdurdod Lleol; yn aml gyda gofalwyr maeth.

Mae gan blant mewn gofal (yn ôl diffiniad Deddf Plant 1989) yr un hawl i gymorth gyda chludiant ag unrhyw blentyn arall. Pan wneir cais am gludiant gan y Gwasanaethau Plant, darperir cludiant os nad yw Gwasanaethau Plant yn yn dewis cadw'r plentyn yn yr ysgol flaenorol er bod darpariaeth addas i'w gael mewn ysgol agosach o fewn y dalgylch. Mewn achosion o'r fath, y Gwasanaethau Plant fydd yn gyfrifol am y costau cludiant.

Os mai'r unig ddarpariaeth addysgol addas ar gyfer disgybl PMG gyda Datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig yw i barhau i fynychu'r un ysgol, bydd cludiant anghenion arbennig yn cael ei ddarparu yn heb gost i'r Gwasanaethau Plant.

Os yw'r Plentyn Mewn Gofal yn mynychu ysgol sydd yn agosach na'r isafswm pellter nodir yn adran 2.2, ni ddarperir cludiant am ddim.

2.13 Preswyliaeth Ddeuol

Bydd yr Awdurdod Lleol yn darparu cludiant ar gyfer dysgwyr allai, oherwydd eu hamgylchiadau teuluol, fod yn preswyllo mewn mwy nac un cartref; gydag o leiaf un cartref wedi ei leoli yn Ynys Môn. Er hynny, mae hyn ar yr amod mai'r ysgol fynychir yw'r ysgol addas agosaf o'r prif gartref, neu bod cytundeb mai honno yw'r ysgol fwyaf addas wedi ystyriaeth o leoliadau'r ddau gartref. **Mae'n rhaid darparu tystiolaeth o breswyliaeth ddeuol a'r prif gartref, fel arfer, yw'r un ble telir y budd-dal plant.**

Os yw'r ail gartref o fewn ardal Awdurdod Lleol arall, yna cyfrifoldeb yr Awdurdod hwnnw yw i ystyried trefniadau trafniadaeth ar gyfer y llwybr hwnnw i'r ysgol. Dylai rhieni / gofalwyr felly wneud cais i'r Awdurdod Lleol priodol.

3.0 CLUDIANT YSGOL DEWISOL

3.1 Trefniadau Dewisol

O dan y Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008, gellir gwneud trefniadau dewisol dan adran 6 o'r Mesur. Mewn rhai achosion gellir gwneud cost y fath drefniadau yn daladwy gan y rhiant / gofalwr sydd yn gyfrifol.

3.2 Ysgolion Ffydd

Bydd yr Awdurdod, ar **sail dewisol**, yn ystyried ceisiadau am gludiant i'r ysgol Ffydd addas agosaf os mai hyn mae'r rhieni / gofalwyr yn ei ffafrio. Bydd hyn yn berthnasol hyd yn oed os nad yr ysgol honno yw'r ysgol addas agosaf ond ei bod o fewn ardal yr Awdurdod Lleol. Bydd yr Awdurdod Lleol yn ystyried yr holl wybodaeth berthnasol wrth wneud ei benderfyniad terfynol.

Mae'r meini prawf pellter yn adran 2.2 yn parhau i fod yn berthnasol.

3.3 Trefniadau Ysgolion Bwydo

Mae'r Awdurdod yn adnabod, ar sail dewisol, bod rhai ysgolion Cynradd yn ysgolion bwydo naturiol ar gyfer rhai ysgolion Uwchradd. Felly, mewn perthynas ag addysg Uwchradd, gellir darparu cludiant ysgol am ddim nail ai i'r ysgol Uwchradd addas agosaf neu i'r ysgol Uwchradd fwydo gydnabyddedig; cyn belled â bod y dysgwr yn byw dros y pellter yn y meini prawf yn adran 2.2, a bod cytundeb fod y daith yn rhesymol; dangosir y meini prawf hyn isod.

Mae'r Awdurdod â'r hawl i roi prawf rhesymoldeb i'r rhieni / gofalwyr hynny sydd yn gwneud cais am gludiant ysgol uwchradd ar sail ysgolion bwydo. Er mwyn derbyn cludiant am ddim ar y sail hwn mae'n rhaid i'r dysgwr:

- Fod wedi mynychu eu hysgol gynradd addas agosaf o leoliad eu cartref yn ôl yr asesiad ar yr adeg mynediad;
- Gwrdd â'r meini prawf pellter yn adran 2.2 ar gyfer ysgolion uwchradd.
- Os yw dysgwyr yn symud tŷ cyn dechrau yn yr ysgol uwchradd, bydd angen ail-asesu eu hawl, yn unol â'r meini prawf ddangosir yn adran 2;
- **Mewn achosion ble nad yw dysgwyr wedi mynychu eu hysgol gynradd addas agosaf drwy ffafriaeth rhieni / gofalwyr, ni fydd adran 3.3 yn weithredol.** Bydd yr asesiad o geisiadau ar gyfer cludiant ysgol wedyn yn cael eu sylfaenu ar yr ysgol uwchradd addas agosaf yn unig.

3.4 Cludiant Wedi 16 Oed

Nid yw cludiant am ddim ar gael ar gyfer dysgwyr 16 i 19 oed. Er hynny, gallai myfyrwr brynu Cerdyn Sedd Wag gan yr awdurdod addysg. Bydd angen iddynt dalu ffi (Adolygir y ffi yn flynyddol felly gwelwch y Wybodaeth i Rieni ddiweddaraf ar gyfer y ffi gyfredol, os gwelwch yn dda).

Darperir cludiant am ddim i ac o'r sefydliad addysgu agosaf sydd yn cynnig cwrs addas i ddisgyblion sydd ag AAA ble mae eu hasesiad o angen yn parhau i ddangos na allent ddefnyddio'r cludiant arferol a ddarperir, er eu bod wedi derbyn hyfforddiant symudedd / annibyniaeth. Nid yw'r ALL yn darparu hyfforddiant symudedd / annibyniaeth ar gyfer dysgwyr sy'n wynebu anawsterau gyda chludiant ond darperir hyfforddiant o'r fath gan yr ysgol / coleg ble bo'r angen.

Cyhoeddir cardiau Myfyrwyr Coleg gan safle priodol Grŵp Llandrillo Menai (Llangefni, Bangor and Glynllifon).

Cyhoeddir cardiau disgyblion ysgol gan y Swyddog Cludiant Addysg yn yr Adran Cludiant, Adran Priffyrdd a Thrafnidiaeth, Ffôn - 01248 752458.

Fe all bod cludiant ar gael o'r cartref i'r ysgol / coleg addas agosaf ar gyfer dysgwyr sydd:

- yn breswylwyr yn Ynys Môn;
- yn fyfyrwyr llawn-amser (h.y. sydd yn derbyn cyfarwyddyd ffurfiol am leiafswm o 15 awr yr wythnos);
- dan 19 oed ar Awst 31 neu sy'n dilyn cwrs sydd wedi dechrau cyn iddynt gyrraedd 19 oed;
- yn byw 3 milltir neu fwy o'r ysgol / coleg addas agosaf yn ôl mesuriad o'r llwybr byrraf.

Tybir mai'r ysgol / coleg addas agosaf yw:

- Ysgol uwchradd y dalgylch;
- Yr ysgol uwchradd agosaf i'r cartref os nad ydyw o fewn dalgylch yr ysgol;
- I sefydliad addysg bellach cymeradwy o fewn y sir neu wedi ei leoli o fewn 15 milltir (wedi ei fesur ar hyd ffyrdd).

Darperir cludiant i ac o'r ysgol / coleg ar ddechrau a diwedd arferol y diwrnod ysgol. Fe all myfyrwyr sydd yn teithio i'r ysgol / coleg ar gerbydau sy'n cael eu gweithredu gan weithredwyr sydd yn rhedeg gwasanaethau eraill ar yr un llwybr gael y cynnig i deithio y tu allan i'r oriau hyn.

Mae'n rhaid i ddisgyblion chweched dosbarth ysgol sydd yn gwneud cais am gerdyn bws wneud hynny unwaith maent wedi derbyn eu canlyniadau TGAU.

Fe all disgyblion o deuluoedd incwm isel sydd am barhau mewn addysg y tu hwnt i'r oed statudol gadael ysgol wneud cais am Lwfans Cynhaliaeth Addysg Llywodraeth Cymru. Gellir defnyddio hwn wedyn i gyfrannu tuag at gostau cludiant. Gwefan LCA yn www.studentfinancewales.co.uk / Llinell Gymorth 0845 602 8845.

3.5 Aildrefnu Ysgolion

Mewn achosion ble mae aildrefnu ysgol wedi cymryd lle, bydd yr Awdurdod Lleol yn ystyried yr opsiynau mwyaf addas ar gyfer cludiant ysgol. Gallai hyn gynnwys darparu cludiant am ddim am gyfnod amser

penodedig yn ddibynnol ar yr amgylchiadau. Bydd trefniadau o'r fath yn cael eu darparu **ar sail dewisol** a'u cofnodi o fewn y broses aildrefnu; fel bod ysgolion, cyrff llywodraethol, rhieni / gofalwyr perthnasol, ac unrhyw randdeiliaid eraill oll yn ymwybodol o dermau'r trefniant.

3.6 Symud Cartref

Mewn achosion ble mae dysgwr, sydd wedi bod yn derbyn cludiant ysgol am ddim, yn symud cartref rhan o'r ffordd drwy'r flwyddyn academaidd, bydd y cludiant yn dod i ben os nad ydynt bellach yn mynychu eu hysgol addas agosaf.

Os ydynt ran o'r ffordd drwy flwyddyn TGAU (blynyddoedd ysgol 10 ac 11) bydd yr Awdurdod yn parhau i ddarparu cludiant **dewisol** nes cwblhau'r blynyddoedd academaidd, h.y. hyd diwedd blwyddyn 11.

Mae'r ymgymeriad hwn yn ddibynnol ar i'r dysgwr fod yn preswyllo fel arfer o fewn ardal yr Awdurdod. **Noder: Mae'r Awdurdod Lleol â'r hawl i brofi rhesymoldeb y cais am gludiant o dan yr amod hwn, gan ystyried y pellter, amser y daith a'r agosrwydd at sefydliadau addas eraill.**

Bydd pob ailasesiad arall o gymhwyster yn dilyn y meini prawf sydd wedi eu gosod allan yn adran 2. Ni fydd yr adran yma'n berthnasol ble mae rhieni / gofalwyr wedi ymarfer eu dewis yn unol â'r manylion yn adran 2.7.

3.7 Trosglwyddiadau Ysgol Wedi'u Rheoli

Ble mae trosglwyddiadau ysgol wedi'u rheoli yn cael eu cefnogi gan bennaeth yr ysgol gyrchfan a'r Gwasanaethau Addysg, bydd y rhieni / gofalwyr yn ymwybodol o'r gweithredu hwn ac yn cael eu cynnwys yn y trafodaethau hyn ar lefel ysgol. Fe all cludiant ysgol gael ei gefnogi ar **sail dewisol** yn yr amgylchiadau hyn ble mae'n ffurfio rhan o'r gweithredu gyda chytundeb yr holl bartïon er mwyn mynd ar drywydd newid ysgol er budd y dysgwr.

Cyfrifoldeb y rhiant / gofalwr yw sicrhau eu bod yn ymgysylltu'n llawn gyda'r Awdurdod a'r ysgol wrth fynd ar drywydd trosglwyddiad wedi'i reoli. Mae angen dilysu'r materion hyn ac i dystiolaeth fod ar gael. Mae hyn yn galluogi i'r Adran Dysgu wneud penderfyniad gwybodus yn seiliedig ar y dystiolaeth sy'n cefnogi'r cais am gludiant.

Ble nad oes dystiolaeth ar gael, ac / neu ble mae rhiant / gofalwr yn gwrthod ymgysylltu gyda'r ysgol a'r Gwasanaethau Addysg, yna bydd

y cais am gludiant yn cael ei wrthod. Bydd hyn yn seiliedig ar ddiffyg argaeledd tystiolaeth er mwyn gwneud penderfyniad gwybodus.

3.8 Diddymiad Cludiant Dewisol

Gall Awdurdod Lleol ddiddymu darpariaethau cludiant ysgol dewisol, cyn belled â'i fod wedi cytuno a chyhoeddi'r newidiadau perthnasol i'r polisi cyn Hydref 1af y flwyddyn flaenorol i'r flwyddyn academaidd pan fydd y newidiadau yn dod i rym.

3.9 Darpariaethau Dewisol Eraill

Gellir gwneud trefniadau dewisol eraill ynglŷn â chludiant ysgol o dan adran 6 o'r Mesur. Gall y Pennaeth Dysgu ddefnyddio'r pwerau hyn ar gyfer cludiant am ddim mewn achosion megis:

- Diogelu dysgwr, neu ble mae'n debygol y bydd effaith niweidiol arwyddocaol ar les y dysgwr hwnnw / honno;
- Gall cludiant ar sail feddygol hefyd fod yn berthnasol o dan y meini prawf hyn, yn cynnwys achosion ble mae anabledd ar y rhiant sydd yn cyfyngu gallu dysgwr i deithio i'r ysgol heb gludiant **am gyfnod o amser**; neu ble mae dysgwr yn analluog **dros dro** drwy salwch neu anaf;
- Cartrefu teulu dros dro y tu allan i'r ardal breswyl flaenorol oherwydd argyfwng, drwy Wasanaeth Tai yr Awdurdod fel arfer, er mwyn lleihau'r amhariad i'r addysg.

Nid yw'r rhestr yma'n gynhwysfawr ac efallai y bydd amgylchiadau eraill ble gellir defnyddio disgrisiwn; er hynny, er mwyn sicrhau cysondeb mewn ymagwedd o ran disgrisiwn, **gellir gofyn am dystiolaeth gan weithwyr proffesiynol perthnasol ac fe gofnodir yr asesiad.**

Ble rhoddir trefniadau tymor byr gyda disgrisiwn yn eu lle bydd yr Awdurdod yn hysbysu rhieni / gofalwyr ynghylch pryd bydd y trefniadau hyn yn dod i ben.

4.0 GWNEUD CAIS AM GLUDIANT

4.1 Mae angen cais am gludiant ysgol / coleg addysg bellach pan yn:

- Dechrau yn yr Ysgol Gynradd (**nid meithrin**);
- Dechrau yn yr Ysgol Uwchradd;

- Mynd o flwyddyn 11 i'r chweched dosbarth / coleg addysg bellach; neu
- Newid lleoliad y cartref neu ysgol.

4.2 Gellir gwneud ceisiadau am gardiau bws drwy gael y ffurflen berthnasol gan yr ysgol neu, fel arall, drwy gysylltu â'r Adran Trafnidiaeth 01248 752458 / 01248 752456.

Gwneir ceisiadau ar gyfer cludiant tacsî **drwy'r ysgol / coleg** – **ni dderbynir** ceisiadau ar gyfer cludiant tacsî sydd wedi eu gwneud yn uniongyrchol i'r Awdurdod gan rieni / gofalwyr.

4.3 Bydd yr Awdurdod yn eich hysbysu (neu'n hysbysu'r ysgol / coleg os yw'r cais mewn perthynas â chludiant tacsî) ynghylch canlyniad y cais o fewn **15 diwrnod gwaith** wedi iddynt dderbyn y cais.

4.4 Os yw eich amgylchiadau yn newid yn ystod y flwyddyn ysgol, mae'n rhaid i chi hysbysu'r Awdurdod Lleol. Os, fel esiampl, eich bod yn symud cartref yn ystod y flwyddyn ysgol, yna bydd eich trefniadau cludiant cyfredol yn cael eu dileu a bydd angen i chi ail-wneud cais am gludiant ysgol ar yr adeg honno. Os ydych yn gwneud cais am gludiant yn ystod y flwyddyn ysgol, gwnewch hynny mor fuan ac y gallwch wedi cadarnhad am eich cyfeiriad newydd os gwelwch yn dda.

PWYSIG – Cynghorir rhieni / gofalwyr i ystyried goblygiadau cludiant ysgol. Mae adran 2.3 yn darparu gwybodaeth ar yr ysgol addas agosaf ac adran 3.6 ar symud cartref.

4.5 Mae manylion llawn ynghylch yr holl faterion sy'n gysylltiedig â chludiant i'w cael yn nogfen Gwybodaeth i Rieni Cyngor Sir Ynys Môn.

5.0 GWYBODAETH ARALL

5.1 Addysg Feithrin

Nid yw'r Awdurdod yn darparu cludiant ar gyfer plant sy'n mynychu ysgol feithrin na dosbarthiadau meithrin pan maent yn 3 neu 4 oed. Darperir cludiant ar gyfer plant cymwys o ddechrau'r flwyddyn ysgol ble mae'r plentyn yn cyrraedd 5 oed ac yn dechrau mewn addysg llawn amser, fel arfer yn y dosbarth derbyn.

5.2 Dosbarthiadau y Tu Allan i'r Ysgol

Ni fydd yr Awdurdod yn darparu cludiant y tu allan i'r ysgol (h.y. clwb brecwast, clybiau ar ôl ysgol a.y.y.b.) neu weithgareddau allgyrsiol sydd y tu hwnt i'r cwricwlwm statudol. Cyfrifoldeb y rhiant / gofalwr yw sicrhau bod trefniadau cludiant addas yn eu lle os ydynt yn gwneud defnydd o'r gwasanaethau hyn.

5.3 Hyd y Daith

Ble mae'n bosib, mae'r Awdurdod yn cadw at Teithio gan Ddysgwyr: Arweiniad Gweithredol gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae hwn yn caniatáu uchafswm o 60 munud o amser teithio ar gyfer disgyblion ysgol uwchradd, ac uchafswm o 45 munud o amser teithio ar gyfer disgyblion ysgol gynradd. Tybir bod taith gerdded o 1 filltir i fan codi'r bws yn rhesymol.

5.4 Newidiadau Polisi

Os bydd yn angenrheidiol i newid y polisi hwn, mae 'n rhaid i'r Awdurdod ddilyn y gofynion fel y maent wedi eu gosod allan yn Rheoliadau Gwybodaeth Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2009. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol ar yr Awdurdod i ymgynghori, cytuno a chyhoeddi newidiadau i'r polisi cyn Hydref 1af y flwyddyn flaenorol i'r flwyddyn academaidd pan fydd y newidiadau yn dod i rym.

Os bydd angen, gall yr Awdurdod hefyd roi arweiniad eglurhad ychwanegol ochr yn ochr â'r polisi hwn. Bydd unrhyw arweinia o'r fath ar gael ar wefan yr Awdurdod.

5.5 Effaith Cludiant

Dylai rhieni / gofalwyr ystyried goblygiadau eu dewis o ysgol ar y defnydd o geir preifat a'r effaith y gallai hyn ei gael ar draffig y tu allan i'r ysgol o ddewis. Mae'r Awdurdod yn annog rhieni / gofalwyr i ystyried cludiant llesol a chynaliadwy i'r ysgol o ddewis. Gweler adran 5.6 isod.

Anogir ysgolion hefyd i weithio gyda rhieni / gofalwyr a'r Awdurdod i ystyried opsiynau ar gyfer datblygu cyfleusterau 'bws gerdded' llesol a diogel i'r ysgol. Dylai rhieni / gofalywyr gysylltu â'u hysgol i ymholi ynghylch darpariaethau o'r fath. Mae swyddogion Diogelwch Ffyrdd a Thrafnidiaeth Cynaliadwy yr Awdurdod hefyd ar gael i ddarparu arweiniad.

5.6 Dulliau Teithio Cynaliadwy

Dylai rhieni / gofalwyr ystyried opsiynau ar gyfer teithio llesol i'r ysgol. Darperir dolenni perthnasol yn adran 9 i wybodaeth ar Lwybrau Teithio Llesol ar wefannau Ynys Môn a Sustrans, sydd yn dangos llwybrau beicio ar draws y sir.

6.0 DARPARIAETH CLUDIANT

6.1 Darpariaeth Cludiant y Cyngor

Bydd yr Awdurdod yn ymdrechu i ddarparu'r dull cludiant mwyaf addas ar gyfer pob dysgwr cymwys sydd yn ddiogel ac yn rhoi'r dull cludiant mwyaf cost effeithiol. Efallai y bydd hyn ar fws, coets, bws mini, neu gytundebau tacsï, neu ar gludiant cyhoeddus sy'n bodoli eisioes. Trefnir a rheolir y gwasanaethau a'r cytundebau cysylltiedig gan Adran Trafnidiaeth Ynys Môn.

6.2 Cludiant Consesiynol

Os nad yw dysgwr yn gymwys ar gyfer cludiant ysgol am ddim yn unol â'r polisi hwn, a ble mae seddi gwag ar gael ar wasanaeth bws yr Awdurdod gellir cynnig y seddi hyn fel seddi consesiynol ('*concessionary seats*'). Bydd yr amodau canlynol yn berthnasol:

- Bydd taliad tymhorol rhesymol yn cael ei osod. Adolygir hyn yn flynyddol cyn dechrau'r flwyddyn ysgol newydd. Os yw'r Awdurdod yn caniatáu consesiwn, yna codir taliad ar sail tymhorol ar y rhieni / gofalwyr. Os yw dysgwr ond yn defnyddio'r gwasanaeth yn rhannol, h.y. ddim ond yn y bore neu'r prynhawn ar ddyddiau penodol, yna bydd y taliad tymhorol llawn yn parhau i fod yn daladwy.
- Gall rhieni / gofalwyr wneud cais am gonsesiwn ar gyfer eu plentyn ar unrhyw adeg. Delir gyda cheisiadau yn y drefn y maent wedi eu derbyn ac mae'n rhaid i'r rhai hynny sydd wedi eu cytuno dalu yn dymhorol. Os yw rhiant / gofalwr yn llwyddiannus wrth wneud cais mewn blwyddyn flaenorol, yna nodir eu gofyniad parhaus o flaen ceisiadau newydd. Er hynny, ni ellir sicrhau consesiynau hyd nes y bydd y nifer o seddi gwag wedi ei benderfynu, unwaith y bydd dysgwyr cymwys wedi cyfrif ar gyfer cerbyd penodol. Ni all yr Adran Drafnidiaeth felly gadarnhau consesiynau cyn dechrau'r flwyddyn academaidd ac fe all gymryd nifer o wythnosau i benderfynu argaeledd seddi gwag ar unrhyw wasanaeth penodol.

- Gellir dileu consesiynau ar fyr rybudd os na fydd seddi ar gael neu os bydd eu hangen ar gyfer dysgwyr cymwys. Mewn achosion o'r fath, bydd cyfrifiad o'r ad-daliad cyfrannol ac fe fydd yn cael ei ddychwelyd i'r rhiant / gofalwr. Mewn amgylchiadau o'r fath, rhoddir rhybudd ysgrifenedig o saith diwrnod.
- Ni ellir cyhoeddi cardiau consesiynol ar fyr rybudd ar ddechrau'r flwyddyn academiaidd oherwydd bod angen adnabod os oes seddi gwag ar gerbydau sydd wedi eu contractio.
- Ni fyddai seddi consesiynol fel arfer yn cael eu cynnig ble mae cludiant cyhoeddus yn rhedeg ochr yn ochr â chludiant ysgol neu ble mai cludiant cyhoeddus yw'r unig opsiwn sydd ar gael. Yn y fath amgylchiadau, disgwylir i rieni / gofalwyr wneud defnydd o'r cludiant cyhoeddus sydd ar gael.

6.3 Taliadau Cludiant

Efallai y bydd amgylchiadau ble gellir cynnig taliad enwol (*'nominal'*) i rieni tuag at y gost o gludo eu plant. Mae hwn yn opsiwn a ddefnyddir mewn **amgylchiadau eithriadol** yn unig, ac os oes anawsterau wrth drefnu cludiant ysgol ar gyfer dysgwyr cymwys. Nid oes unrhyw orfodaeth ar rieni / gofalwyr i dderbyn y cynnig o ad-daliad a fyddai fel arfer yn gyfradd y filltir wedi ei osod am y ddwy daith yn ôl ac ymlaen yn ddyddiol. Er hynny, mae'n bosib y tybir mai hwn yw'r dull cludiant mwyaf rhesymol.

6.4 Yr Hawl i Ddileu Cludiant

Os caiff ei ddarganfod yn ddiweddarach bod cludiant am ddim wedi ei ddarparu mewn camgymeriad, e.e. llwybr wedi ei fesur yn anghywir, mae gan y Cyngor yr hawl i ddileu'r cludiant, yn amodol ar roi rhybudd rhesymol (fel arfer hyd diwedd y tymor ble darganfyddir y camgymeriad).

Ble mae amgylchiadau wedi newid, e.e. ble mae llwybrau newydd wedi eu darparu a.y.y.b. mae gan y cyngor yr hawl i ddileu cludiant am ddim ar ddiwedd y flwyddyn academiaidd.

6.5 Ymddygiad ar Gludiant

Mae disgwyl i ddysgwyr sydd yn teithio ar gerbydau gwasanaeth neu gontract sydd yn cael eu darparu gan yr Awdurdod ymddwyn yn dda bob amser ac i gydymffurfio â gofynion y Côt Ymddygiad Wrth Deithio, gweler Atodiad 2.

Fe all unrhyw ddysgwyr sydd yn camymdwyn, yn achosi, neu sydd mewn perygl o achosi, difrod neu anaf i'r cerbyd, i'r gyrrwr neu i'r teithwy, neu fygwth diogelwch teithwyr eraill ac / neu'r cerbyd, mewn unrhyw ffordd gael eu cymhwyster ar gyfer cludiant wedi ei ddileu. Bydd unrhyw ddysgwyr sydd ddim yn gymwys i dderbyn cludiant ysgol am ddim ond sydd yn teithio ar wasanaethau contract as sail consesiynol, hefyd yn amodol ar yr un rheolau.

Mae ymddygiad dysgwyr ar wasanaethau cludiant ysgol o'r pwysigrwydd uchaf, felly disgwylir i rieni / gofalwyr gefnogi'r Awdurdod, yr ysgolion, gweithredwyr cludiant a'u staff er mwyn cynnal ymddygiad da. **Dylid deall yn eglur mai'r sancsiwn terfynol yw i ddileu yr hawl i dderbyn cludiant. Mewn achosion o'r fath, bydd y cyfrifoldeb a'r llawn gost am gludiant i ac o'r ysgol wedyn yn syrthio ar y rhiant / gofalwr.**

Mae'r Awdurdod yn annog adborth gan ddarparwyr gwasanaeth ac ysgolion ynglŷn â'r defnydd o'r gwasanaethau cludiant ysgol a ddarperir. Cynhelir gofnod o'r digwyddiadau ac unrhyw archwiliadau cysylltiedig. Os oes angen, hysbysir rhieni / gofalwyr ynghylch unrhyw ddigwyddiadau os gellir dangos mai plentyn neu blant sydd wedi bod yn gyfrifol am achosi problemau.

Dylai rhieni fod yn ymwybodol y gall bysiau ysgol fod wedi eu gosod â chamerau CCTV sydd yn cael eu gweithredu yn unol â'r ddeddfwriaeth gyfredol.

6.6 Amodau defnyddio Cardiau Teithio

Mae'n rhaid cyflwyno cardiau teithio i'r gyrrwr bws ar ddechrau pob taith a wneir. Gellir gwrthod cludiant os na ddangosir y cerdyn teithio. Nid yw cardiau teithio yn drosglwyddadwy, ac maent yn ddilys ar gyfer y dysgwr enwebedig yn unig ac ar gyfer y siwrnai ddangosir ar y cerdyn yn unig. Bydd camddefnydd neu ddefnydd twyllodrus o'r cerdyn teithio yn cael ei drin yn ddifrifol iawn, a gallai arwain at ddysgwr yn gwynebu gweithdrefn ddisgyblu yr ysgol / coleg yn ychwanegol i golli eu hawl i deithio.

Os yw unrhyw fanylion yn newid o'r ffurflen gais wreiddiol, mae'n rhaid i chi gysylltu ag Adran Trafnidiaeth yr Awdurdod ar unwaith, er mwyn galluogi diwygio'r manylion ac ailasesu'r cymhwyster ar gyfer cludiant os oes angen. Os oes angen cerdyn teithio newydd fe canlyniad i newid o'r fath, mae'n rhaid dychwelyd y cerdyn presennol ynghyd â'r cais. Os nad oes angen y cerdyn mwyach, dychwelwch y cerdyn i

Adran Trafnidiaeth yr Awdurdod, os gwelwch yn dda, oherwydd gallai bod dysgwyr eraill sy'n dymuno cymryd y sedd sydd wedi ei neilltuo.

6.7 **Monitro'r Gwasanaethau**

Mae'r Awdurdod yn cadw'r hawl i wirio, ar hap, wasanaethau cludiant ysgol i sicrhau bod y rhai hynny sydd yn teithio i gyd yn gymwys. Ble canfyddir bod dysgwyr sydd ddim yn gymwys yn teithio, bydd yr Adran Trafnidiaeth yn cofnodi'r achosion hyn ac yn cysylltu â'r rhieni / gofalwyr perthnaol er mwyn eu hysbysu am eu dewisiadau.

6.8 **Gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG / 'DBS')**

Mae Adran Trafnidiaeth Cyngor Sir Ynys Môn yn rheoli ac yn trefnu yr holl gytundebau cludiant ysgol angenrheidiol gyda'r darparwyr gwasanaeth priodol. Mae hyn yn cynnwys cwblhau gwiriadau GDG ar gyfer pob gyrrwr ac ar gyfer pob Cymhorthydd Teithiwr ysgol. Noder: cyflogir Cymorthyddion Teithiwr, ble tybir yn addas, ar Wasanaethau Ysgol Cynradd yn unig, neu os yw Anghenion Dysgu Ychwanegol y plentyn yn golygu ei fod yn addas.

6.9 **Amodau Tywydd Anffafriol**

Gall tywydd anffafriol gael effaith ar wasanaethau cludiant ysgol a'u darpariaeth barhaus; felly, gyda diogelwch o'r pwysigrwydd blaenaf, bydd y darparwyr cludiant yn cymryd y penderfyniad yn y pen draw os bydd gwasanaeth yn gweithredu. Mewn tywydd difrifol, yn enwedig os yw rhagolygon yn rhagfynegi tywydd yn gwaethygu, cynghorir contractwyr i beidio rhedeg eu gwasanaethau.

Bydd yr Adran Trafnidiaeth yn gwneud pob ymdrech i hysbysu ysgolion pan mae'n debygol y bydd amhariad i gludiant o'r cartref i'r ysgol. Bydd manylion am newidiadau o'r fath hefyd ar gael ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn ymwybodol bod rhai ysgolion â'r gallu i decstio rhieni / gofalwyr gyda gwybodaeth unwaith mae'r Adran Trafnidiaeth wedi eu hysbysu. Mae'n bwysig felly bod rhieni / gofalwyr yn sicrhau bod eu manylion cyswllt sydd gan yr ysgol yn gyfredol bob amser.

Mae'n ofynnol ar y contractwyr hynny sydd yn darparu gwasanaethau tacsï bwydo hefyd i gysylltu â rhieni / gofalwyr yn uniongyrchol gydag unrhyw newidiadau i'r gwasanaethau yn ystod tywydd anffafriol, neu am unrhyw reswm arall. Bydd gwybodaeth am gau ysgolion oherwydd tywydd anffafriol, neu oherwydd unrhyw reswm arall, hefyd yn cael ei bostio ar wefan Ynys Môn. Anogir rhieni / gofalwyr i edrych ar y wefan ar gyfer diweddariadau o'r fath.

7.0 APELIADAU

7.1 Hysbysir y rhiant / gofalwr, fel arfer, yn ysgrifenedig, o fewn 15 diwrnod gwaith os yw cais am gludiant ysgol yn aflwyddiannus. Bydd yr Awdurdod hefyd yn cynnig y cyfle i'r rhiant / gofalwr apelio'r penderfyniad ac yn cynghori ar y broses isod.

7.2 Cam 1 – Adolygiad o'r Penderfyniad

Mae'n rhaid gyrru cais i adolygu penderfyniad Cludiant Dysgwr i'r Awdurdod o fewn 20 diwrnod gwaith yn dilyn dyddiad y gwrthodiad cychwynnol. Dylai rhieni / gofalwyr ysgrifennu at yr Awdurdod yn nodi eu dymuniad i adolygu'r penderfyniad.

Dylid gyrru'r cais hwn at addysg@ynysmon.gov.uk gan ddatgan y rhesymau a nodi unrhyw amgylchiadau perthnasol allai effeithio'r penderfyniad. Dylid darparu hefyd unrhyw dystiaeth i gefnogi'r amgylchiadau hyn i'r Awdurdod Lleol. Gellir postio'r wybodaeth ychwanegol yma a'r apêl i'r cyfeiriad a ganlyn:

**Adran Dysgu
Cyngor Sir Ynys Môn,
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni
LL77 7TW**

O fewn 20 diwrnod gwaith i dderbyn y cais ysgrifenedig, bydd Uwch Swyddog o Cefnogaeth Addysg yn adolygu'r penderfyniad gwreiddiol ac yn ymateb gan fanylu ar y canlyniad. Bydd yr ymateb hwn yn amlinellu:

- Natur y penderfyniad;
- Sut cynhaliwyd yr adolygiad;
- Gwybodaeth am adrannau / asiantaethau eraill yr ymgynghorwyd â hwy fel rhan o'r broses;
- Pa ffactorau a ystyriwyd;
- Y rhesymeg dros y penderfyniad;
- Gwybodaeth ynghylch cynyddu i Cam 2, os yn briodol

Nodwyd y bydd cofnodion adolygiadau ac apeluadau blaenorol yn cael eu cadw gan Cefnogaeth Addysg er mwyn sicrhau cysondeb ymagwedd. Os yw unrhyw wybodaeth gefnogol ychwanegol ddarparwyd gan rieni / gofalwyr yn gyson ag adolygiadau blaenorol

sydd wedi eu cadarnhau, yna efallai na fydd angen apêl Cam 2 ac, yn dilyn asesiad, fe hysbysir y rhiant / gofalwr perthnasol o'r canlyniad.

7.3 Cam 2 – Apêl

O fewn 20 diwrnod gwaith i dderbyn hysbysiad penderfyniad Cam 1, gall rhieni / gofalwyr wneud cais i gynyddu'r mater i Apêl Cam 2.

O fewn 40 diwrnod gwaith i dderbyn cais Cam 2, cynullir banel apêl annibynnol i ystyried yr apêl.

Bydd panel o swyddogion annibynnol yn ystyried yr apêl yn erbyn y polisi Cludiant Ysgol and yn gwneud penderfyniad yn seiliedig ar y wybodaeth ddarparwyd. Ni fydd unrhyw aelod o'r panel apêl wedi bod yn rhan o'r penderfyniad cludiant gwreiddiol. Bydd cyfarfod y panel yn cael ei gofnodi a'r cofnodion ar gael. Bydd y panel yn ystyried yn ystyried yr holl dystiolaeth sydd wedi ei ddarparu i gefnogi'r apêl. Os dymument hynny, gall rhieni / gofalwyr fynychu'r cyfarfod er mwyn rhoi crynodeb o'r apêl. Bydd cyfle hefyd i swyddogion Cefnogaeth Addysg roi manylion eu hasesiad hwy i'r panel.

Yn dilyn gwrandawriad yr apêl, hysbysir y rhiant / gofalwr yn ysgfifenedig o'r canlyniad gan Cefnogaeth Addysg. Bydd yr ymateb yn gosod allan y wybodaeth a ganlyn:

- Natur y penderfyniad;
- Sut cynhaliwyd yr adolygiad;
- Gwybodaeth am adrannau / asiantaethau eraill yr ymgynghorwyd â hwy fel rhan o'r broses;
- Pa ffactorau a ystyriwyd;
- Y rhesymeg dros y penderfyniad;
- Gwybodaeth ynghylch cynyddu i'r Ombwdsmon Llywodraeth Lleol

Yn dilyn y penderfyniad hwn nid oes seiliau pellach i apelio i'r Awdurdod Lleol. Byddai unrhyw gynnydd pellach i'r Ombwdsmon Llywodraeth Lleol

8.0 MANYLION CYSWLLT

8.1 Ceisiadau Cludiant

Ar gyfer ymholiadau sy'n gysylltiedig â cheisiadau:

Cardiau Bws: IWHHT@ynysmon.gov.uk / ampht@ynysmon.gov.uk

Tacsi: cysylltwch â'r ysgol berthnasol neu addysg@ynysmon.gov.uk os gwelwch yn dda

8.2 Adran Trafnidiaeth

Ar gyfer ymholiadau sy'n ymwneud â materion gwasanaeth gweithredol, eostiwch IWHHT@ynysmon.gov.uk / ICXPL@ynysmon.gov.uk os gwelwch yn dda, neu ffoniwch 01248 752458 / 01248 752455.

8.3 Cludiant 14-19

Ar gyfer ymholiadau cludiant rhyng-sefydliad ar gyfer y rhwydwaith dysgu 14-19 learning network, eostiwch: ElfedMorris@gwynedd.llyw.cymru os gwelwch yn dda, neu ffoniwch 01286 679925.

8.4 Cwynion Cludiant

Os dymunwch wneud cwyn, eostiwch IWHHT@ynysmon.gov.uk / ICXPL@ynysmon.gov.uk os gwelwch yn dda, neu ffoniwch 01248 752458 / 01248 752455.

8.5 Mynediadau Ysgol

Ar gyfer ymholiadau sy'n ymwneud â Mynediadau Ysgol eostiwch DAJED@ynysmon.gov.uk / 01248 752915 os gwelwch yn dda.

8.6 Cludiant ADY

Ar gyfer ymholiadau sy'n ymwneud â Chludiant ADY cysylltwch ar 01286 679007 os gwelwch yn dda.

9.0 CYSYLLTIADAU I DDOGFFENAETH BERTHNASOL

The Learner Travel (Wales) Measure 2008

http://www.legislation.gov.uk/mwa/2008/2/pdfs/mwa_20080002_en.pdf

Ar gael yma

Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008

http://www.legislation.gov.uk/mwa/2008/2/pdfs/mwa_20080002_we.pdf

Ar gael yma

Learner Travel Statutory Provision and Operational Guidance 2014

<http://gov.wales/docs/dcells/publications/140616-lt0g-en-v2.pdf>

Ar gael yma

**Teithio gan Ddysgwyr Darpariaeth Statudol a Chanllawiau
Gweithredol Mehefin 2014**

<http://gov.wales/docs/dcells/publications/140616-lt0g-cy-v2.pdf>

Ar gael yma

The Travel Behaviour Code

<http://gov.wales/topics/educationandskills/allsectorpolicies/LArner-travel/travel-code/?lang=en>

Ar gael yma

Côd Ymddygiad wrth Deithio

<http://gov.wales/topics/educationandskills/allsectorpolicies/LArner-travel/travel-code/?skip=1&lang=cy>

Ar gael yma

Learner Travel Information (Wales) Regulations 2009.

Rheoliadau Gwybodaeth am Deithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2009

http://www.legislation.gov.uk/wsi/2009/569/pdfs/wsi_20090569_mi.pdf

Ar gael yma

Learner Travel Information (Wales) Regulations 2009.

Rheoliadau Gwybodaeth am Deithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2009

http://www.legislation.gov.uk/wsi/2009/569/pdfs/wsi_20090569_mi.pdf

Available by clicking here

Links to Active Travel pages on the Anglesey website:

Active Travel (Wales) Act 2013

<http://www.anglesey.gov.uk/transport-and-roads/active-travel/>

Available by clicking here

Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013

<http://www.ynysmon.gov.uk/trafnidiaeth-a-ffyrdd/teithio-llesol?redirect=false>

Available by clicking here

Tudalennau diogelwch ar y ffyrdd/cycling:

Road Safety - Cycling

<http://www.anglesey.gov.uk/transport-and-roads/public-rights-of-way/walking-cycling-and-horseriding/road-safety-cycling/100346.article>

Ar gael yma

Diogelwch ar y Ffordd - Beicio

<http://www.ynysmon.gov.uk/trafnidiaeth-a-ffyrdd/hawliau-tramwy-cyhoeddus/cerdded-beicio-a-marchogaeth/diogelwch-ar-y-ffordd-beicio/346.article?redirect=false>

Ar gael yma

10.0 ATODIAD 1 – YSGOLION BWYDO

11.0 ATODIAD 2 – CÔD YMDDYGIAD BWS YSGOL

Cyngor Sir Ynys Môn - Aseiad Effaith ar Gydraddoldeb

Hanes adolygu:		
Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau

Cam 1: Y Cefndir	
1 - Beth sy'n cael ei asesu?	Effaith y Polisi Cludiant newydd
2 - Ydy'r cynnig hwn yn un newydd neu'n un sydd eisoes yn bodoli?	Newydd
3 - Beth yw nodau a phwrpas y cynnig hwn?	Diweddarau'r polisi cyfredol yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru er mwyn sicrhau cysondeb, tegwch a gwerth am arian o ran gweithredu ein dyletswyddau statudol.
4 - Pwy sy'n gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?	Gwasanaeth Dysgu
5 - Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr aseiad yma?	Enid Christie / Arwyn Williams
6 - Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr aseiad hwn?	Bethan Edwards

Tudalen 66

Cam 1: Y Cefndir**7 – A oes cyswllt rhwng y cynnig hwn a meysydd gwaith eraill?**

Er enghraifft, oes una unrhyw gynigion neu bolisiâu eraill y dylid eu hystyried wrth asesu'r effaith?

-

8 - Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig/cynigion (yn negyddol neu'n gadarnhaol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol)?

Teuluoedd nad ydynt bellach yn gymwys am gludiant am ddim.

Tudalen 67

9 – A yw'r cynnig yn berthnasol i sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â dyletswydd gyffredinol y sector cyhoeddus mewn perthynas â phobl sy'n cael eu gwarchod gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010?	Ydy'	Nac ydy'
Dileu gwahaniaethu ac aflonyddu	√	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	√	
Meithrin perthynas dda	√	
Diogelu a hyrwyddo hawliau dynol	√	
Noder: Fel rheol, mae unrhyw gynig sy'n effeithio pobl yn debygol o fod yn berthnasol ar draws pob grwp a warchodir.		

Cam 2: Casglu gwybodaeth	
10 - A yw'r cynnig hwn yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor Sir?	Ydy
11 - Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a / neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd?	Amherthnasol
12 – A fydd y maes gwaith hwn yn gwneud ymdrech ragweithiol i ddarparu gwasanaethau Cymraeg i ddefnyddwyr?	Cymhwysedd iaith yn faen prawf yn y broses dendr
13 – A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?	Bydd, hefyd yn cyflogi cwmnïau lleol
<p>Mae Atodiad 1 i'r Canllawiau Asesu Effaith yn rhestru cyfres o gwestiynau y dylid eu hystyried wrth edrych sut bydd cynigion yn effeithio ar yr iaith Gymraeg yn gyffredinol. Bydd pa mor berthnasol yw'r cwestiynau hyn yn dibynnu ar y cynnig dan sylw. Y bwriad yw gwneud i chi feddwl am effaith neu gyfraniad ehangach posibl ac mae modd eu defnyddio fel sail i ystyried cwestiynau 10 - 13 uchod.</p> <p>Fodd bynnag, wrth edrych ar sut fyddai prif bolisiau a strategaethau'r Cyngor yn effeithio ar y Gymraeg, argymhellir y dylid ystyried y cwestiynau hyn yn fwy manwl er mwyn cynnal asesiad cynhwysfawr – mae templed ar wahân ar gael gyda'r papurau hyn ar MonITor, i chi gwblhau os fyddai hynny'n briodol.</p>	
14 – A oes unrhyw faterion sydd angen eu hystyried o ran Hawliau Dynol? Os oes, beth yw'r materion hyn? (Er enghraifft, a fyddai'r cynnig yn arwain at fethu a diogelu'r hawl i breifatrwydd?) (Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn Atodiad 1).	N/A

Cam 2: Casglu gwybodaeth		
15 – A yw'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn Atodiad 2)	Cymru lewyrchus	√
	Cymru gydnerth	√
	Cymru iachach	√
	Cymru sy'n fwy cyfartal	√
	Cymru o gymunedau cydlynus	√
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	√
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	√
16 - Beth sydd wedi cael ei wneud hyd yn hyn o ran cyfranogiad ac ymgynghoriad mewn perthynas â'r cynnig yma?	Wedi ymgynghori gyda rhanddeiliaid	
17 – Ydych chi wedi defnyddio unrhyw wybodaeth arall sy'n berthnasol i'r cynnig fel rhan o'ch asesiad? Os hynny, nodwch y manylion yma.	-	
18 – A oes unrhyw fylchau yn yr wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?	-	

Cam 3: Asesu'r effaith debygol ac adnabod camau lliniaru

19 - Nodwch isod unrhyw effaith debygol o safbwynt cydraddoldeb ar y grwpiau unigol, ynghyd ag adnabod pa gamau gellir eu cymryd i leihau neu wella'r effeithiau hyn.

*Er mwyn penderfynu natur yr effaith debygol, dewiswch un o'r canlynol os gwelwch yn dda – **Negyddol / Cadarnhaol / Dim effaith**

Tudalen 70

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
Oed		Dim effaith neilltuol ar unrhyw grwp unigol	
Anabledd			
Rhyw			
Newid Rhyw			
Beichiogrwydd a Mamolaeth			
Hil / Ethnigrwydd / Cenedligrwydd			
Crefydd neu Gred			
Cyfeiriadedd Rhywiol			
Yr iaith Gymraeg			
Hawliau Dynol			
Priodas neu bartneriaeth sifil			
Unrhyw fater arall perthnasol, e.e. tlodi, mynediad at wasanaethau mewn ardaloedd gwledig			

Cam 4: Canlyniad yr asesiad	
20 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).	Dim effaith
21 – A oes strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nac eu lliniaru?	Anghenion disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yn cael eu trafod gan y fforwm addysg. A darperir cludiant addas yn ôl y gofyn.
22 - Disgrifiwch unrhyw weithredu a wnaed neu a fwriedir i wneud y mwyaf o'r cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a/neu nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (cynaliadwyedd). (Rhestrir y saith nod llesiant yn Atodiad 2)	Gweithredu yn cyd-fynd â'r amcanion.
23 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad yma? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Na
24 - A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth? Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?	Gwasanaeth Dysgu mewn ymgynghoriad a'r Uwch Dim Arweinyddiaeth / Aelodau Etholedig
25 - Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?	Monitro'n parhau gan y Gwasanaeth Dysgu

Cam 5 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog arweiniol	Amserlen
	Dim newidiadau		

Atodiad 1 – Hawliau Dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd nag eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn'. Fe'u rhestrir isod:

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

Erthygl 2: Yr hawl i fywyd

Erthygl 3: Gwahardd artaith

Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol

Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch

Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg

Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith

Erthygl 8: Hawl i barch at fywyd preifat a theuluol

Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd

Erthygl 10: Rhyddid mynegiant

Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull

Erthygl 12: Yr hawl i briodi

Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu

Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo

Erthygl 2 o Brotocol 1: Hawl i gael addysg

Erthygl 3 o Brotocol 1: Hawl i etholiadau rhydd

Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 2 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrrff cyhoeddus sicrhau eu bod yn ystyried yr effaith a gaiff eu penderfyniadau ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Nod	Disgrifiad o'r nod
Cymru lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru gydnerth	Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deellir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
Cymru sy'n fwy cyfartal	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
Cymru o gymunedau cydlynus	Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel byd-eang	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	19.03.19
Pwnc:	Monitro Chwarterol Gwelliannau'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Pwrpas yr Adroddiad:	Adrodd ar gynnydd wrth weithredu'r Cynllun Gwella Gwasanaeth
Cadeirydd Sgriwtini:	Y Cyng. Aled Morris Jones
Aelod(au) Portffolio:	Y Cyng. Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Fôn Roberts, Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	Elin Williams, Rheolwr Rhaglen Trawsnewid y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd 01248 751813 ElinWilliams@ynysmon.gov.uk
Aelodau lleol:	Perthnasol i'r holl Aelodau

1 – Argymhelliad/ion

Gofynnir i'r Pwyllgor:

- 1.1. Gadarnhau fod y Pwyllgor yn fodlon â'r camau a gymerwyd i weithredu'r Cynllun Gwella Gwasanaeth a chyflymder y cynnydd a chadarnhau ei fod yn fodlon i'r gwasanaeth symud ymlaen â'r Cynllun Datblygu Gwasanaeth newydd fydd yn cymryd lle'r Cynllun Gwella Gwasanaeth presennol.
- 1.2. Cadarnhau fod y Pwyllgor yn fodlon a chyflymder y cynnydd a'r gwelliannau a wnaed hyd yma o fewn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Mae cysylltiadau clir rhwng Cynllun Gwella Gwasanaeth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a Chynllun Ynys Môn 2017/2022. Yr amcanion yw:

1. Sicrhau fod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir.
2. Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib.
3. Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol.

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. A yw'r Pwyllgor yn fodlon â chyflymder y cynnydd a'r gwelliannau a wnaed hyd yma o fewn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd?
2. A yw'r Pwyllgor yn fodlon i'r gwasanaeth symud ymlaen â'r Cynllun Datblygu Gwasanaeth newydd fydd yn cymryd lle'r Cynllun Gwella Gwasanaeth presennol?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Cefndir

Fel Aelodau Etholedig, rydych yn llwyr ymwybodol o gefndir y Cynllun Gwella Gwasanaeth a'r ffaith ei fod yn cael ei adolygu'n rheolaidd gan y Panel Gwella Gwasanaethau Plant ac yn ymwybodol hefyd fod y gwasanaeth wedi cael ei ailrolygu gan Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) yn ddiweddar.

Ers yr adroddiad diwethaf, mae'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd wedi canolbwyntio ar:

1. Arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

Ar ôl i AGC ddychwelyd i ailrolygu'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd dros gyfnod o bythefnos yn ystod mis Hydref 2018, cyhoeddwyd adroddiad terfynol AGC ar 10 Rhagfyr 2018. Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at *welliant sylweddol* a wnaed gan y Cyngor yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf a chafodd yr adroddiad hwn ei groesawu. Roedd yr adroddiad yn cyd-fynd â hunanasesiad y gwasanaeth, a gyflwynwyd i AGC cyn yr arolygiad, ac mae hefyd yn cyd-fynd â'r meysydd sydd angen eu datblygu ymhellach a nodwyd yn y Cynllun Gwella Gwasanaeth (CGG) h.y. materion â statws CAMG ambr neu felyn yn y CGG.

Mae'r adroddiad yn nodi gwelliannau yn ogystal â 14 o feysydd sydd angen eu datblygu. Nid oedd unrhyw un o'r meysydd a nodwyd yn yr adroddiad yn 'newydd' i'r gwasanaeth ac, yn ogystal ag adnabod y gwasanaeth yn dda ar hyn o bryd, credir ein bod hefyd yn meddu ar weledigaeth glir a chadarn o lle y dylai'r gwasanaeth anelu at ei gyrraedd.

Mae'r tabl isod yn dangos y gwelliant o ran rhoi sylw i gamau gweithredu yn y Cynllun Gwella Gwasanaeth rhwng mis Chwefror 2017 a mis Tachwedd 2018:

CAMG	Chwefror 2017	Mai 2018	Medi 2018	Tachwedd 2018
Coch	21	0	0	0
Ambr	0	5	3	2
Melyn	0	10	8	6
Gwyrdd	0	6	10	13

Wrth symud ymlaen, cytunwyd i gau'r CGG cyfredol a chreu Cynllun Datblygu Gwasanaeth ar gyfer 2019-2022. Bydd yn cynnwys unrhyw gamau gweithredu heb eu cwblhau o'r CGG cyfredol sydd angen eu datblygu ymhellach ynghyd â'r 14 maes i'w datblygu a nodwyd yn adroddiad ail-arolygiad AGC. Bydd y gwasanaeth cyfan yn gweithio dan y Cynllun Datblygu Gwasanaeth newydd, fydd yn cael ei gytuno gan Uwch Dîm Rheoli'r Gwasanaeth; y Panel Gwella Gwasanaethau Plant; y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith.

Bydd y gwasanaeth yn cymryd y camau a ganlyn hefyd:

- Ymgysylltu'n rhagweithiol gyda mwy o blant, pobl ifanc a theuluoedd er mwyn sicrhau fod llais y plentyn yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud fel gwasanaeth.
- Adolygu polisiâu cyfredol er mwyn sicrhau eu bod wedi cael eu diweddarau ac yn addas i bwrpas, a sicrhau fod llais plant, pobl ifanc a'u teuluoedd yn cael eu cynnwys ym mholisiâu'r gwasanaeth.
- Adolygu a chryfhau ymhellach y trefniadau Sicrhau Ansawdd o fewn y gwasanaeth.
- Bydd y Panel Gwella Gwasanaethau Plant yn parhau i gyfarfod a darparu her er mwyn sicrhau fod gwelliannau pellach yn cael eu gwneud o fewn y gwasanaeth.
- Parhau i gynnal Ymweliadau Laming fel bod aelodau'r Panel Gwella Gwasanaethau Plant, sydd yn cynnwys yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac Aelodau Etholedig, yn meddu ar ddealltwriaeth drylwyr o'r gwasanaeth.
- Parhau i weithio gyda phartneriaid a pharhau i gryfhau cysylltiadau a threfniadau cydweithio.

Er mwyn cael gwybodaeth fwy manwl am yr adroddiad yn dilyn ailarolygiad AGC, gweler Atodiad A am gopi o Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru: Arolygiad o Wasanaethau Plant Cyngor Sir Ynys Môn Rhagfyr 2018 ac Atodiad B am gopi o'r adroddiad 'Adroddiad Arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru ar y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd' a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 28 Ionawr 2019.

2. Recriwtio a Chadw Staff

Mae'r gwasanaeth yn parhau i hysbysebu swyddi a recriwtio Gweithwyr Cymdeithasol profiadol. Mae gweithwyr newydd wedi cychwyn gweithio yn y gwasanaeth ac ar hyn o bryd, dim ond un swydd wag sydd angen ei llenwi.

Llwyddodd y gwasanaeth i benodi Cyfreithiwr arbenigol ym maes Gofal Plant fydd yn cychwyn yn y swydd ar 1 Ebrill 2019. Pwrpas hyn yw cryfhau'r trefniadau presennol a

chael Cyfreithiwr yn bresennol yn llawer cynharach yn yr Amlinelliad Cyfraith Cyhoeddus (ACC), yn unol â'r canllawiau.

3. Tai Grŵp Bach

Ym mis Tachwedd 2018, cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith gynllun y gwasanaeth i ddatblygu darpariaeth Tai Grŵp Bach (TGB) ar yr Ynys.

Mewn TGB, bydd plant yn byw gyda'i gilydd mewn amgylchedd 'cartrefol' ac yn byw bywyd tebyg i blant sy'n byw gartref h.y. mynd i'r ysgol, byw yn y gymuned, cael cymdogion a ffrindiau ac ati. Cynlluniwyd y TGB i ddarparu gofal yn yr amgylchedd lleiaf cyfyngedig posib ac i integreiddio plant a phobl ifanc i'r gymuned; gwella ansawdd eu bywyd a lleihau'r stigma ynghylch plant nad ydynt yn byw gyda'u teuluoedd neu Ofalwyr Maeth. Bydd hyn hefyd yn sicrhau fod deilliannau allweddol i blant yn cael eu cwrdd cyn belled ag sy'n bosib, yn yr ystyr eu bod yn parhau i fyw ar yr Ynys ac yn parhau i fynyachu ysgolion lleol. Bydd hyn hefyd yn golygu y bydd modd i bobl ifanc, a fyddai o bosib yn cael eu rhoi mewn lleoliadau preswyl ymhell o Ynys Môn, fyw mewn cartrefi cyffredin yn hytrach nag mewn sefydliad preswyl.

Gallai TGB olygu bod rhai o'r plant mewn gofal sy'n byw 'tu allan i'r sir' ar hyn o bryd, ac sy'n annhebygol o gael eu hailintegreiddio neu eu lleoli â theulu, ffrindiau, gofalwyr maeth neu deuluoedd mabwysiadu yn y dyfodol agos, yn dychwelyd i'r Ynys.

Bydd pob TGB yn derbyn dau blentyn ar y mwyaf. Y rheswm am hyn yw er mwyn caniatáu i'r ddarpariaeth ymdoddi i'r gymdeithas leol a pheidio â chael ei ystyried fel cartref plant. Bydd staff lleol (addas) yn cael eu hannog i wneud cais i weithio mewn TGB ac argymhellir fod swyddi yn cael eu creu ar gyfer pobl leol sy'n adnabod y cymunedau'n dda.

Mae gan y gwasanaeth gynlluniau i agor dau Dŷ Grŵp Bach yn ystod blwyddyn ariannol 2018/20, a dau arall yn 2020/21. Rhagwelir y bydd y TGB yn creu arbedion ariannol sylweddol i'r Awdurdod Lleol. Disgwylir y bydd arbedion gwerth tua £115,116 yn cael eu gwneud yn 2019/20 ac arbedion ychwanegol o tua £435,519 yn 2020/21. Nodir fod yr arbedion yn seiliedig ar agor dau TGB o 1 Medi 2019 ac er mwyn cyflawni hynny bydd rhaid i dai addas gael eu cadarnhau ac i broses gofrestru AGC gael ei chwblhau mewn tri mis neu lai. Nid yw'r arbedion yn cynnwys unrhyw gostau addasu fyddai angen eu gwneud ar yr eiddo.

Mae eiddo ym mherchnogaeth yr Awdurdod Lleol wedi cael eu hadnabod ac mae gwaith addasu wedi cychwyn ar y tai. Mae gwaith yn cael ei gwblhau mewn perthynas ag adnabod y plant fyddai'n cael eu hystyried yn addas ar gyfer TGB. Rydym hefyd yn cychwyn y broses o recriwtio staff. Mae'r gwasanaeth hefyd yn ymgysylltu â staff a phobl ifanc ynghylch enw lleol ar gyfer y cynllun.

4. Pecyn Gofalwyr Maeth

Mae gan y Cyngor gynlluniau i recriwtio a chadw mwy o Ofalwyr Maeth er mwyn sicrhau bod mwy o leoliadau ar gael i gwrdd â'r galw cynyddol am leoliadau ar gyfer plant mewn gofal. Ar hyn o bryd, mewn rhai achosion, mae'r Cyngor yn lleoli plant gyda Gofalwyr Maeth preifat drwy asiantaethau preifat, ac o ganlyniad mae'r Cyngor yn talu pris uwch

oherwydd nad oes digon o Ofalwyr Maeth ar gofrestr y Cyngor i gwrdd â'r galw. Golyga hyn fod y lleoliadau'n ddrytach.

Ym mis Tachwedd, cytunodd y Pwyllgor Gwaith i gynnig pecyn mwy cystadleuol o lwfansau a chymhellion, a rhagwelir y bydd hynny'n ei gwneud yn haws i recriwtio Gofalwyr Maeth i'r Cyngor ac yn creu arbedion.

Cytunodd y Pwyllgor Gwaith y byddai'r pecyn yn cynnig:

- Cynnydd o 10% yn y Lwfans Maethu;
- Gostyngiad o 50% yn y Dreth Gyngor;
- Cerdyn Aelodaeth Gwasanaethau Hamdden Ynys Môn yn rhad ac am ddim;
- Tocyn parcio rhad ac am ddim ar gyfer meysydd parcio'r cyngor.

Rôl Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol

Ar ôl i Dr. Caroline Turner adael ei swydd fel Prif Weithredwr Cynorthwyol, penodwyd Mr. Alwyn Jones yn Gyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol ar ran Cyngor Sir Ynys Môn. Bydd Alwyn yn ymgymryd â'r rôl statudol hon ochr yn ochr â'i swydd fel Pennaeth Gwasanaethau Oedolion yr Awdurdod.

Penodwyd Mr. Fôn Roberts yn Ddirprwy Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol.

6 – Aseiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Amherthnasol.

7 – Oblygiadau Ariannol

Mae'r Pennaeth Gwasanaeth yn parhau i graffu ar yr holl gontractau ac ar adegau bydd yn herio costau, ac yn arbennig costau'r ddarpariaeth plant mewn gofal. Yn ogystal, ymdrechir i leihau gwariant ar draws y gwasanaeth ac mae hyn yn ei dro wedi lleihau'r gorwariant a ragwelwyd hyd yma.

Fel y nodwyd uchod, bydd arbedion yn cael eu gwneud o ganlyniad i ddatblygu Tai Grŵp Bach a'r Pecyn Gofalwyr Maeth.

8 – Atodiadau

Atodiad A: *Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru: Arolygiad o Wasanaethau Plant Cyngor Sir Ynys Môn, Rhagfyr 2018:*

<https://arolygiaethgofal.cymru/sites/default/files/2018-12/181210-gwasanaethau-plant-ynys-mon-cy.pdf>

181210-gwasanaet
hau-plant-ynys-mon

Atodiad B: *Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru ar y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd:*

Adroddiad Arolwg
CIW - Pwyllgor Gwai

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Arolygiad o Wasanaethau Plant Cyngor Sir Ynys Môn

Rhagfyr 2018

Cynnwys

Cyflwyniad	4
Trosolwg o'r canfyddiadau	5
Meysydd i'w datblygu	6
Trefniadau mynediad: Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth	9
Asesu	12
Gofal a chymorth ac adolygiad	15
Diogelu	18
Arwain, rheoli a llywodraethu	20
Methodoleg	23
Cydnabyddiaethau	23

Cyflwyniad

Cynhaliodd Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) arolygiad o wasanaethau plant yng Nghyngor Sir Ynys Môn ddiwethaf ym mis Tachwedd 2016. Nododd yr arolygiad fod goruchwyliaeth y rheolwyr o drefniadau diogelu, mynediad ac asesu yn annigonol a bod angen i'r newid o ran gwella'r ffordd roedd help, gofal a chymorth a/neu amddiffyniad yn cael eu rhoi i blant a theuluoedd yn Ynys Môn ddigwydd yn gyflymach, gan gynnwys y gwelliannau. Yn sgil y pryderon difrifol a nodwyd, penderfynodd AGC ailarylygu gwasanaethau plant Ynys Môn o fewn 12 i 18 mis i gyhoeddi'r adroddiad.

Datblygodd y cyngor raglen wella a phenododd dîm cymorth annibynnol i fonitro'r cynnydd a chynnig cyngor ymgynghorol.

Cynhaliodd AGC yr ailarylygiad hwn o wasanaethau plant yn ystod mis Hydref 2018.

Mae ein harolygiad yn seiliedig ar yr wyth datganiad llesiant a'r canlyniadau llesiant cysylltiedig a amlinellir yn nogfen Llywodraeth Cymru *Y fframwaith canlyniadau cenedlaethol ar gyfer pobl sydd angen gofal a chymorth a gofalwyr sydd angen cymorth* (Mawrth 2016). Mae'n adeiladu ar y safonau ansawdd cysylltiedig ar gyfer awdurdodau lleol a nodir yn y *Cod Ymarfer mewn perthynas â Mesur Perfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol a gyhoeddwyd o dan adran 145 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru)*. Yn ogystal, yn ystod yr arolygiad, ystyriwyd gallu'r awdurdod lleol i wella drwy ddadansoddi'r modd y caiff ei swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol eu harwain a'u llywodraethu.

Bydd yr ailarylygiad hwn yn canolbwyntio ar y ffordd y caiff teuluoedd eu grymuso i gael gafael ar wasanaethau gofal a chymorth ac ar ansawdd y canlyniadau a gyflawnir i blant y mae angen help, gofal a chymorth a/neu amddiffyniad arnynt.

Gwnaethom werthuso ansawdd yr ymarfer, y prosesau gwneud penderfyniadau a'r gwaith amlasiantaeth gan gynnwys ffocws clir ar effaith y gwasanaethau ar blant a theuluoedd, mewn perthynas â'r canlynol:

- cael gafael ar wasanaethau, gan gynnwys darparu gwasanaethau atal/cymorth cynnar
- asesu;
- diogelu;
- cynllunio/adolygu gofal a chymorth

Ac

- ansawdd y trefniadau arwain, rheoli a llywodraethu sydd ar waith ac sy'n datblygu ac yn cefnogi'r gwaith o ddarparu gwasanaethau er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i blant a theuluoedd.

Roedd yr arolygwyr wedi darllen ffeiliau achos, cyfweld â staff a chynnal arolwg staff, cyfweld â rheolwyr a chyfweld â gweithwyr proffesiynol o asiantaethau partner. Siaradodd yr arolygwyr â phlant a'u teuluoedd lle bo hynny'n bosibl. Gwnaethom geisio siarad â phlant, pobl ifanc a/neu eu teuluoedd/gofalwyr er mwyn gwrandao ar eu barn am ansawdd y gwasanaethau y maent wedi'u derbyn a'u profiadau o hynny.

Trosolwg o'n canfyddiadau

- Dangosodd gwasanaethau plant y cyngor welliant sylweddol mewn sawl maes allweddol ond roedd angen gwneud gwaith pellach mewn rhai meysydd eraill. Mae morâl y staff yn uchel ac mae brwdfrydedd ac ymroddiad ar bob lefel i barhau i weithio'n galed er mwyn gwella a darparu gwasanaethau o'r radd flaenaf i'r plant.
- Mae'r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth wedi gwella'n sylweddol ers ein harolygiad diwethaf ac mae bellach yn unol â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Mae nifer y staff wedi cynyddu o fewn y gwasanaeth a chaiff sgyrsiau 'yr hyn sy'n bwysig' eu cynnal yn fwyfwy hyderus a llwyddiannus. Dechreuir cronolegau fel mater o drefn ar y cam cynnar hwn a chaiff atgyfeiriadau eu trosglwyddo i dimau eraill fel y bo'n briodol. Ar y cyfan, mae penderfyniadau a chofnodion achosion yn amserol ac yn gymesur.
- Ar y cyfan, mae ymatebion diogelu yn amserol ac yn gymesur. Mae lle i wella'r broses o goladu a chofnodi tystiolaeth a dadansoddiad o risg. Nid oeddem bob amser yn hyderus bod yr holl ddarnau allweddol o wybodaeth ar gael ar yr adeg gywir er mwyn helpu'r rheolwyr i wneud penderfyniadau da yn gyson. Gall hyn arwain at oedi diangen wrth lunio cynlluniau i blant.
- Mae'r gwasanaeth gwella ansawdd wedi cael budd o fwy o staff a chymorth proffesiynol allweddol dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae'r ysgogiad newydd hwn wedi arwain at ddatblygu nifer o bolisiau a gweithdrefnau. Mae angen i rai polisiau a gweithdrefnau fod yn fanylach er mwyn sicrhau eu bod yn sicrhau'r gwelliannau mwyaf posibl. Mae peth tystiolaeth o ddolen adborth rhwng archwilio achos ac ymarfer. Fodd bynnag, nid ydym eto'n hyderus fod systemau archwilio achos a goruchwylio cyfredol yn nodi nac yn gwella'n gyson ymarfer nad yw'n cyrraedd y safonau a ddisgwylir mewn deddfwriaeth.
- Mae gwelliannau o ran goruchwyliaeth rheolwyr ac atebolrwydd proffesiynol ar bob lefel yn parhau i dynnu sylw at achosion lle collwyd cyfleoedd i gefnogi

plant mewn blynyddoedd blaenorol. Mae ymrwymiad cadarn a thystiolaeth uniongyrchol bod yr awdurdod lleol yn mynd ati i ddiwallu anghenion y plant hyn mewn ffordd ragweithiol a systematig. Mae hyn wedi arwain at gynnydd amlwg yn nifer y plant sy'n derbyn gofal a chynnydd cyfatebol yn llwyth gwaith timau.

- Nid oes digon o leoliadau addas ar gyfer plant. Mae angen gwneud mwy o waith er mwyn sicrhau bod opsiynau o ran lleoliadau yn diwallu anghenion penodol plant yn eu cymuned. Clywsom am blant ag anghenion cymhleth sy'n derbyn cymorth arbenigol y tu allan i'r sir, a siarad â nhw. Dywedwyd wrthym y gall y lleoliadau hyn fod yn ddrud iawn a bod angen iddynt gael eu comisiynu'n ofalus a'u monitro'n agos er mwyn sicrhau bod anghenion y plant yn cael eu diwallu. Mae'r wasanaeth yn ystyried mesurau penodol wedi ei gynllunio i fynd i'r afael â'r prinder.
- Mae systemau arwain a llywodraethu cryf i'w cael o fewn y cyngor. Gallai aelodau'r cyngor ddangos eu cyfraniad tuag at wella gwasanaethau plant. Dangoswyd eu gwybodaeth am yr heriau allweddol sy'n wynebu'r cyngor a sut maent yn rhyngweithio er mwyn cael effaith ar blant a'u teuluoedd. Mae'r uwch swyddogion yn amlwg, ar gael ac yn gyrru gwelliannau. Mae partneriaid ar y bwrdd diogelu rhanbarthol, Heddlu Gogledd Cymru a chydweithwyr gweithredol yn y Bwrdd Iechyd yn gadarnhaol ynghylch y newidiadau maent wedi eu gweld yn Ynys Môn, gan ddisgrifio diwylliant agored newydd a chydweithio da.

Meysydd i'w datblygu

Trefniadau mynediad: Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth

1. Dylid achub i'r eithaf ar y cyfle i roi adborth i'r bobl sy'n gwneud atgyfeiriadau. Mae ffurflen electronig eisoes ar gael a gellid ei defnyddio'n fwy cyson er mwyn gwella'r broses o gyfathrebu â'r bobl sy'n gwneud atgyfeiriadau a gwella enw'r gwasanaeth.
2. Sicrhau bod cronolegau yn cael eu diweddarau'n gyson er mwyn helpu ymarferwyr i gael gafael ar wybodaeth achos berthnasol ac arwyddocaol mewn modd amserol.

Asesu

3. Sicrhau nad yw'r plentyn unigol yn cael ei golli yn y drafodaeth achos ehangach am amgylchiadau'r teulu. Rhaid canolbwyntio'n fwy ar anghenion a

dymuniadau'r plant unigol, yn ogystal â'r effaith arnynt, a lliniaru'r risg(iau) a wynebir ganddynt.

4. Rhaid i system oruchwylio gadarn ac amserol, o ansawdd da, ac archwiliadau o asesiadau unigol ddod yn fater o drefn o fewn y gwasanaeth er mwyn gyrru gwelliannau i'r gwasanaeth. Rhaid i'r system oruchwylio ac archwiliadau gynnwys myfyrio ar y defnydd o wybodaeth broffesiynol, tystiolaeth a sgiliau gwaith cymdeithasol.
5. Rhaid i'r gwaith o gasglu, cofnodi a dadansoddi tystiolaeth gyrraedd lefel gyson uchel er mwyn gallu gwneud penderfyniadau gwybodus a sicrhau nad yw achosion lle mae plant yn dioddef niwed sylweddol yn cael llithro. Mae angen i'r rheolwyr fod yn hyderus ac yn gefnogol wrth arfarnu dogfennaeth ysgrifenedig anghyflawn neu annigonol mewn ffordd feirniadol.
6. Mae angen i blant allu meithrin cydberthnasau â gweithwyr cymdeithasol maent yn gallu ymddiried ynddynt, ac mae angen lleihau nifer y gweithwyr cymdeithasol y mae'n rhaid i bob plentyn ailadrodd ei stori iddynt. Rhaid i weithwyr cymdeithasol sicrhau bod pob achos o ryngweithio â phlentyn yn cyfrif a gallu dangos tystiolaeth o'u gwaith.

Gofal a chymorth ac adolygiad

7. Mae angen gwneud mwy o waith i gefnogi swyddogion diogelu ac adolygu annibynnol er mwyn sicrhau bod ganddynt y gallu a'r hyder i gynnig her effeithiol pan na fydd gwasanaethau yn cyrraedd y safonau sydd eu hangen ar gyfer plant unigol.
8. Mae angen sicrhau bod pwyslais cynnar yn cael ei roi ar wella cysondeb cysylltiad ac ymgysylltiad y swyddogion hyn â phlant cyn adolygiadau er mwyn sicrhau bod lleisiau'r plant yn cael eu clywed yn glir ac yn effeithiol.
9. Rhaid gwella'r broses o gynllunio gofal ac ymgysylltu â phlant a gofalwyr er mwyn sicrhau bod cynlluniau a lunnir ar y cyd yn gyson. Rhaid i blant a gofalwyr dderbyn y cymorth a gynigir iddynt mewn cynlluniau gofal a chymorth.
10. Parhau i archwilio a physuro cyfleoedd presennol i gynyddu nifer yr opsiynau o ran lleoliadau sydd ar gael i blant ar yr ynys, ynghyd â'r amrywiaeth ohonynt. Mae angen i gyfleoedd lleoliadau newydd fod yn seiliedig ar ddealltwriaeth broffesiynol o anghenion y plant.

11. Datblygu ffyrdd o sicrhau nad yw plant sy'n derbyn gofal dan anfantais oherwydd y pwysau sydd ar staff i ymateb i bryderon diogelu newydd mewn achosion eraill.

Arwain a llywodraethu

12. Parhau i ddatblygu dulliau cadarn o sicrhau ansawdd ar draws y gwasanaeth.
13. Annog cydweithio pellach rhwng gwasanaethau plant a gwasanaethau addysg er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn cael Cynlluniau Addysg Personol amserol sy'n adlewyrchu pwysigrwydd addysg i allu pob plentyn i gyrraedd ei botensial.
14. Sicrhau bod cyfleoedd i gymryd eiliad a myfyrio ar y strwythur newydd gan gynnwys her adeiladol o ran p'un a yw profiad a chanlyniadau plant yn cael eu gwasanaethu orau gan nifer yr arweinwyr ymarfer nad ydynt yn ddeiliaid achos a nifer y newidiadau mewn gweithwyr cymdeithasol a brofir gan bob plentyn.

Camau nesaf

15. Ym marn AGC mae gan y cyngor ddealltwriaeth dda o'i gryfderau a'r meysydd i'w gwella. Mae AGC yn disgwyl i'r awdurdod lleol ystyried y meysydd i'w datblygu a nodwyd i'w cynnwys yn ei gynlluniau datblygu.
16. Bydd AGC yn monitro cynnydd drwy ei gweithgarwch ymgysylltu parhaus gyda'r awdurdod lleol. Gall hyn gynnwys adolygiad desg o nifer fach o achosion a archwiliwyd yn yr arolygiad hwn er mwyn tracio cynnydd y plant.

1. Trefniadau mynediad: Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth

Yr hyn rydym yn disgwyl ei weld

Mae'r awdurdod yn gweithio gyda sefydliadau partner i ddatblygu, deall, cydlynu, diweddarau a gwneud y defnydd gorau o adnoddau gwybodaeth, cymorth a chyngor sydd ar gael yn eu hardal yn y sectorau statudol, gwirfoddol a phreifat. Gall pawb, gan gynnwys gofalwyr, gael gafael ar wybodaeth gynhwysfawr am wasanaethau a chael cyngor a chymorth yn gyflym, gan gynnwys gwybodaeth am eu cymhwysedd a'r ymateb y gallant ei ddisgwyl gan y gwasanaeth. Mae trefniadau effeithiol ar waith i oedi neu atal yr angen am ofal a chymorth. Mae pobl yn ymwybodol o bwyntiau cyswllt allweddol ac yn gallu eu defnyddio'n hawdd. Mae'r gwasanaeth yn gwrando ar bobl ac yn dechrau gan ganolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig iddynt. Mae trefniadau cyfeirio effeithiol yn rhoi dewis i bobl o ran y cymorth a'r gwasanaethau sydd ar gael yn eu hardal, yn enwedig gwasanaethau ataliol. Mae partneriaid yn deall y trefniadau ar gyfer cael mynediad at wasanaethau cymdeithasol statudol ac mae'r bobl sy'n ymgysylltu â'r gwasanaeth yn gweithredu'n effeithiol.

Crynodeb o'r canfyddiadau

- 1.1 Mae Teulu Môn, gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Ynys Môn wedi cael budd o fuddsoddiad a datblygiad sylweddol dros y flwyddyn ddiwethaf yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Nodwyd bod y gwasanaeth yn cynnig ymatebion cymesur ac amserol 'ar garreg drws' yn gyffredinol. Sefydlwyd Teulu Môn yn sgil uno swyddogaethau gwahanol y Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd, y Tîm o Amgylch y Teulu, a thîm dyletswydd ac asesu'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd.
- 1.2 Gwelsom dystiolaeth o gynnydd yn nifer y staff o fewn y gwasanaeth, gan gynnwys mwy o arweinwyr ymarfer. Mae'r tri arweinydd ymarfer yn cydweithio o dan un rheolwr gwasanaeth ac yn rhannu rôl gwneud penderfyniadau. Dywedodd y staff wrthym yn gyson fod hyn yn welliant cadarnhaol, a oedd yn eu helpu i gael cyngor amserol a datblygu eu gwaith yn fwy effeithlon.
- 1.3 Gwnaethom gyfarfod â staff o'r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth a chlywsom am eu profiad cadarnhaol o amrywiaeth o gyfleoedd hyfforddi a gweld lefel glodwiw o gefnogaeth rhwng y naill a'r llall o fewn y tîm. Arsylwyd ar staff yn defnyddio'r sgwrs "*yr hyn sy'n bwysig*" a'r pum cam tuag at gymhwysedd yn unol â chanllawiau'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.
- 1.4 Nodwyd gwelliant o ran cofnodi atgyfeiriadau a chasglu tystiolaeth. Clywsom gan staff a ddywedodd fod gweithio gyda'r Tîm o Amgylch y Teulu wedi helpu gyda gwaith dadansoddi a chyfeirio, am fod gwybodaeth, dealltwriaeth

ymarferol a sgiliau yn cael eu rhannu rhwng y tîm. Clywsom fod y fath gydweithredu yn hwyluso trosglwyddiad prydlon i'r Tîm hwn yn briodol, gan olygu bod modd gwneud gwaith ataliol amserol gyda phlant a theuluoedd.

- 1.5 Ers symud i Wasanaethau Plant yn ddiweddar o addysg, mae'r Tîm o Amgylch y Teulu wedi newid ei drothwyon ymyrryd, gyda'r nod o ddarparu gwasanaeth mwy penodol ar gyfer plant a theuluoedd sydd angen cymorth. Dywedodd y rheolwyr wrthym eu bod o'r farn bod hyn yn well defnydd o'r adnoddau sydd ar gael ar yr ynys.
- 1.6 Nodwyd bod gwell cyfathrebu a chydweithio rhwng gwasanaethau plant ac ysgolion. Dywedodd un pennaeth wrthym fod Teulu Môn yn fwyfwy defnyddiol pan fo angen gwneud atgyfeiriad. Nawr teimla y gall godi'r ffôn a thrafod atgyfeiriadau posibl gyda'r gwasanaeth. Gwelwyd y gwelliant hwn yn dilyn cyflwyniadau gan bennaeth Gwasanaethau Plant i bennaethiaid yn eu hannog i atgyfeirio ar sail y ffaith bod gwasanaethau i gefnogi gwaith ataliol bellach ar gael lle mae eu hangen.
- 1.7 Dywedwyd wrthym y bydd y trothwy cliriach a'r gwelliant mewn cyfathrebu yn darparu gwasanaeth ataliol gwell i blant a'u teuluoedd ar Ynys Môn a all fod yn fwy amharod i ddefnyddio gwasanaethau neu a allai fod wedi bod yn anodd eu cyrraedd. Mae'n rhy gynnar dweud p'un a yw'r lefel hon o dargedu yn briodol i gymryd camau ymyrryd cynnar ac atal plant a'u teuluoedd rhag cyrraedd argyfwng.
- 1.8 Nododd Arweinydd Ymarfer Teulu Môn sut mae hyrwyddo'r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth mewn nosweithiau rhieni a digwyddiadau cymunedol yn darparu gwybodaeth am y gwasanaethau sydd ar gael er mwyn normaleiddio teuluoedd sy'n cael cymorth cyn iddynt gyrraedd argyfwng. Ni fydd effaith hyn yn glir am beth amser.
- 1.9 Mae dechrau cronolegau yn y gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth pan gaiff atgyfeiriadau eu gwneud gyntaf yn ddatblygiad cadarnhaol a all helpu i wneud penderfyniadau amserol a gwybodus yn y dyfodol. Nodwyd nad oedd pob cronoleg yn gyfredol. Gwelsom fod gwaith yn mynd rhagddo i sicrhau bod hynny'n digwydd a bod staff yn diweddarau pob un.
- 1.10 Mae angen gwneud rhagor o waith er mwyn gwella'r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth newydd er mwyn galluogi gweithwyr i ddarparu gwasanaeth gwybodaeth cynhwysfawr i'r cyhoedd. Mae'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yn rhan o'r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth ac mae staff wrthi'n rhoi gwybodaeth Ynys Môn yng nghyfeiriadau adnoddau ar-lein DEWIS. Bydd angen adnoddau er mwyn sicrhau bod y wybodaeth yn parhau'n gyfredol.

- 1.11 Roedd yn gadarnhaol gweld y gweithiwr Lles a Cynhwysiad yn cael ei gynnwys fel rhan o'r gwasanaeth, gyda'i rôl yw ymateb i atgyfeiriadau, cyfeirio at wasanaethau cymunedol ac ataliol a mapio ardaloedd lle mae angen. Dylai'r wybodaeth leol sydd gan y gweithiwr hwn wneud cyfraniad defnyddiol at yr asesiad o anghenion y boblogaeth.
- 1.12 Mae'r cynnig rhagweithiol ar gyfer y Gymraeg yn rhan annatod o'r gwasanaethau sy'n cael eu cynnig. Clywsom staff yn defnyddio'r Gymraeg a'r Saesneg am yn ail yn rheolaidd, a hynny i safon uchel.

2. Asesu

Yr hyn rydym yn disgwyl ei weld

Mae pawb sydd â'r hawl i gael asesiad o'u hanghenion gofal a chymorth yn cael asesiad yn eu hiaith ddewisol. Mae pob gofalwr sy'n ymddangos fel pe bai ganddo anghenion cymorth yn cael cynnig asesiad o anghenion, ni waeth pa fath o ofal a ddarperir, ei sefyllfa ariannol na'r lefel o gymorth a all fod ei hangen. Caiff anghenion pobl eu hasesu'n amserol sy'n hybu eu hannibyniaeth a'u gallu i wneud dewsiadau. Mae asesiadau'n ystyried canlyniadau personol a barn, dymuniadau a theimladau'r person sy'n cael ei asesu a phobl eraill berthnasol, gan gynnwys y rheini sydd â chyfrifoldeb rhieni. Gwneir hyn i'r graddau sy'n rhesymol ymarferol ac yn hybu eu llesiant a'u diogelwch eu hunain a llesiant a diogelwch pobl eraill. Mae asesiadau'n rhoi dealltwriaeth glir o'r hyn fydd yn digwydd nesaf ac yn arwain at gynllun sy'n berthnasol i'r anghenion a nodir. Caiff camau gweithredu a argymhellir, a gynlluniwyd i gyflawni'r canlyniadau sy'n bwysig i bobl, eu nodi ac maent yn cynnwys yr holl gamau a all gael eu cymryd drwy wasanaethau cymunedol neu ataliol yn ogystal â gwasanaethau arbenigol.

Crynodeb o'r canfyddiadau

- 2.1 Dywedwyd wrthym, a gwelodd yr arolygwyr, y ffordd roedd yr ailstrwythuro a ddigwyddodd ym mis Hydref 2017 yn cael effaith gadarnhaol ar ymarfer. Dywedodd y staff wrthym fod y trefniadau Grŵp Ymarfer newydd ag arweinwyr ymarfer yn welliant cadarnhaol. Dywedwyd wrthym eu bod yn gwerthfawrogi eistedd yn yr un ystafell â'u harweinwyr ymarfer a bod hyn yn ei gwneud hi'n haws cael gafael ar gymorth nawr bod y rheolwyr yn llawer mwy amlwg.
- 2.2 Ceir ystod eang o sgiliau ymhlith gweithwyr cymdeithasol y cyngor. Hefyd mae cymysgedd o weithwyr profiadol, gweithwyr sydd newydd gymhwyso a gweithwyr asiantaeth. Nodwyd dystiolaeth mewn ffeiliau goruchwylio o staff yn dweud bod llwythi achos yn rhy uchel. Gwnaethom hefyd siarad â staff a ddywedodd wrthym eu bod yn cael lefel dda o gefnogaeth a bod eu llwythi achos yn dderbyniol.
- 2.3 Gwelsom fod gan lawer o blant fwy nag un gweithiwr cymdeithasol a dywedwyd wrthym fod achosion cymhleth yn cael eu rhannu ag arweinwyr ymarfer, ac y gallai'r gweithiwr cymdeithasol o'r Tîm Teuluoedd Gwydn fod yn gweithio gyda'r plentyn hefyd. Am y rheswm hwn roedd yn anodd i'r arolygwyr ddweud p'un a oedd y llwythi achos yn briodol ai peidio. Bydd yr uwch reolwyr am ystyried pryderon a godwyd gan weithwyr a chymryd camau i ymateb i'r staff.
- 2.4 Gwnaethom glywed am ymdrechion positif yr uwch reolwyr i wella ymarfer ac atebolrwydd proffesiynol ar bob lefel, a gwelsom hynny. Rydym yn ymwybodol

bod hyn yn heriol i rai aelodau o staff, tra bod llawer wedi dweud wrthym eu bod wedi gweld y cymorth ychwanegol a'r cefnogaeth i wella ddefnyddiol.

- 2.5 Mae cynnwys 'tîm etifeddiaeth' fel rhan o'r ailstrwythuro wedi hwyluso ffocws penodol ar achosion lle bu 'llithro' sylweddol. Gwelsom sawl achos lle mae'r tîm hwn wedi canolbwyntio o'r newydd ar blant penodol ac yn cymryd camau i sicrhau bod plant yn cael y cymorth y dylent fod wedi gallu cael budd ohono mewn blynyddoedd blaenorol. Gwelsom fod y gwaith hwn yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau'r plant yn eithaf cyflym.
- 2.6 Roedd ansawdd yr asesiadau'n anghyson, gan amrywio o fod yn dda iawn i rhai fod angen gwella. Yn yr enghreifftiau gorau gwelsom dystiolaeth o ansawdd uchel wedi'i chyflwyno'n dda gyda dadansoddiad parhaus. Roedd enghreifftiau da iawn yn cyflwyno darlun clir o'r plentyn a dealltwriaeth o'r hyn sy'n bwysig iddynt, gan nodi'r risgiau a'r cryfderau.
- 2.7 Roedd yr asesiadau a'r cynlluniau da iawn hyn mewn gwrthgyferbyniad mawr ag eraill lle cynhaliwyd ymweliadau statudol â phlant gan weithwyr nad oeddent wedi cyfarfod â'r plentyn yn flaenorol, ac nid oedd y recordiad dilynol yn ychwanegu fawr ddim, os o gwbl, at ddealltwriaeth yr wasanaeth o bryderon uniongyrchol y plentyn na'i uchelgeisiau at y dyfodol.
- 2.8 Ni welom gydberthynas rhwng ansawdd y gwaith ysgrifenedig a phrofiad y gweithiwr. Gwelsom rai asesiadau da iawn a ysgrifennwyd gan Weithwyr Cymdeithasol Newydd Gymhwysu.
- 2.9 Ni waeth beth oedd profiad yr unigolyn na'i gyfnod o wasanaeth, ni welsom fod ansawdd y recordiad na'r dadansoddiad proffesiynol yn cael eu herio'n ddigon cyson i sicrhau nad oedd profiadau blaenorol yn cael eu hailadrodd.
- 2.10 Gwelsom rai enghreifftiau o waith uniongyrchol da gyda'r plant, lle canolbwyntiwyd ar sicrhau eu bod yn gallu mynegi eu pryderon a bod eu lleisiau yn cael eu clywed. Gwnaethom hefyd archwilio achosion lle nad oedd digon o dystiolaeth o geisio na chlywed lleisiau'r plant. Roedd hyn yn arbennig o wir lle roedd brodyr a chwiorydd neu deuluoedd wedi'u cysylltu drwy briodas neu gydberthnasau cymhleth. Nid oedd hyn yn dderbyniol.
- 2.11 Ar adegau fel hyn gwelsom achosion lle'r oedd y plentyn mewn perygl o gael ei golli yn y drafodaeth eang oedd yn cael ei chynnal o'i gwmpas. Roedd hyn yn cynnwys asesiadau lle mai dim ond unwaith neu ddwy y cyfeiriwyd at y plentyn mewn nodiadau yn ei ffeil achos ei hun. Eglurwyd mai natur a strwythur y ffurflenni rhanbarthol oedd yn gyfrifol am hyn. Ni waeth beth fo'r rheswm nid oedd hyn yn dderbyniol i'r arolygwyr.

- 2.12 Gwnaethom siarad â phlant a gofalwyr maeth ac yn y nodiadau achos gwelsom sut roeddent wedi cael sawl gweithiwr cymdeithasol gwahanol. Hefyd gwelsom fod sawl gweithiwr cymdeithasol ynghlwm wrth yr un achosion. Efallai fod hyn o ganlyniad anuniongyrchol i'r Grŵpiau Ymarfer yn y strwythur newydd. Nododd rhai o'r plant fod hyn yn peri dryswch iddynt ac nid oeddent yn siŵr â phwy y dylent siarad os oedd pethau yn mynd o chwith. Gofynnodd un plentyn i'r arolygwyr "beth yw'r pwynt o gael gweithiwr cymdeithasol a enwir os na fyddaf byth yn eu gweld nhw a bod pobl eraill yn dal i droi i fyny yn lle hynny ".
- 2.13 Wrth drafod â'r gweithwyr cymdeithasol, roedd yn amlwg eu bod yn canolbwyntio ar y plant ond nid oedd y cofnodion ysgrifenedig bob amser yn nodi ansawdd y gwaith cadarnhaol, gan gynnwys gwaith uniongyrchol gyda'r plant fel rhan o'r asesiadau.

3. Gofal a chymorth ac adolygiad

Yr hyn rydym yn disgwyl ei weld

Mae pobl yn cael gofal, cefnogaeth, help a diogelwch amlasiantaethol amserol ac effeithiol lle bo hynny'n briodol. Caiff pobl sy'n defnyddio gwasanaethau eu cefnogi gan gynlluniau gofal a chymorth sy'n hybu eu hannibyniaeth, eu dewis a'u llesiant, yn helpu i'w cadw'n ddiogel ac yn adlewyrchu'r canlyniadau sy'n bwysig iddynt. Caiff pobl eu helpu i ddatblygu eu galluoedd a goresgyn rhwystrau i gynhwysiant cymdeithasol.

Crynodeb o'r canfyddiadau

- 3.1 Mae gan yr awdurdod lleol le i wella ymhellach er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal yn cael cynllun gofal a chymorth amserol fel sy'n ofynnol yng nghanllawiau'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Nodwyd bod ansawdd y cynlluniau'n amrywio. Dywed staff eu bod yn ei chael hi'n anodd ymdrin â'r ddogfennaeth cynllunio gofal sydd wedi'i datblygu'n rhanbarthol, yn sgil cyflwyno'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Dywedwyd wrth yr arolygwyr fod gwaith yn mynd rhagddo i adolygu'r ffurflenni a'r system TG newydd.
- 3.2 Mae'r cyngor yn ei chael hi'n anodd dod o hyd i leoliadau sy'n diwallu anghenion unigol y plant. Mae hyn wedi arwain at roi lleoliadau y tu allan i'r sir i rai plant, ac mae rhai wedi'u rhoi mewn lleoliadau 'ffit gorau' yn hytrach na lleoliad o'u dewis. Gwelsom blant yn cael eu rhoi gyda'u rhieni eu hunain am nad oedd lleoliad amgen ar gael, sydd wedyn yn gofyn am gymorth dwys er mwyn rheoli'r risgiau.
- 3.3 Mae angen atgyfnerthu'r ymgysylltu a'r gwaith uniongyrchol gyda phlant er mwyn eu galluogi i feithrin gwell dealltwriaeth o'u cynlluniau gofal. Hefyd mae angen gwella'r ymgysylltu â phlant ar lefel fwy strategol. Mae trafodaethau yn mynd rhagddynt gyda sefydliad cenedlaethol er mwyn helpu i ddatblygu'r gwaith hwn, a sicrhau bod y gwasanaeth yn cael budd o ddysgu'n uniongyrchol gan y plant sy'n dibynnu ar wasanaethau.
- 3.4 Nodwyd bod y Tîm Teuluoedd Gwydn yn glir o ran ei gylch gwaith ac yn hyderus o ran ei allu. Gallai'r tîm ddangos y gwaith manwl uniongyrchol roedd wedi'i wneud gyda phlant a theuluoedd ac roedd ganddo enghreifftiau da o'r 'llythyrau myfyriol' a ddefnyddiwyd fel dull o ymgysylltu â phlant a'u rhieni.
- 3.5 Mae'r awdurdod lleol wedi datblygu dull mwy cadarn o gynllunio parhad ar gyfer achosion sydd wedi 'llithro' fel y nodwyd yn arolygiad blaenorol AGC. Cafodd y tîm etifeddiaeth ei gyflwyno yn ystod yr ailstrwythuro ym mis Hydref 2017 er mwyn canolbwyntio o'r newydd ar blant lle goddefwyd esgeulustod hirdymor

sy'n annerbyniol. Gwelsom dystiolaeth o fireinio gwaith cynllunio, gwella'r broses o reoli achosion a goruchwyliaeth gan reolwyr, gan gynnwys trefniadau panel. Roedd yr ymyriadau hyn yn arwain at waith cynllunio mwy cadarn a thymor hwy ar gyfer plant.

- 3.6 Mae'r rheolwyr yn derbyn, er bod y rhan fwyaf o achosion o'r fath wedi'u nodi bellach, y gall fod eraill lle mae oedi annerbyniol ac mae angen eu nodi cyn gynted â phosibl.
- 3.7 Nodwyd cyllid er mwyn penodi cyfreithiwr ychwanegol i gynyddu'r cyngor cyfreithiol sydd ar gael i dimau ac mae'r swydd hon yn cael ei hysbysebu ar hyn o bryd. Dylai hyn gynyddu'r cymorth amserol sydd ar gael i weithwyr cymdeithasol a gwella canlyniadau i'r plant yn uniongyrchol.
- 3.8 Dangosodd yr awdurdod lleol ei fod yn ymrwymedig i ddychwelyd plant a phobl ifanc i'w cartrefi yn llwyddiannus lle mai hyn oedd orau. Roedd trefniadau ar waith i gefnogi isgyfeirio ac uwchgyfeirio achosion lle'r oedd yn ddiogel gwneud hynny. Roedd y gweithwyr yn cydnabod pwysigrwydd bond y rhieni a'r plant ac roeddent yn rhagweithiol wrth gynnig cyfleoedd i'r plant aros gyda'u rhieni a chynnig cymorth sylweddol.
- 3.9 Dylai'r broses adolygu ganolbwyntio ar y plentyn gydag unrhyw her o ran ei hawliau yn cael ei huwchgyfeirio lle bo'n briodol. Gwelsom bolisi newydd sy'n cael ei ddatblygu er mwyn cynorthwyo Swyddogion Diogelu Adolygu Annibynnol i uwchgyfeirio pryderon. Bydd cyflwyno'r cymorth hwn yn llwyddiannus, ynghyd â mathau eraill o gymorth, i Swyddogion Adolygu Annibynnol yn hanfodol er mwyn sicrhau bod ganddynt yr hyder a'r gallu i fonitro perfformiad yr awdurdod lleol fel rhiant corfforaethol.
- 3.10 Mae adolygiadau o blant sy'n derbyn gofal yn cael eu cynnal yn unol â'r canllawiau ar y cyfan. Fodd bynnag, mae angen atgyfnerthu trefniadau adolygu a chynnig cyfleoedd cyson i'r plant gyfarfod â'r swyddog adolygu cyn adolygiad. Byddai hyn yn cynnig y cyfle i ystyried dymuniadau'r plentyn o ran sut a ble y cynhelir yr adolygiad, a chanlyniadau dymunol y plentyn.
- 3.11 Gwelsom achosion lle cynlluniwyd gwaith stori bywyd ond ni ddigwyddodd. Dywedodd gweithwyr cymdeithasol wrthym nad yw'r gwaith hwn yn cael blaenoriaeth oherwydd y gofynion croes o ran eu llwyth achos. Mae bylchau yn y math hwn o waith, a'r cyfleoedd prin i gyfarfod â Swyddogion Diogelu Adolygu Annibynnol, yn golygu nad achubir i'r eithaf ar gyfleoedd i glywed lleisiau'r plant na gwneud synnwyr o'u straeon. Clywsom beth tystiolaeth gan blant a rhieni lle clywyd eu lleisiau, ac fe'u cofnodwyd mewn asesiadau a chynlluniau gofal a chymorth, ond ni wnaeth y camau gweithredu cysylltiedig gan ymarferwyr

ddwyn ffrwyth. Ni chafodd unigolion yr ymateb roeddent yn teimlo roedd ei angen ac roeddent yn ei ddisgwyl.

3.12 Dathlwyd plant oedd wedi derbyn gofal ac wedi mynd ymlaen i addysg uwch neu yrfa o'u dewis, gyda disgwyliad clir mai dyma ddylai fod yn uchelgais i bob plentyn sy'n derbyn gofal. Nodwyd nad oedd Cynlluniau Addysg Personol bob amser ar waith nac yn gyfredol yn achos pob plentyn. Dywedodd rhai o'r rheolwyr wrthym eu bod eisoes yn ymwybodol o hyn ac yn deall pwysigrwydd sicrhau yr aed i'r afael ag ef.

3.13 Caiff gwasanaethau eirioli eu comisiynu i blant ar Ynys Môn gan yr awdurdod lleol ond mae'r defnydd ohonynt yn anghyson. Mae angen gwneud mwy o waith er mwyn sicrhau bod gweithwyr a phlant yn ymwybodol o'r cyfle i gael cymorth a sut i gael gafael ar y gwasanaeth. Cawsom wybod gan y gwasanaeth eirioli ei fod yn hyderus y cawsai camau eu cymryd gan yr awdurdod lleol i wella dealltwriaeth y gweithlu o'r gofyniad i gynnig eiriolaeth mewn rhai achosion.

4. Diogelu

Yr hyn rydym yn disgwyl ei weld

Mae strategaethau diogelu lleol effeithiol yn cyfuno elfennau ataliol ac amddiffynnol. Lle bo pobl yn cael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu'u niweidio, neu'n wynebu risg o hynny, maent yn derbyn ymatebion amlasiantaeth brys a gaiff eu cydlynu'n dda. Mae camau gweithredu sy'n deillio o gynlluniau diogelwch neu reoli risg yn llwyddo i leihau risgiau gwirioneddol neu bosibl. Ni chaiff pobl eu gadael mewn amgylcheddau anniogel na pheryglus. Caiff polisiâu a gweithdrefnau mewn perthynas â diogelu ac amddiffyn eu deall a'u gwreiddio'n dda ac maent yn helpu i sicrhau ymateb amserol a chymesur i bryderon sy'n dod i'r amlwg. Mae'r awdurdod lleol a'i bartneriaid yn noddi diwylliant dysgu lle gellir ystyried newid perfformiad proffesiynol ac ymddygiad asiantaethau a'u gwella mewn ffordd agored ac adeiladol.

Crynodeb o'r canfyddiadau

- 4.1 Roedd diogelu plant yn cael ei flaenoriaethu o fewn yr adran. Ar y cyfan gwelsom weithwyr cymwys a oedd yn cael eu cefnogi, a ddarparai ymatebion amserol a chymesur.
- 4.2 Yn ddiweddar, roedd yr awdurdod lleol wedi ail-gyflwyno model rheoli risg newydd er mwyn diogelu plant, yn seiliedig ar fodel Bruce Thornton. Mae hyfforddiant, gan gynnwys sesiynau mentora a hyfforddi ar gyfer staff unigol, wedi cyd-fynd â'r dull newydd o weithredu a dywedodd y staff wrthym ei fod yn welliant cadarnhaol i'w hymarfer.
- 4.3 Gwelsom fod y ddogfennaeth risg newydd wedi'i chwblhau ar sawl achlysur. Nodwyd nad oedd rhai asesiadau yn ddigon manwl o ran tystiolaeth ac mai prin y dadansoddwyd y risgiau. Gwelsom fod cyfleoedd yn cael eu colli i gwblhau asesiadau o gyflwr y cartref. Byddai asesiadau mwy cyflawn, o ansawdd gwell, yn helpu i wneud penderfyniadau ynghylch risg.
- 4.4 Dywedodd y rheolwyr wrthym am y gwaith cadarnhaol roeddent yn ei wneud ar gamfanteisio'n rhywiol ar blant a phrofiadau niweidiol mewn plentyndod. Gwnaethom hefyd siarad â Heddlu Gogledd Cymru, aelodau o Fwrdd Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru a staff gweithredol o Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Roedd pawb yn gadarnhaol iawn am y cydberthnasau gwaith agored newydd â Chyngor Sir Ynys Môn a'r cydweithio a welwyd. Gallai pawb ddisgrifio gwahanol waith achos a fu'n llwyddiannus oherwydd gwell cydweithio. Gwelsom dystiolaeth o gydweithio yn yr achosion a archwiliwyd gennym.
- 4.5 Soniodd yr un partneriaid am ddatblygiad polisi uwchgyfeirio anghydfod sydd yn cael ei ddefnyddio gan y chwe Awdurdod Lleol yng Ngogledd Cymru. Mae

wedi cael ei ddefnyddio yn llwyddiannus ym Ynys Môn ac wedi cyflawni canlyniad cadarnhaol i'r plentyn a'r asiantaethau dan sylw.

- 4.6 Clywsom fod mwy o waith i'w wneud i wella ansawdd atgyfeiriadau gan bartneriaid i wasanaethau plant. Mae hyfforddiant ar y cyd yn cael ei gynllunio er mwyn sicrhau bod digon o wybodaeth briodol ar gael i alluogi gweithwyr cymdeithasol i wneud penderfyniadau gwybodus a diogelu plant.

5. Arwain, rheoli a llywodraethu

Yr hyn rydym yn disgwyl ei weld

Mae trefniadau arwain, rheoli a llywodraethu'n cydymffurfio â chanllawiau statudol ac, ar y cyd, yn sefydlu strategaeth effeithiol i ddarparu gwasanaethau a chanlyniadau o ansawdd da i bobl. Mae diwallu anghenion pobl am wasanaethau o ansawdd yn ffocws clir i gynghorwyr, rheolwyr a staff. Caiff gwasanaethau eu harwain yn dda, ceir cyfeiriad clir a chaiff newid ei arwain mewn ffordd gadarn. Mae rolau a chyfrifoldebau ym mhob rhan o'r sefydliad yn glir. Mae'r awdurdod yn gweithio gyda phartneriaid i roi help, gofal a chefnogaeth i bobl a chyflawni ei gyfrifoldebau rhianta corfforaethol. Caiff pobl leol eu cynnwys yn effeithiol. Mae gan arweinwyr, rheolwyr ac aelodau etholedig wybodaeth a dealltwriaeth ddigonol o ymarfer a pherfformiad i'w galluogi i gyflawni eu cyfrifoldebau'n effeithiol.

Crynodeb o'r canfyddiadau

- 5.1 Gallai arweinwyr a rheolwyr y cyngor ddangos dealltwriaeth dda o'r angen i gefnogi'r bobl fwyaf agored i niwed mewn cymuned, ynghyd ag ymrwymiad cryf i wneud hynny. Gallent egluro heriau presennol a chynyddol allweddol yn eu cymunedau a'r cyfleoedd a'r heriau a gyflwynir gan ddeddfwriaeth gofal cymdeithasol.
- 5.2 Roedd gan yr Aelodau Etholedig ddealltwriaeth glir o'u rôl a, chyda swyddogion, maent yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau fel Rhieni Corfforaethol. Roedd yr aelodau yr un mor eglur ynghylch yr angen am atebolrwydd ar bob lefel a phwysigrwydd systemau a phrosesau sicrhau ansawdd a all nodi unrhyw ddirywiad mewn perfformiad neu gyfleoedd a gollwyd, a chefnogi gwelliant cyn i'r sefyllfa waethygu.
- 5.3 Mae gwasanaethau plant yn cael budd o uwch dîm rheoli parhaol a sefydlog sydd ag ystod eang o brofiad a gwybodaeth. Drwy grwpiau ffocws a holiaduron dywedodd y staff wrthym eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi gan y rheolwyr, a dywedodd llawer wrthym pa mor falch oeddent gyda'r newidiadau yn y gwasanaeth a sut roeddent yn mwynhau bod yn rhan o ddiwylliant cadarnhaol â chyfeiriad clir.
- 5.4 Dangosodd y prif aelod a'r aelodau etholedig eraill ddealltwriaeth dda o'r agenda ataliol sy'n rhan gynhenid o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, ac ymrwymiad i gefnogi plant a'u teuluoedd i fod yn wydn. Clywsom am gardiau aelodaeth hamdden am ddim a chyfleoedd ymarferol eraill oedd yn cael eu datblygu'n gorfforaethol er mwyn cefnogi plant, pobl ifanc a'u teuluoedd. Gallai'r aelodau egluro a phwyso a mesur eu pryderon am

ganlyniadau anfwriadol llai o gyllid mewn rhai meysydd yn effeithio ar fywydau'r plant, a'r gwaith da a wneir gan y Tîm Teuluoedd Gwydn er mwyn cadw teuluoedd gyda'i gilydd.

- 5.5 Awgrymodd yr aelodau eu bod yn cefnogi cydweithio rhwng gwasanaethau addysg a gwasanaethau plant. Mynegwyd rhai aelodau pryder ynghylch plant nad ydynt yn mynychu'r ysgol, sy'n absennol ac a all fod wedi mynd 'ar goll' yn y system. Cydnabuwyd bod hwn yn faes a allai gael budd o fwy o waith.
- 5.6 Dangosodd yr aelodau ymrwymiad i wella gwasanaethau ar gyfer plant drwy gytuno ar gylch gorchwyl y Panel Gwella Plant cyn yr etholiad diwethaf yn syth ar ôl arolygiad diwethaf AGC. Mae'r panel gwella wedi parhau i gyfarfod yn fisol a nodar aelodau eu bod yn fwy hyderus a bod y panel yn gynhyrchiol, gan roi cipolwg iddynt ar hynt y gwasanaeth.
- 5.7 Mae'r arweinwyr a'r rheolwyr yn cydnabod y cynnydd sydd wedi'i wneud gan yr awdurdod lleol ac maent yn amlwg yn deall yr angen i barhau i wella er mwyn cyrraedd sefyllfa lle mae gwasanaethau plant yn gyson dda, ni chaiff achosion lithro, a lle mae pob plentyn yn cael ei ddiogelu rhag cael ei gam-drin.
- 5.8 Cydnabyddir y nifer gynyddol o blant sy'n derbyn gofal ac mae cynlluniau yn cael eu llunio i ddatblygu gwasanaeth gadael gofal er mwyn bodloni'r galw cynyddol. O ystyried y nifer gynyddol o blant fydd yn gadael gofal dros y blynyddoedd i ddod, mae angen i'r gwaith hwn gael ei gwblhau ar fyrder er mwyn sicrhau bod pobl ifanc yn cael eu cefnogi yn ystod cyfnod o newid a all fod yn anodd.
- 5.9 Mae nifer o ddogfennau allweddol sydd wedi cael eu datblygu o'r newydd neu eu hadolygu gan gynnwys: strategaeth y gweithlu, fframwaith perfformiad safonau ymarfer, strategaeth atal a pholisi goruchwyllo. Nodwyd y gallai rhai o'r polisiâu gael budd o fwy o waith. Fodd bynnag, gallent gyfrannu at sicrhau gwelliannau o'u gweithredu, eu cefnogi a'u trosi'n arfer dyddiol.
- 5.10 Ar y cyfan, roedd y staff yn gadarnhaol ac yn frwdfrydig am eu profiad o weithio i'r awdurdod lleol. Dywedwyd wrthym eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi gan reolwyr gweladwy, hawdd mynd atynt, a'u bod yn gallu codi pryderon yn ôl y gofyn. Roeddent yn ymwybodol o'r amrywiaeth o ddogfennaeth newydd ac er eu bod yn cydnabod bod angen gwneud mwy o waith ar rai, yn enwedig y polisi goruchwyllo, gwnaethant eu croesawu fel camau cadarnhaol ar daith wella.
- 5.11 Erys heriau o ran recriwtio gweithwyr cymdeithasol profiadol a dibynnu ar staff asiantaeth. Er bod nifer y staff asiantaeth yn lleihau â'r sefyllfa yn gwella, mae'r newidiadau cyson o ran staff yn arwain at ganlyniadau gwael i'r plant.

Dywedwyd wrth yr arolygwyr am gynlluniau recriwtio a'r cysylltiadau cadarnhaol â Phrifysgol Bangor, sy'n cefnogi'r awdurdod lleol o ran denu gweithwyr cymdeithasol o ansawdd uchel sydd newydd gymhwyso. Cawsom wybod hefyd am fentrau newydd i ddatblygu gweithwyr cymdeithasol yr awdurdod lleol ei hun. Gyda'i gilydd, disgwylir i'r prosiectau hyn ddatrys y prinder gweithwyr cymdeithasol yn yr ardal awdurdod lleol.

- 5.12 Nodwyd bod ansawdd y gwaith o archwilio achosion yn anghyson. Ar adegau canolbwyntiwyd ar lynu wrth ddyddiadau allweddol yn hytrach nag ansawdd y gwaith na'r canlyniad i'r plentyn. Hefyd gwelsom archwiliadau lle na nodwyd diffygion mewn achosion, er enghraifft roedd un achos wedi cael ei gau gyda'r gwaith heb ei gwblhau. Prin iawn oedd y sylwadau ar ansawdd y dystiolaeth neu ymarfer proffesiynol.
- 5.13 Rydym yn ymwybodol o ymdrechion yr uwch reolwyr i wella'r broses oruchwylio ac rydym yn ymwybodol o bolisi goruchwylio diwygiedig. Dywedodd y staff wrthym eu bod yn cael eu goruchwylio'n rheolaidd a bod y rheolwyr yn gefnogol iawn. Yn yr achosion a welsom roedd ansawdd y gwaith goruchwylio yn amrywio ac un ffeil yn rhy negyddol. Ni allem fod yn hyderus bod yr holl waith goruchwylio yn effeithiol wrth wella ymarfer neu hyder gweithwyr cymdeithasol.

6. Methodoleg

Gwaith maes

Cynhaliwyd 10 diwrnod o weithgarwch gwaith maes.

Gwnaethom ddewis ffeiliau achos i'w holrhain a'u hadolygu o sampl o achosion. Adolygwyd cyfanswm o 48 o ffeiliau; o'r rhain, cynhaliwyd cyfweiliadau olrhain dilynol â gweithwyr cymdeithasol ac aelodau teulu yn achos 18 ohonynt a chynhaliwyd grŵp ffocws olrhain mewn perthynas â rhai ohonynt a oedd yn cynnwys partneriaid amlasiantaeth.

Gwnaethom gyfweled â phlant, rhieni a pherthnasau.

Gwnaethom gyfweled ag amrywiaeth o gyflogeion yr awdurdod lleol, aelodau, uwch swyddogion, y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Prif Weithredwr.

Gwnaethom gyfweled ag amrywiaeth o sefydliadau partner yn cynrychioli'r sector statudol a'r trydydd sector.

Gwnaethom adolygu sampl o 9 ffeil goruchwylio staff.

Gwnaethom adolygu 74 o ganlyniadau arolwg staff.

Gwnaethom adolygu dogfennau ategol a anfonwyd at AGC at ddiben yr arolygiad.

Gwnaethom edrych ar sampl o'r cwynion a wnaed am wasanaethau plant.

Cydnabyddiaethau

Hoffai AGC ddiolch i'r bobl ganlynol a wnaeth roi o'u hamser a chyfrannu at yr arolygiad hwn; plant a phobl ifanc, rhieni a gofalwyr, staff, rheolwyr ac aelodau a sefydliadau partner.

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	28 Ionawr 2019
Pwnc:	Adroddiad ar Arolwg Arolygiaeth Gofal Cymru o'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Fôn Roberts, Pennaeth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Awdur yr Adroddiad:	Elin Williams, Rheolwr Rhaglen Trawsnewid y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Rhif Ffôn:	01248 751813
E-bost:	ElinWilliams@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Mae'n berthnasol i bob Aelod

A – Argymhelliad / Argymhellion a Rheswm / Rhesymau

Cefndir

Yn ystod mis Hydref 2018, cynhaliodd Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) ail arolygiad manwl o'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd. Cynhaliwyd yr ail arolygiad hwn yn dilyn arolygiad a gynhaliwyd yn ystod mis Tachwedd 2016 a ddaru arwain i AGC gael "pryderon sylweddol" am y gwasanaethau darparwyd i blant yn Ynys Môn.

Yn dilyn arolygiad 2016, aeth Cyngor Sir Ynys Môn ati ar unwaith i weithredu Cynllun Gwella Gwasanaeth (CGC) 3 blynedd a gafodd ei fonitro'n agos gan AGC. Gwnaed nifer o newidiadau yn ystod y daith tuag at welliant, gan gynnwys sefydlu Panel Gwella'r Gwasanaethau Plant sydd wedi bob yn cyfarfod yn fisol ac sy'n cynnwys Aelodau Etholedig yn ogystal ag Uwch Swyddogion yn y Cyngor. Mae'r Uwch Dîm Rheoli Gwasanaethau Plant a Theuluoedd hefyd wedi cael ei gryfhau ac mae'r gwasanaeth wedi cael ei hailstrwythuro. Mae'r gwasanaeth wedi llwyddo i recriwtio a dal gafael mewn staff yn ystod y cyfnod hwn gyda hynny yn ei dro wedi cynyddu'r capasiti o ran staffio. Mae gan y gwasanaeth bellach Fframwaith Sicrwydd Ansawdd mewn lle; Fframwaith Perfformiad mewn lle; model risg ac mae Polisi Goruchwyliaeth newydd wedi cael ei weithredu. Mae rheolwyr â throsolwg cryfach ac mae'r gwasanaeth wedi gweithio gyda phartneriaid i wella'r trefniadau cydweithio. Bu Tîm Cymorth Annibynnol yn cefnogi'r gwasanaeth i wneud y gwelliannau yn ystod y cyfnod hwn.

Bu i'r Cynllun Gwella Gwasanaeth ymgorffori'r 14 o argymhellion gwnaed gan AGC yn Mawrth 2017. Ar y cychwyn roedd 21 o flaenoriaethau yn Goch yn y CGC ym mis Chwefror 2017, ac mae pob un wedi cael eu gyrru ymlaen, ac erbyn hyn, nid oes yr un ohonynt yn Goch. Mae'r 21 blaenoriaeth wedi symud ymlaen i 13 yn Wyrdd (wedi cwblhau); 6 yn Felyn (ar y trywydd iawn) a 2 yn Ambr (mwy o waith i'w wneud):

CAMG	Chwefror 2017	Mai 2018	Medi 2018	Tachwedd 2018
Coch	21	0	0	0
Ambr	0	5	3	2
Melyn	0	10	8	6
Gwyrdd	0	6	10	13

Ailarolygiad o Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, Hydref 2018

Roedd yr ailarolygiad hwn yn canolbwyntio ar y ffordd y caiff teuluoedd eu grymuso i gael gafael ar wasanaethau gofal a chymorth ac ar ansawdd y canlyniadau a gyflawnir i blant y mae angen help, gofal a chymorth a/neu amddiffyniad arnynt.

Fe aeth AGC ati i werthuso ansawdd yr ymarfer, y prosesau gwneud penderfyniadau a'r gwaith amlasiantaeth gan gynnal ffocws clir ar effaith y gwasanaethau ar blant a theuluoedd, mewn perthynas â'r canlynol:

- cael gafael ar wasanaethau, gan gynnwys darparu gwasanaethau atal/cymorth cynnar
- asesu;
- diogelu;
- cynllunio/adolygu gofal a chymorth

Ac

- ansawdd y trefniadau arwain, rheoli a llywodraethu sydd ar waith ac sy'n datblygu ac yn cefnogi'r gwaith o ddarparu gwasanaethau er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i blant a theuluoedd.

Mae'r adroddiad ar arolygiad mis Hydref 2018, a gyhoeddwyd ar 10 Rhagfyr 2018, yn dwyn sylw at y *gwelliant sylweddol* a wnaed gan y Cyngor yn ystod y 2 flynedd flaenorol ac fe groesawyd yr adroddiad hwn. Roedd yr adroddiad yn gyson ar hunan-asesiad y gwasanaeth a gyflwynwyd i AGC cyn yr arolygiad ac fe'i adlewyrchir hefyd y meysydd wedi eu nodi yn y CGC fel gwaith sy'n parhau i fod angen sylw, h.y. materion sy'n ambr ac yn felyn yn y CGC.

Mae'r adroddiad yn nodi gwelliannau sy'n cynnwys:

- *Mae morâl y staff yn uchel ac mae brwdfrydedd ac ymroddiad ar bob lefel i barhau i weithio'n galed er mwyn gwella a darparu gwasanaethau o'r radd flaenaf i'r plant;*
- *Mae'r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth (IAA) wedi gwella'n sylweddol ers ein harolygiad diwethaf ac mae bellach yn unol â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Mae nifer y staff wedi cynyddu o fewn y gwasanaeth a chaiff sgysiau 'yr hyn sy'n bwysig' eu cynnal yn fwyfwy hyderus a llwyddiannus. Dechreuir cronolegau fel mater o drefn ar y cam cynnar hwn a chaiff atgyfeiriadau*

eu trosglwyddo i dimau eraill fel y bo'n briodol. Ar y cyfan, mae penderfyniadau a chofnodion achosion yn amserol ac yn gymesur;

- Mae'r gwasanaeth gwella ansawdd wedi cael budd o fwy o staff a chymorth proffesiynol allweddol dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae'r ysgogiad newydd hwn wedi arwain at ddatblygu nifer o bolisiau a gweithdrefnau;
- Mae gwelliannau o ran goruchwyliaeth rheolwyr ac atebolrwydd proffesiynol ar bob lefel yn parhau i dynnu sylw at achosion lle collwyd cyfleoedd i gefnogi plant mewn blynyddoedd blaenorol. Mae ymrwymiad cadarn a thystiolaeth uniongyrchol bod yr awdurdod lleol yn mynd ati i ddiwallu anghenion y plant hyn mewn ffordd ragweithiol a systematig;
- Mae systemau arwain a llywodraethu cryf yn CSYM. Gallai aelodau'r cyngor ddangos eu cyfraniad tuag at wella gwasanaethau plant. Dangoswyd eu gwybodaeth am yr heriau allweddol sy'n wynebu'r cyngor a sut maent yn rhyngweithio er mwyn cael effaith ar blant a'u teuluoedd. Mae'r uwch swyddogion yn amlwg, ar gael ac yn gyrru gwelliannau. Mae partneriaid ar y bwrdd diogelu rhanbarthol, Heddlu Gogledd Cymru a chydweithwyr gweithredol yn y Bwrdd Iechyd yn gadarnhaol ynghylch y newidiadau maent wedi eu gweld yn Ynys Môn, gan ddisgrifio diwylliant agored newydd a chydweithio da.

Meysydd i'w Datblygu

Mae'r adroddiad yn nodi 14 o feysydd y mae angen eu datblygu. Mae'r tabl isod yn nodi'r hyn y mae'r gwasanaeth yn eu wneud ynghylch pob un ohonynt. Fel y soniwyd uchod, nid yw'r un o'r meysydd a nodir isod yn 'newydd' i'r gwasanaeth oherwydd teimlir ein bod nid yn unig yn adnabod y gwasanaeth yn dda fel y mae rŵan ond bod gennym hefyd weledigaeth glir a chadarn o ble y dylai fod:

Rhif	Maes ar gyfer ei ddatblygu	Sefyllfa'r Gwasanaeth	CAMG
1	<p>Trefniadau Mynediad: Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth</p> <p>Dylid achub i'r eithaf ar y cyfle i roi adborth i'r bobl sy'n gwneud atgyfeiriadau. Mae ffurflen electronig eisoes ar gael a gellid ei defnyddio'n fwy cyson er mwyn gwella'r broses o gyfathrebu â'r bobl sy'n gwneud atgyfeiriadau a gwella enw'r gwasanaeth.</p>	<p>Mae Teulu Môn wedi cael budd o fuddsoddiad a datblygiad sylweddol dros y flwyddyn ddiwethaf a'n bod wedi nodi bod y gwasanaeth yn cynnig ymatebion cymesur ac amserol 'ar garreg drws' yn gyffredinol. Mae'r gwasanaeth yn cytuno â hyn a bydd yn parhau i ddatblygu Teulu Môn ymhellach. Rydym eisoes wedi creu swyddogaeth ychwanegol yn WCCIS ac wedi ychwanegu capasiti at Teulu Môn i sicrhau bod yr holl atgyfeirwyr perthnasol yn cael adborth.</p>	
2	<p>Trefniadau Mynediad:</p>	<p>Nid yw'r holl gronolegau'n gyfredol, ond</p>	

CC-016749-LB/229501

	<p>Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth</p> <p>Sicrhau bod cronolegau yn cael eu diweddarau'n gyson er mwyn helpu ymarferwyr i gael gafael ar wybodaeth achos berthnasol ac arwyddocaol mewn modd amserol.</p>	<p>rydym yn gweithio i sicrhau y bydd yr holl gronolegau'n cael eu diweddarau'n gyson. Bydd hyn o gymorth i arweinwyr ymarfer gael at wybodaeth mewn modd amserol.</p>	
3	<p>Asesu</p> <p>Sicrhau nad yw'r plentyn unigol yn cael ei gollu yn y drafodaeth achos ehangach am amgylchiadau'r teulu. Rhaid canolbwyntio'n fwy ar anghenion a dymuniadau'r plant unigol, yn ogystal â'r effaith arnynt, a lliniaru'r risg(iau) a wynebir ganddynt.</p>	<p>Dywedodd AGC <i>gwnaethom hefyd archwilio achosion lle nad oedd digon o dystiolaeth o geisio na chlywed lleisiau'r plant. Roedd hyn yn arbennig o wir lle roedd brodyr a chwiorydd neu deuluoedd wedi'u cysylltu drwy briodas neu gydberthnasau cymhleth...</i></p> <p><i>... gwelsom achosion lle'r oedd y plentyn mewn perygl o gael ei gollu yn y drafodaeth eang oedd yn cael ei chynnal o'i gwmpas. Roedd hyn yn cynnwys asesiadau lle mai dim ond unwaith neu ddwy y cyfeiriwyd at y plentyn mewn nodiadau yn ei ffeil achos ei hun. Mae'r gwasanaeth yn gweithio i roi blaenoriaeth i'r mater hwn. Mae problemau mewn perthynas â'r ffurflenni rhanbarthol sy'n cael eu defnyddio hefyd yn cael eu harchwilio.</i></p>	
4	<p>Asesu</p> <p>Rhaid i system oruchwylio gadarn ac amserol, o ansawdd da, ac archwiliadau o asesiadau unigol ddod yn fater o drefn o fewn y gwasanaeth er mwyn gyrru gwelliannau i'r gwasanaeth. Rhaid i'r system oruchwylio ac archwiliadau gynnwys myfyrio ar y defnydd o wybodaeth broffesiynol, tystiolaeth a sgiliau gwaith cymdeithasol.</p>	<p>Mae'r gwasanaeth yn gweithredu Polisi Goruchwyliaeth newydd sy'n rhoi sylw i nifer o'r materion a nodwyd gan AGC. Mae anghysonderau ar hyn o bryd ond mae'r gwasanaeth yn adolygu trefniadau Sicrwydd Ansawdd a bydd yn sicrhau bod argymhellion AGC yn cael eu gweithredu fel rhan o'r trefniadau newydd. Disgwylir i arweinwyr ymarfer sicrhau y bydd goruchwyliaeth ac archwiliadau o safon uchel, sy'n gadarn ac yn amserol yn cael eu cynnal. Mae'r holl staff yn awr wedi derbyn hyfforddiant ar y Polisi Goruchwyliaeth newydd a daw hwn yn weithredol o</p>	

		Chwefror 2019.	
5	<p>Asesu</p> <p>Rhaid i'r gwaith o gasglu, cofnodi a dadansoddi tystiolaeth gyrraedd lefel gyson uchel er mwyn gallu gwneud penderfyniadau gwybodus a sicrhau nad yw achosion lle mae plant yn dioddef niwed sylweddol yn cael llithro. Mae angen i'r rheolwyr fod yn hyderus ac yn gefnogol wrth arfarnu dogfennaeth ysgrifenedig anghyflawn neu annigonol mewn ffordd feirniadol.</p>	<p>Mae gwaith yn cael ei wneud gydag arweinwyr ymarfer i sicrhau bod y broses o gasglu, cofnodi a dadansoddi tystiolaeth o safon sy'n gyson uchel. Mae'r gwasanaeth yn adolygu trefniadau Sicrwydd Ansawdd a bydd yn sicrhau bod argymhellion AGC yn cael eu gweithredu fel rhan o'r trefniadau newydd. Bydd hyn yn cynnwys trefniadau goruchwyllo ac archwilio rhwng arweinwyr ymarfer ac aelodau'r tîm.</p>	
6	<p>Asesu</p> <p>Mae angen i blant allu meithrin cydberthnasau â gweithwyr cymdeithasol maent yn gallu ymddiried ynddynt, ac mae angen lleihau nifer y gweithwyr cymdeithasol y mae'n rhaid i bob plentyn ailadrodd ei stori iddynt. Rhaid i weithwyr cymdeithasol sicrhau bod pob achos o ryngweithio â phlentyn yn cyfrif a gallu dangos tystiolaeth o'u gwaith.</p>	<p>Mae gwaith yn cael ei wneud gyda'r gwahanol dimau i sicrhau bod pob cyswllt gyda phlentyn yn cyfrif. Roedd AGC yn cydnabod bod <i>tystiolaeth o gynnydd yn nifer y staff o fewn y gwasanaeth, gan gynnwys mwy o arweinwyr ymarfer. Mae'r tri arweinydd ymarfer yn cydweithio o dan un rheolwr gwasanaeth ac yn rhannu rôl gwneud penderfyniadau. Dywedodd y staff wrthym yn gyson fod hyn yn welliant cadarnhaol, a oedd yn eu helpu i gael cyngor amserol a datblygu eu gwaith yn fwy effeithlon.</i> Roedd AGC hefyd yn gweld <i>sut yr oedd yr ailstrwythuriad a weithredwyd ym mis Hydref 2017 yn cael effaith gadarnhaol ar ymarfer.</i> Dywedodd AGC hefyd <i>gwelsom fod gan lawer o blant fwy nag un gweithiwr cymdeithasol a dywedwyd wrthym fod achosion cymhleth yn cael eu rhannu ag arweinwyr ymarfer, ac y gallai'r gweithiwr cymdeithasol o'r Tîm Teuluoedd Gwydn fod yn gweithio gyda'r plentyn hefyd.</i> Mae'r gwasanaeth yn cytuno gydag argymhelliad AGC <i>y bydd yr uwch reolwyr am ystyried pryderon a godwyd gan weithwyr a</i></p>	

		<i>chymryd camau i ymateb i'r staff. Bydd y gwasanaeth yn parhau i sefydlogi'r gweithlu er mwyn sicrhau y gall plant adeiladu perthynas gyda gweithwyr cymdeithasol.</i>	
7	<p>Gofal a chymorth ac adolygiad</p> <p>Mae angen gwneud mwy o waith i gefnogi swyddogion diogelu ac adolygu annibynnol er mwyn sicrhau bod ganddynt y gallu a'r hyder i gynnig her effeithiol pan na fydd gwasanaethau yn cyrraedd y safonau sydd eu hangen ar gyfer plant unigol.</p>	Mae'r gwasanaeth wrthi'n adolygu trefniadau Sicrwydd Ansawdd a bydd yn sicrhau bod argymhellion AGC yn cael eu gweithredu fel rhan o'r trefniadau newydd. Mae capasiti'r tîm diogelu ac adolygu wedi cael ei gynyddu'n ddiweddar a fydd o gymorth i gefnogi swyddogion o ran capasiti.	
8	<p>Gofal a chymorth ac adolygiad</p> <p>Mae angen sicrhau bod pwyslais cynnar yn cael ei roi ar wella cysondeb cysylltiad ac ymgysylltiad y swyddogion hyn â phlant cyn adolygiadau er mwyn sicrhau bod lleisiau'r plant yn cael eu clywed yn glir ac yn effeithiol.</p>	Nododd AGC fod <i>adolygiadau o blant sy'n derbyn gofal yn cael eu cynnal yn unol â'r canllawiau ar y cyfan. Fodd bynnag, mae angen atgyfnerthu trefniadau adolygu a chynnig cyfleoedd cyson i'r plant gyfarfod â'r swyddog adolygu cyn adolygiad.</i> Mae'r gwasanaeth yn cytuno â hyn ac yn gwneud trefniadau i sicrhau bod hyn yn cael ei sefydlu'n gadarn fel rhan o'r broses adolygu. Bydd y capasiti ychwanegol yn nhîm yr IRSO hefyd yn galluogi'r IRSO i ymgysylltu gyda phlant cyn neu ar ôl eu hadolygiad LAC.	
9	<p>Gofal a chymorth ac adolygiad</p> <p>Rhaid gwella'r broses o gynllunio gofal ac ymgysylltu â phlant a gofalwyr er mwyn sicrhau bod cynlluniau a lunnir ar y cyd yn gyson. Rhaid i blant a gofalwyr dderbyn y cymorth a gynigir iddynt mewn cynlluniau gofal a chymorth.</p>	<p>Mae'r gwasanaeth yn cytuno bod angen gwneud mwy o waith mewn perthynas ag ymgysylltu gyda phlant a gofalwyr ac i sicrhau bod cynlluniau gofal a chymorth a gyd-gynhyrchir yn cael eu datblygu'n gyson. Mae'r ymagwedd yn hyn o beth yn anghyson ar hyn o bryd.</p> <p>Mae'r gwasanaeth eisoes wedi cychwyn gweithio ar hyn o ran Cynlluniau Amddiffyn Plant a bydd gwaith yn cychwyn ym mis Ionawr 2019 o ran</p>	

		Cynlluniau Gofal a Chymorth a Chynlluniau ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal.	
10	<p>Gofal a chymorth ac adolygiad</p> <p>Parhau i archwilio a physuro cyfleoedd presennol i gynyddu nifer yr opsiynau o ran lleoliadau sydd ar gael i blant ar yr ynys, ynghyd â'r amrywiaeth ohonynt. Mae angen i gyfleoedd lleoliadau newydd fod yn seiliedig ar ddealltwriaeth broffesiynol o anghenion y plant.</p>	<p>Mae cynyddu nifer ac amrediad yr opsiynau o ran lleoliadau ar yr ynys yn flaenoriaeth i'r gwasanaeth. Bydd ymgyrch yn cychwyn yn y flwyddyn newydd i ddenu mwy o ofalwyr maeth drwy gyflwyno pecyn buddion newydd i ofalwyr maeth sy'n cynnwys gostyngiad 50% yn y Dreth Gyngor; parcio am ddim ym meysydd parcio'r Awdurdod Lleol; cynydd o 10% yn y Lwfans Maethu a cherdyn aelodaeth am ddim i'r cyfleusterau hamdden. Rydym hefyd yn agor dau o Gartrefi Grŵp Bychan a fydd yn darparu lleoliadau lleol a, gyda gobaith, yn golygu y bydd rhai o'r plant a'r bobl ifanc sydd wedi eu lleoli'n all-sirol yn gallu dychwelyd i'r ynys.</p> <p>Hefyd, mewn cydweithrediad â'r Gwasanaeth Tai, rydym yn cynllunio i agor 'Fflat Hyfforddiant Gadael Gofal' ar gyfer pobl ifanc sy'n barod i adael gofal ond sydd angen cefnogaeth ychwanegol mewn amgylchedd â chymorth cyn cymryd arnynt eu tenantiaethau eu hunain.</p>	
11	<p>Gofal a chymorth ac adolygiad</p> <p>Datblygu ffyrdd o sicrhau nad yw plant sy'n derbyn gofal dan anfantais oherwydd y pwysau sydd ar staff i ymateb i bryderon diogelu newydd mewn achosion eraill.</p>	<p>Dywedodd AGC eu bod <i>wedi gweld gwelliant o ran cofnodi atgyfeiriadau a chasglu tystiolaeth. Clywsom gan staff a ddywedodd fod gweithio gyda'r Tîm o Amgylch y Teulu wedi helpu gyda gwaith dadansoddi a chyfeirio, am fod gwybodaeth, dealltwriaeth ymarferol a sgiliau yn cael eu rhannu rhwng y tîm. Clywsom fod y fath gydweithredu yn hwyluso trosglwyddiad prydlon i'r Tîm hwn yn briodol, gan olygu bod modd gwneud gwaith ataliol amserol gyda phlant a theuluoedd. Dull yw hwn sy'n</i></p>	

		sicrhau nad yw plant sy'n derbyn gofal dan anfantais a bydd y gwasanaeth yn parhau i ddatblygu dulliau eraill.	
12	Arwain a llywodraethu Parhau i ddatblygu dulliau cadarn o sicrhau ansawdd ar draws y gwasanaeth.	Dywedodd AGC <i>gwelsom rai enghreifftiau o waith uniongyrchol da gyda'r plant, lle canolbwyntiwyd ar sicrhau eu bod yn gallu mynegi eu pryderon a bod eu lleisiau yn cael eu clywed.</i> Dywedwyd hefyd yn yr adroddiad <i>wrth drafod â'r gweithwyr cymdeithasol, roedd yn amlwg eu bod yn canolbwyntio ar y plant ond nid oedd y cofnodion ysgrifenedig bob amser yn nodi ansawdd y gwaith cadarnhaol, gan gynnwys gwaith uniongyrchol gyda'r plant fel rhan o'r asesiadau.</i> Mae'r gwasanaeth yn derbyn fod anghysonderau ac mae'n adolygu'r trefniadau Sicrwydd Ansawdd a bydd yn cryfhau/gwella'r trefniadau cyfredol.	
13	Arwain a Llywodraethu Annog cydweithio pellach rhwng gwasanaethau plant a gwasanaethau addysg er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn cael Cynlluniau Addysg Personol amserol sy'n adlewyrchu pwysigrwydd addysg i allu pob plentyn i gyrraedd ei botensial.	Mae'r gwasanaeth, mewn cydweithrediad â chydweithwyr o ysgolion a'r Gwasanaeth Dysgu eisoes yn rhoi sylw i'r mater hwn er mwyn sicrhau bod gweithdrefn gadarnach yn ei lle o ran sicrhau bod gan bob plentyn Gynllun Addysg Personol.	
14	Arwain a Llywodraethu Sicrhau bod cyfleoedd i gymryd eiliad a myfyrio ar y strwythur newydd gan gynnwys her adeiladol o ran p'un a yw profiad a chanlyniadau plant yn cael eu gwasanaethu orau gan nifer yr arweinwyr ymarfer nad ydynt yn ddeiliaid achos a nifer y newidiadau mewn gweithwyr cymdeithasol a brofir gan bob plentyn.	Nododd AGC <i>bod ystod eang o sgiliau ymhlith gweithwyr cymdeithasol CSYM, gyda chymysgedd o weithwyr profiadol, gweithwyr sydd newydd gymhwyso a gweithwyr asiantaeth.</i> Nodwyd <i>tystiolaeth mewn ffeiliau goruchwyllo o staff yn dweud bod llwythi achos yn rhy uchel.</i> <i>Gwnaethom hefyd siarad â staff a ddywedodd wrthym eu bod yn cael lefel dda o gefnogaeth a bod eu llwythi achos yn dderbyniol.</i> Bydd y gwasanaeth yn adolygu effeithiolrwydd y strwythur newydd, amserlen i'w chytuno.	

Camau Nesaf

15	Camau Nesaf Ym marn AGC mae gan y cyngor ddealltwriaeth dda o'i gryfderau a'r meysydd i'w gwella. Mae AGC yn disgwyl i'r awdurdod lleol ystyried y meysydd i'w datblygu a nodwyd i'w cynnwys yn ei gynlluniau datblygu.	Mae'r gwasanaeth yn cytuno â datganiad AGC fod dealltwriaeth dda o gryfderau a meysydd y mae angen eu gwella. Bydd Cynllun Gwella Gwasanaeth newydd yn ystyried ac yn ymgorfforir meysydd y mae angen eu gwella er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu datblygu ymhellach. Bydd Panel Gwella Gwasanaethau Plant yn parhau i fonitro'r Cynllun Gwella Gwasanaeth.	
16	Camau Nesaf Bydd AGC yn monitro cynnydd drwy ei gweithgarwch ymgysylltu parhaus gyda'r awdurdod lleol. Gall hyn gynnwys adolygiad desg o nifer fach o achosion a archwiliwyd yn yr arolygiad hwn er mwyn tracio cynnydd y plant.	Mae'r gwasanaeth yn croesawu'r cyfle i barhau i weithio ag AGC.	

Camau i'w cymryd

- Datblygu Cynllun Gwella Gwasanaeth newydd y cytunir arno gan Uwch Dîm Rheoli'r Gwasanaeth; y Panel Gwella Gwasanaethau Plant; y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith. Bydd yn cynnwys unrhyw gamau gweithredu sy'n parhau i fod angen sylw o'r CGC cyfredol.
- Ymgysylltu'n fwy egnïol gyda phlant, pobl ifanc a theuluoedd er mwyn sicrhau bod llais y plentyn yn ganolog i bopeth a wnawn fel gwasanaeth.
- Adolygu polisiau cyfredol er mwyn sicrhau eu bod yn gyfredol ac yn addas i'r pwrpas a sicrhau bod llais plant, pobl ifanc a theuluoedd yn cael ei gynnwys ym mholisiau'r gwasanaeth.
- Adolygu a chryfhau ymhellach y trefniadau Sicrwydd Ansawdd yn y gwasanaeth.
- Y Panel Gwella Gwasanaethau Plant i barhau i gyfarfod a herio i sicrhau y gwneir gwelliannau pellach i'r gwasanaeth.
- Parhau i gynnal Ymweliadau Laming fel bod aelodau'r Panel Gwella Gwasanaethau Plant sy'n cynnwys aelodau'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac Aelodau Etholedig â dealltwriaeth ddyfn o'r Gwasanaeth.

- Parhau i weithio gyda phartneriaid a pharhau i gryfhau perthnasau a threfniadau cydweithio.

ARGYMHELLION

- Cadarnhau bod y Pwyllgor Gwaith yn derbyn Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru ar eu Harolygiad o Wasanaethau Plant Ynys Môn.
- Cadarnhau bod y Pwyllgor Gwaith yn derbyn ac yn cytuno â safiad y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a'r camau y bwriedir eu cymryd i sicrhau bod y gwasanaeth yn rhoi sylw i'r meysydd hynny y mae angen eu datblygu.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Dim yn berthnasol.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r Pwyllgor Gwaith yn gyfrifol am sicrhau bod y gwasanaeth a ddarperir i bobl Ynys Môn o ansawdd da. Felly, mae hi i fyny i'r Pwyllgor Gwaith ystyried a derbyn Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru ar yr Arolygiad a nodi y camau y bwriedir eu cymryd gan Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	Mae aelodau o'r UDA wedi cymeradwyo'r adroddiad yma.
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	Fel yr uchod.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	Amherthnasol
4	Adnoddau Dynol (AD)	Amherthnasol
5	Eiddo	Amherthnasol

6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	Amherthnasol
7	Caffael	Amherthnasol
8	Sgriwtini	<p>Cyflwynodd Arolygiaeth Gofal Cymru eu canfyddiadau ar eu harolygiad diweddar o'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd i gyfarfod o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 17 Ionawr, 2019.</p> <p>Roedd yr Aelodau'n falch o'r adroddiad gan yr Arolygiaeth Gofal ac yn cytuno â'i gynnwys. Nodwyd nad oedd yr adroddiad yn dweud unrhyw beth nad oeddem eisoes yn ymwybodol ohono. Rhoddodd aelodau'r Pwyllgor sicrwydd i Arolygiaeth Gofal Cymru y byddwn yn defnyddio'r argymhellion o'u hadroddiad ynghyd â'r hunan-asesiad a ddarparwyd gan y Gwasanaeth i baratoi Cynllun Gwella newydd – fel y gellir sicrhau gwelliannau pellach.</p> <p>Ar ôl ystyried yr adroddiad gan Bennaeth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, penderfynodd y pwyllgor:</p> <p>Argymell i'r Pwyllgor Gwaith:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ei fod yn derbyn yr adroddiad gan Arolygiaeth Gofal Cymru ar yr arolygiad diweddar o'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd. 2. Ei fod yn cytuno gyda, ac yn derbyn safiad y Gwasanaeth a'r camau y bwriedir eu cymryd i sicrhau bod y Gwasanaeth yn rhoi sylw i'r meysydd hynny y mae angen eu datblygu.
8	Aelodau Lleol	Amherthnasol
9	Unrhyw gyrff allanol eraill	Amherthnasol

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	Amherthnasol
2	Gwrthdodi	Amherthnasol

3	Trosedd ac Anhrefn	Amherthnasol
4	Amgylcheddol	Amherthnasol
5	Cydraddoldebau	Amherthnasol
6	Cytundebau Canlyniad	Amherthnasol
7	Arall	Amherthnasol

F - Atodiadau:

Adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru: Arolygiad o Wasanaethau Plant Cyngor Sir Ynys Môn, Rhagfyr 2018:

<https://arolygiaethgofal.cymru/sites/default/files/2018-12/181210-gwasanaethau-plant-ynys-mon-cy.pdf#>

181210-gwasanaet
hau-plant-ynys-mon

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgrwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
Dyddiad:	19 Mawrth 2019
Pwnc:	Panel Gwella Gwasanaethau Plant
Pwrpas yr Adroddiad:	Diweddariad ar gynnydd gwaith y Panel Gwella Gwasanaethau Plant
Cadeirydd Sgrwtini:	Y Cyng. Aled Morris Jones
Aelod(au) Portffolio:	Y Cyng. Llinos Medi Huws
Pennaeth Gwasanaeth:	Alwyn Jones, Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol / Fôn Roberts, Pennaeth Gwasanaethau Plant
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	Anwen Davies, Rheolwr Sgrwtini 01248 752578 AnwenDavies@ynysmon.gov.uk
Aelodau lleol:	Amherthnasol

1 – Argymhelliad/ion

A1 Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol nodi:

- Y cynnydd a wnaed hyd yma gyda gwaith y Panel Gwella Gwasanaethau Plant o ran cyflawni ei raglen waith
- Bod y Cynllun Gwella Gwasanaeth presennol wedi cael ei gau a bod y ddau faes blaenoriaeth sydd heb eu gweithredu'n llawn yn cael eu trosglwyddo i'r Cynllun Datblygu Gwasanaeth newydd
- Y meysydd gwaith y rhoddwyd sylw iddynt yn ystod yr Ymweliadau Laming, fel modd o gryfhau ymhellach ar atebolrwydd a gwybodaeth a dealltwriaeth aelodau'r Panel
- Y rhaglen ddatblygu barhaus ar gyfer aelodau'r Panel, gyda llawer o'r gwaith yn cael ei wneud yn fewnol

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun y Cyngor / blaenoriaethau trawsnewid. Bydd ystyriaeth y Panel o'r cynllun gwella ar gyfer y gwasanaethau plant yn rhoi sicrwydd i'r Pwyllgor Gwaith fod y Cyngor yn ymateb yn gadarn i argymhellion dau adroddiad AGC ar y gwasanaethau plant¹, a bod camau mewn lle i liniaru unrhyw risgiau.

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgrwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]

¹ Dyddiedig Mawrth, 2017 a Rhagfyr, 2018

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]**3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]****3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:**

- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]**4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol**

Ar gais y Panel:

1. A oes gan y Pwyllgor unrhyw farn ar flaenoriaethu'r ffrydiau gwaith a gynhwysir ym mlaen raglen waith y Panel?
2. A yw'r camau a gymerwyd gan y Panel hyd yma yn ddigon cadarn ac a yw cyflymder y gwaith yn briodol?

5 – Cefndir / Cyd-destun**1. CYD-DESTUN**

Fel yr adroddwyd yn flaenorol, bydd Aelodau'n ymwybodol fod sgriwtini wedi datblygu yn ystod y 18 mis diwethaf drwy waith y 3 phanel sgriwtini. Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r cynnydd hyd yma mewn perthynas â'r **Panel Gwella Gwasanaethau Plant**.

Trefniadau Llywodraethiant y Panel

Bydd yr Aelodau'n ymwybodol o'r trefniadau llywodraethu cadarn sydd mewn lle fel sylfaen i waith y Panel² a bwriedir cynnal cyfarfodydd misol o'r Panel tan ddiwedd yr Haf, 2019 o leiaf. Mae proses mewn lle ar gyfer derbyn adroddiadau cynnydd chwarterol gan y Cyng. Richard Griffiths, fel cynrychiolydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar y Panel.

2. FFOCWS GWAITH Y PANEL GWELLA GWASANAETHAU PLANT

2.1 Mae'r Panel Gwella Gwasanaethau Plant wedi bod yn cyfarfod yn fisol ers mis Gorffennaf 2017 (ac wedi cyfarfod 19 o weithiau erbyn hyn). Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar waith y Panel yn ystod y cyfnod **Rhagfyr, 2018 – Chwefror, 2019**:

- **Cynllun Gwella Gwasanaeth (CGG)** – cyflwynwyd trosolwg o'r Cynllun Gwella Gwasanaeth yng nghyfarfodydd y Panel er mwyn sicrhau bod y rhaglen gyfan yn parhau i fod ar y trywydd iawn. Hefyd, er mwyn galluogi'r Panel i nodi unrhyw lithriad neu ddiffyg cynnydd. Gofynnodd y Panel am adroddiad cynnydd ar statws Coch, Ambr, Gwyrdd (CAG) pob rhan o'r CGG er mwyn sicrhau fod cynnydd yn erbyn y prif feysydd blaenoriaeth yn cael ei dracio. Adroddwyd bod cynnydd da wedi'i wneud yn gyffredinol wrth weithredu'r CGG.

² Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 4 Medi a 13 Tachwedd, 2017

Mae'r Panel wedi rhoi ystyriaeth fanwl i'r agweddau canlynol yn y Cynllun Gwella Gwasanaeth:

- ✚ **Meysydd Datblygu gyda Statws Ambr** – yn ei gyfarfod ym mis Ionawr³ rhoddodd y Panel ystyriaeth fanwl i statws y meysydd datblygu ambr, sef:
  - i. **Adran 2.1 – gwella ansawdd ymarfer.** Erbyn hyn mae'r adran hon wedi ei rhannu'n 8 rhan unigol gyda'r statws CAG a ganlyn:

Ambr 1	Melyn 5	Gwyrdd 2
--------	---------	----------
  - ii. **Adran 3 – fframwaith sicrhau ansawdd a pherfformiad sy'n cefnogi'r awdurdod lleol i reoli ei gyfrifoldebau tuag at blant yn effeithiol.** Erbyn hyn mae'r adran hon wedi ei rhannu'n 3 rhan ar wahân gyda'r statws CAG a ganlyn:

Ambr 0	Melyn 1	Gwyrdd 2
--------	---------	----------

Bernir bod agweddau yn canolbwyntio ar ansawdd yn fwy heriol ac o ganlyniad mae'n debygol y byddant yn cymryd mwy o amser i gyrraedd safon foddhaol.

- ✚ **Statws CAG pob un o'r blaenoriaethau allweddol (CGG)** - trosolwg manwl o statws pob blaenoriaeth allweddol (21 i gyd) er mwyn sicrhau cynnydd digonol. Mae crynodeb isod o statws cyfredol pob un o'r blaenoriaethau allweddol yn y Cynllun Gwella Gwasanaeth (y sefyllfa ym mis Tachwedd, 2018):

Coch – Red	0
Ambr – Amber	2
Melyn – Yellow	6
Gwyrdd – Green	13

Mae'r Cynllun Gwella Gwasanaeth presennol wedi cael ei gau erbyn hyn ac mae'r Gwasanaeth yn paratoi Cynllun Datblygu Gwasanaeth 3 blynedd (2019/22) sydd yn ymgorffori'r meysydd blaenoriaeth canlynol:

- i. 2 gam gweithredu gyda statws CAG Ambr o'r Cynllun Gwella Gwasanaeth (y manylir arnynt uchod)
- ii. 14 maes i'w datblygu yn dilyn ail arolygiad o'r Gwasanaethau Plant gan Arolygiaeth Gofal Cymru ddiwedd 2018
- iii. Blaenoriaethau lleol – sut mae llais plant a phobl ifanc yn cael ei glywed yn y Gwasanaethau Plant.

- **Ymweliadau Laming** - Mae trefniadau adrodd cadarn mewn lle ar gyfer yr Ymweliadau Laming gyda'r nod o ddod â'r Panel yn agosach at achosion, creu'r amodau cywir i Aelodau werthfawrogi cymhlethdodau a heriau cyfrifoldebau'r

³ Cyfarfod y Panel Gwella Gwasanaethau Plant a gynhaliwyd ar 21 Ionawr, 2019

Gwasanaeth e.e. drwy gyfarfod â staff rheng flaen i drafod gwaith achos yn gyffredinol. Cyflwynodd Aelodau adroddiadau ar yr Ymweliadau Laming ym mis Ionawr o dan y fframwaith llywodraethiant cryfach. Roedd yr Ymweliadau hyn yn canolbwyntio ar:

- ❖ **Tîm Teuluoedd Gwydn (10/01/19)** – cyflwynwyd ffordd newydd o weithio yn ystod 2018 fel rhan o'r broses o drawsnewid y gwasanaethau plant. Wrth symud ymlaen, adroddwyd bod angen sefydlu system ddata fel adnodd i nodi tueddiadau
- ❖ **Cynhadledd Staff (30/01/19)** – Yr ail Ymweliad ym mis Ionawr oedd mynychu Cynhadledd Staff. Roedd hyn yn caniatáu i Aelodau ddatblygu ymhellach eu gwerthfawrogiad o gymhlethdodau'r Gwasanaethau Plant, cwrdd â staff rheng flaen ac egluro eu rôl fel rhieni corfforaethol.

- **Data rheoli perfformiad** - sicrhau fod fframwaith perfformiad yn bodoli sy'n cefnogi'r awdurdod lleol i reoli ei gyfrifoldebau tuag at blant yn effeithiol. Roedd hyn yn cynnwys edrych yn fanwl ar berfformiad yn ystod Chwarter 2, 2018/19. Adroddwyd bod cynnydd mesuradwy wedi ei wneud yn erbyn 5 dangosydd perfformiad cenedlaethol e.e. PM C-24 - canran yr asesiadau a gwblhawyd o fewn amserlenni statudol (42 niwrnod gwaith) - 67.57% (2017/18) → 91% (Ch. 1a2 2018/19). Nodwyd hefyd fod canran y plant a ail-gofrestrwyd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant wedi gostwng i 6.80% - canlyniad cadarnhaol a mesur o ansawdd yr ymyrraeth sydd mewn lle i gefnogi plant.
- **Cyllidebau'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd** – Ym mis Ionawr⁴, cyflwynodd Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid adroddiad ar waith y Panel mewn perthynas â monitro gwariant referniw yn y Gwasanaethau Plant (nod → sicrhau aliniad rhwng y 2 banel sgriwtini). Nodwyd bod pwysau cyllidebol sylweddol yn parhau yn y Gwasanaeth a bod angen rhoi amser i'r mesurau lliniaru sy'n cael eu cyflwyno i ostwng gwariant ddechrau cael effaith.
- **Sicrhau Ansawdd: Gwaith Achos** - Rhoddodd y Panel ystyriaeth i brif negeseuon archwiliad o'r achosion a gafodd eu hailgyfeirio a gwblhawyd yn ddiweddar ac a gomisiynwyd ar gais y Panel. Nod yr archwiliad oedd dod i gasgliad ynghylch addasrwydd y penderfyniadau a'r ymyrraethau a barnu hefyd a oeddynt o safon dda ac yn diwallu anghenion y plentyn ar y pryd. Adroddwyd i'r Panel fod cynnydd wedi digwydd a nifer o gryfderau wedi eu nodi. Bydd tîm sicrhau ansawdd y Gwasanaeth yn parhau i weithio gyda thimau gwaith cymdeithasol i sicrhau cysondeb mewn ymarfer ar draws y Gwasanaeth.
- **Addysg Ddewisol yn y Cartref** - Rhoddodd y Panel ystyriaeth hefyd i'r fframwaith deddfwriaethol presennol a'r cyfyngiadau ar y Cyngor wrth geisio monitro ansawdd y ddarpariaeth addysg ddewisol yn y cartref a hefyd sicrhau fod trefniadau diogelu mewn lle. Mae'r Panel wedi gofyn am ddiweddariad ar y datblygiadau cenedlaethol ymhén 6 mis.
- **Sesiynau hyfforddiant / codi ymwybyddiaeth** – wedi eu hymgorffori yn rhaglen waith y Panel, cynhaliwyd y sesiynau hyn ar ddechrau pob cyfarfod o'r Panel. Mae pynciau y rhoddwyd sylw iddynt yn ystod y misoedd diwethaf yn cynnwys – Adroddiad ar Arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru (Rhagfyr 2018); ôl-ofal a sicrhau ansawdd (yn cynnwys rôl y Swyddog Adolygu Annibynnol).

⁴ Cyfarfod y Panel Gwella Gwasanaethau Plant a gynhaliwyd ar 21 Ionawr, 2019

3. MATERION I'W HUWCH GYFEIRIO I'R PRIF BANEL EU HYSTYRIED

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol ddod i farn ynghylch cadernid gwaith monitro'r Panel hyd yma.

6 – Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

D/B

7 – Oblygiadau Ariannol

D/B

8 – Atodiadau**9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):**

Anwen Davies, Rheolwr Sgrwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni.
LL77 7TW

Cyng. Richard Griffiths
Cynrychiolydd y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol ar y Panel Gwella Gwasanaethau
Plant / Pencampwr Plant Mewn Gofal
Dyddiad: 05/03/19

This page is intentionally left blank

DDIM I'W GYHOEDDI

NOT FOR PUBLICATION

**Moderneiddio Ysgolion Môn – Ysgol gynradd newydd yn Llangefni yn lle Ysgol
Bodffordd ac Ysgol Corn Hir**

**Modernising Anglesey Schools – New primary school in Llangefni to replace ysgol
Bodffordd and Ysgol Corn Hir**

**PRAWF BUDD Y CYHOEDD
PUBLIC INTEREST TEST**

Paragraff 14 Atodlen 12A Deddf Llywodraeth Leol 1972 Paragraph 14 Schedule 12A Local Government Act 1972	
Y PRAWF – THE TEST	
<p>Mae yna fudd i'r cyhoedd wrth ddatgan oherwydd / There is a public interest in disclosure as:-</p> <p>Mae'r ABLI sy'n atodol yn cynnwys gwybodaeth masnachol sensitif am y prosiect.</p> <p>The attached FBC contains commercially sensitive information.</p>	<p>Y budd y cyhoedd with beidio datgelu yw / The public interest in not disclosing is:-</p> <p>Gwybodaeth yn ymwneud â materion ariannol neu fasnachol unigolyn penodol (gan gynnwys yr Awdurdod sy'n dal yr wybodaeth).</p> <p>Information relating to the financial or business affairs of any particular of any particular person (including the authority holding that information).</p>
<p>Argymhelliad: *Mae budd y cyhoedd wrth gadw'r eithriad yn llai o bwys na budd y cyhoedd wrth ddatgelu'r wybodaeth [* dilewch y geiriau nad ydynt yn berthnasol]</p> <p>Recommendation: *The public interest in maintaining the exemption does not outweigh the public interest in disclosing the information. [*delete as appropriate]</p>	

This page is intentionally left blank

Document is Restricted

This page is intentionally left blank